

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalipolitiikan- ja sosiaalityön laitos

ETELÄ-PIRKANMAAN NUORTEN ELINOLOJEN KEHITTÄMINEN

Elinolojen kehittämissuunnitelma nuorten elinolonselvityksen sekä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksen pohjalta

Sosiaalipedagogiikka-sosiaalityö
Pro Gradu –tutkielma
Katariina Kähkölä
2005

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikan- ja sosiaalityön laitos

Katariina Kähkölä: Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen kehittäminen

Pro gradu –tutkielma 64 s. + 24 liites.

Sosiaalipedagogiikka/sosiaalityö

Tutkielmassa tarkastellaan Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloja sekä elinolojen kehittämismahdollisuuksia alueellisesta näkökulmasta käsin. Tutkimuskohteena ovat nuorten elinolot, niiden kehittämistarpeet sekä keinot painopistealueena seutukunnallinen yhteistyö. Tutkielman tarkoitus on luoda suunnitelma elinolojen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen, johon sekä seutukunnan nuoret, että päättäjät voivat sitoutua. Tutkielmassa on pyritty löytämään keinoja joita Etelä-Pirkanmaalla on mahdollista realistisesti toteuttaa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu nuoria koskevasta kirjallisuudesta elämän eri osa-alueilta. Viitekehys painottuu työllisyyskysymyksiin sekä erityisnuorisotyön teemoihin, mutta käsittää useat muutkin osa-alueet asumisesta, osallisuudesta sekä valtion ja kuntien tehtävistä nuorten elinolojen kehittämismallien tarkasteluun jolloin on mahdollista kattavasti analysoida tarpeiden ja todellisten mahdollisuuksien kohtaamista.

Tutkielman empiirinen aineisto koostuu kahdesta osiosta. Nuorten elinolonselvityksessä tutkimusmenetelmänä käytettiin postikyselyä, jolloin puolistrukturoitu haastattelulomake lähetettiin satunnaisella otannalla valitulle 20 %:lle eri ikäryhmien edustajista. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimus suoritettiin kahdenkeskisin teemahaastatteluin ja puolistrukturoidulla haastattelulomakkeella.

Elinolonselvitys sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Tulokset käsiteltiin SPSS-tilasto-ohjelmalla ja vertailtiin muun muassa ikäluokittain, paikkakunnittain, sukupuolen mukaan sekä koko seutukuntana. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimus käsitti ainoastaan avokysymyksiä, jotka suunniteltiin elinolonselvityksestä nousseiden aiheiden ympärille. Kyseessä oli selvityksen luonteinen haastattelututkimus jossa vastauksia eriteltiin myös kunnittain antamaan lukijalle tietoa kuntakohtaiseen kehittämistyöhön ja päätöksentekoon.

Tutkimustuloksia esitetään lähtökohtaisesti kuudesta eri teemasta, joihin on tutkimusongelmassa päädytty. Nämä teemat ovat nuorten asuminen, nuorten työllistyminen seutukunnalla, erityisnuorisotyö, yhteistyön ja hyvien käytäntöjen jakaminen, alueellinen tasa-arvo sekä lasten ja nuorten osallisuuskysymykset.

Lähtökohtaisena tavoitteena oli pyrkimys löytää parannuskeinoja joita seutukunnallisen yhteistyön voimin on mahdollista tehdä. Avoin keskustelu sekä poikkihallinnollinen yhteistyö mahdollistavat elinolojen kehittämisen. Etelä-Pirkanmaan seutukunnan kaltaisten suurten kaupunkien läheisyydessä sijaitsevien agraarikuntien on mahdollista hyödyntää tämän tutkielman tuloksia.

Avainsanat: elinolot, syrjäytyminen, työllistyminen, osallisuus, yhteistyö, seutukunta

SISÄLLYSLUETTELO

I JOHDANTO.....	4
II NUORTEN ELINOLOT TUTKIMUSTEN JA SELVITYSTEN VALOSSA.....	7
1. Nuorten elinolojen käsite.....	7
2. Yleiskatsaus nuorten elinoloihin.....	9
3. Nuoret ja asuminen.....	11
4. Nuoret ja työllistyminen.....	13
5. Nuoret ja päihde- sekä mielenterveysongelmat.....	15
6. Nuorten syrjäytyminen.....	17
7. Nuorten osallistuminen.....	20
8. Alueellinen eriarvoisuus.....	21
III ETELÄ-PIRKANMAAN KUNNAT JA SEUTUKUNTA.....	23
IV KUNNALLISEN NUORISOTOIMEN TEHTÄVÄT.....	25
1. Kunnallisen nuorisotoimen tehtäväkenttä.....	25
2. Kunnallinen nuorisotoimi nuorten elinolojen kehittäjänä.....	26
3. Etelä-Pirkanmaan nuorisotoimet.....	27
V TUTKIMUSAINEISTON KERUU JA ANALYYSI.....	29
1. Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloselvitys.....	29
2. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelut.....	30
VI YLEISKATSAUS NUORTEN ELINOLOIHIN ETELÄ-PIRKANMAALLA.....	32
VII NUORTEN ELINOLOJEN KEHITTÄMINEN.....	34
1. Nuorten elinolojen kehittäminen Etelä-Pirkanmaalla.....	34
2. Nuorten asumiseen liittyvät seikat.....	38
3. Nuorten työllistäminen seutukunnalla.....	41
4. Erityisnuorisotyöhön panostaminen.....	45
5. Yhteistyön ja hyvien käytäntöjen jakaminen.....	49
6. Alueellinen tasa-arvo.....	52
7. Lasten ja nuorten osallisuuskysymykset.....	55
VIII YHTEENVETO.....	59
LÄHTEET.....	65
LIITTEET: 1 Kyselylomake.....	72

Haastattelulomake.....94

I JOHDANTO

Päädyin tutkimaan Etelä-Pirkanmaan (Kylmäkoski, Toijala, Urjala, Valkeakoski, Viiala) nuorten elinoloja vuonna 2000 käynnistyneessä nuorisoyhteistyö Allianssi ry:n organisoimassa nuorten sateenvarjohankkeessa. Valtakunnallisen hankkeen tavoitteena oli kartoittaa nuorten elinoloja useilta eri osa-alueilta. Hankkeen kautta pyrittiin löytämään uusia keinoja ja malleja niin paikalliseen nuorisotyöhön kuin laaja-alaiseen yhteistyöhön nuorten elinolojen kehittämiseksi sekä nuorten näkökulman esiin nostamisessa. Projekti pyrki laajenemaan alueellisesta nuorten elinolojen kehittämistyöstä laajemmiksi yhteistyöverkostoiksi. Hankkeessa pyrittiin lisäksi aktivoimaan nuoria osallisuuteen ja kiinnostumaan asuinympäristönsä kehittämisestä.

Sateenvarjohankkeessa kehitetyt toimintatavan ideana oli käynnistää seutukuntakohtainen, moniammatillinen ja sektorirajat ylittävä yhteistyö. Tein Etelä-Pirkanmaalle nuorisotyön työharjoitteluna nuorten elinoloselvityksen postikyselyn muodossa, joka antoi mielenkiintoista, vaikkakaan ei kovin yllätyksellistä tietoa alueen nuorista. Yhtä laajana kokonaisuutena ei vastaavaa selvitystä ollut siellä ennen tehty. Joihinkin toimenpiteisiin oli ryhdyttävä, eihän tätä suurta tietomäärää voinut tähän jättää, että vain selailtaisiin mielenkiinnosta ja tarpeen mahdollisesti niin vaatiessa.

Jatkoksi Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloselvitykselle tein kuntien nuorisotyön viranhaltijoiden pyynnöstä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksen, jonka tavoitteena oli kartoittaa heidän näkökulmiaan ja mielipiteitään muun muassa kuntien tämänhetkisistä palveluista nuorille, niiden kehittämisalueista, seutukunnallisesta yhteistyöstä sekä muutamista elinoloselvityksestä nousseista aihealueista.

Etelä-Pirkanmaan viisi kuntaa poikkeavat toisistaan sekä väestömäärän, elinkeinorakenteen että palvelujen tarjonnan suhteen. Näin ollen myös mielipiteet kehittämisen kohteista poikkesivat kuntien välillä jossain määrin. Paljon löytyi kuitenkin myös yhteisiä huolen aiheita ja kehittämiskohteita. Haastattelututkimuksen

tein projektityönä Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksella. Ohjaajana toimi nuorisotyön lehtori Elna Hirvonen ja selvityksen teon rahoitti Valkeakosken Seudun kehitys Oy.

Näiden selvitysten jälkeen heräsi kiinnostus jatkaa tutkimuksia edelleen pidemmälle. Ryhdyin tutustumaan tarkemmin alaa ja seutua koskevaan kirjallisuuteen ja pikkuhiljaa aihe alkoi muodostua. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksen pohjalta nousi myös selkeästi muutama osa-alue joiden kehittämiseen nuorten elinolojen kokonaisvaltaiseksi parantamiseksi suositeltaisiin keskittymistä. Käytännössä täsmensin siis jälkikäteen mitä aineiston avulla tutkin. Tämä ei kuitenkaan tuntunut hankalalta, koska olin jo lähes kaksi vuotta ollut mukana Etelä-Pirkanmaalla tutkimustöiden puitteissa ja saanut seurata läheltä nuorisotoimijoiden työskentelyä seutukunnan nuorten hyväksi.

Elinoloselvityksessä oli selvitetty nuorten mielipiteitä muun muassa omasta kunnasta, koulutuksesta, asumisesta, toimeentulosta, päihteiden käytöstä ja harrastuksista. Seuraava askel oli verrata näitä mielipiteitä kuntien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden näkemyksiin. Yhtyvätkö mielipiteet vai ovatko nuoret ja päättäjät eri mieltä palveluiden nykytilasta ja kehittämistarpeista? Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt kokoamaan niitä asioita joilla nuorten elinoloja on mahdollista kehittää ottamalla huomioon sekä nuorten mielipiteet, päättäjien mielipiteet että realistiset keinot.

Miksi näitä asioita tulee selvittää? Tämän oleellisen kysymyksen huomioon ottaminen on ollut koko tutkimusprosessin ajan mielessäni. Läheltä seuratessa on ollut ikävä huomata kuinka nuorten asiat jäävät liian helposti taka-alalle kunnissa päätöksiä tehdessä. Todellisuus on helppo huomata esimerkiksi valtakunnan mediaakin seuraamalla. Nuorten merkitys yhteiskunnassamme ymmärretään, mutta painetta luodaan osittain liikakin eikä elinoloihin ehkä kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Asioilla on toki aina vähintäänkin kaksi puolta, mutta etenkin maalaiskunnille nuorten viihtyvyydellä on suuri merkitys, muutoin agrarikunnat uhkaavat tyhjentyä nuorten muuttaessa kaupunkeihin asuntojen, töiden ja harrastusmahdollisuuksien perässä. Kehityksessä on pysyttävä mukana nimenomaisen kohderyhmän näkemykset huomioon ottaen. Nuorten elinolojen kehittämällä pyritään luomaan viihtyvyyttä,

sitä kautta turvallisuuden tunnetta, elämänhallinnan vahvistamista ja syrjäytymisen ehkäisyä.

Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen selvitys- kehittämisprojekti on ollut osana valtakunnallista hanketta mikä on antanut mielenkiintoista vertailupohjaa. Sateenvarjohankkeen projektit ovat kukin jatkaneet seudulleen tarpeellisiksi katsomillaan tavoilla, mutta ponnahduslauta elinolojen kehittämistyöhön oli kaikilla sama, elinoloselvitys.

Laajempi merkitys Suomen kaltaisen hyvinvointivaltion nuorten elinolojen kehittämisellä on ilmeinen. Tietylle tasolle jääminen on vaarallista, oli kyse mistä asiasta tahansa. Maalta muutto jatkuu edelleen mikä lisää paineita pienemmille kunnille. Suurimmissa kasvukeskuksissakaan ei uusia asukkaita pelkästään ilolla voida ottaa enää vastaan. Asuntojen, työpaikkojen ja kokonaisuudessaan palvelujen tason täytyisi kasvaa asukasluvun mukaan. Haaste on kokonaisvaltainen ja jokapäiväinen osa yhteiskuntamme elämää ja koskee kaikkia.

Seuraavissa luvuissa kerron tarkemmin nuorten elinoloista tutkimusten ja selvitysten valossa sekä tutkimusongelmasta ja tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkastelen myös kunnallisen nuorisotoimen tehtäväkenttää laajemmin sekä asemaa kunnan byrokratiassa. Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen kehittämisessä tarkastelen nimenomaan asumiseen liittyviä seikkoja, nuorten työllistämiskysymyksiä, moniulotteista erityisnuorisotyötä, nuorisotoimien ja nuorisopalvelujen yhteistyötä seutukunnallisesti, alueellista tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten osallisuuskysymyksiä.

II NUORTEN ELINOLOT TUTKIMUSTEN JA SELVITYSTEN VALOSSA

Nuorten elinolot on laaja käsite ja se sisältää monenlaisia kysymyksiä. Tärkeimpinä ja laajimpina seikkoina voisi pitää asumiseen ja työhön liittyviä asioita, joita myös tässä tutkielmassa tulen tiiviisti tarkastelemaan. Asumiseen liittyy läheisesti myös oma kunta ja sen ympäristö. Työllistymiseen puolestaan liittyy läheisesti toimeentulo, jonka kautta nuori kykenee hallitsemaan omaa elämäänsä olematta riippuvainen toisista ihmisistä tai yhteiskunnasta.

Puhuttaessa nuorten elinoloista on syytä huomioida myös nuorten vapaa-aika joka on tärkeä osa nuoren ihmisen elämää. Kodin ja koulun ulkopuolelle jäävä aika on merkittävä osa nuoren ihmisen kasvua sosiaalistumisessa omaan elämään ja yhteiskuntaan. Ystäväpiiri ja harrastukset toimivat sekundäärisosiaalistajina monella eri tapaa. Kattavasti tarkasteltaessa nuorten elinoloja, on myös muistettava erityisnuorisotyön monisyiset vaatimukset, nuorten koulutuksen tärkeys, terveys ja henkinen hyvinvointi sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Nuorten elinoloihin vaikuttaa moni asia ja myös monelta taholta voi nuorten elinoloihin vaikuttaa. Vastuuta on otettava kodeissa, kouluissa, järjestöissä ja seuroissa sekä kunnan että valtion tasolla, laajasti nuorisotoiminnan kentällä. Ongelmien niin sanottu sysääminen eteenpäin heikentää nuoren mahdollisuuksia kasvaa yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Kodin ensisijaisesta kasvatusvastuusta huolimatta on yhteiskunnalla vastuu lasten ja nuorten sosiaalistamisesta (Kemppinen 1997, 134).

1. Nuorten elinolojen käsite

Nuorten elinolot on laaja-alainen käsite. Merkillistä kyllä, aivan ensituntumalta se ei monille paljoakaan kerro. Kuvitellaan, että kyse on vain nuorten vapaa-ajasta tai

harrastuksista tai muusta nuorille järjestettävästä toiminnasta. Useasti myöskin käy niin, että nuorten elinolojen parantamisesta puhuttaessa kuvitellaan ensimmäisenä erityisnuorisotyötä ja sen kehittämistarpeita. Käsite niin sanotusti aukeaa vasta, kun sille antaa hetken ajatustuokion. Nuorten elinolot käsitteenä kattaa lyhyesti sanottuna koko nuoren ihmisen elämän.

Nuorten elinolojen tärkeimpiä indikaattoreita ovat työelämään ja koulutukseen sijoittuminen sekä asuminen. Nämä ovat selkeimpiä määreitä joiden perusteella voidaan yleisesti tarkastella nuorten elinoloja. Yhtä tärkeitä indikaattoreita ovat myös toimeentulo, terveys ja henkinen hyvinvointi, päihteiden käyttö sekä vapaa-aika ja harrastukset. Vähäpätöisempänä ei myöskään tule pitää syrjäytymistä tai nuoren tulevaisuusnäkyviä. Näitä sosioekonomisia tietoja nuorista ja heidän asemastaan tarvitaan parantaaksemme nuorten elinoloja. Nämä määreet kuvaavat myös hyvin selkeästi yhteiskunnan tasoa ja sosiaalista kehitystä.

Nuorisotyön sisältöä tulee laajentaa vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä nuorten elinolojen kehittämiseen. Nuorten elinolojen kehittäminen puolestaan keskittyy oleellisiin nuorten elämää koskeviin kysymyksiin mm; suvaitsevaisuuteen, kouluttautumiseen, asumiseen, työllistymiseen, syrjäytymiseen ja niin edelleen. Kehittämistavoitteita ovat lisäksi esimerkiksi nuorten itsetunnon kohottaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö unohtamatta päihdetyötä.

Kullakin alueella tai kunnalla on omat erityispiirteensä monellakin saralla, niin myös nuorison ja nuorisopalveluiden puolella. Omista erityispiirteistä, vahvuuksista ja heikkouksista on päästävä selvyyteen, jotta nuorten elinoloja pystyttäisiin kattavasti kehittämään. Erityispiirteet on otettava huomioon asetettaessa tavoitteita jotta kyetään pureutumaan ongelmakohtiin ja oikeiden asioiden hoitoon. Nuorten mielipiteet tulee myös ottaa huomioon yhtenä keskeisenä nuorten elinoloihin vaikuttava seikkana. Nuorten elinolojen kehitystyöhön on lähdettävä yhdessä. Nuoria tutkittaessa on tutkittava hieman myös aikuisia ja median antamaa kuvaa, sillä näiden antamat tulkinnat nuorista muovaavat huomattavasti nuorison asemaa ja olosuhteita (Lähteenmaa & Siurala 1991, 194.)

Tarvitaan monipuolista tutkittua ja analysoitua tietoa, jotta nuorten elinoloja voidaan kehittää. Tarvitaan myös lisää resursseja ja selkeitä johtopäätöksiä (Silvennoinen 2001, 117.) Seutukunnallinen yhteistyö on avainasemassa etenkin pienempien kuntien kohdalla järjestettäessä nuorten palveluita entistä parempaan muotoon.

2. Yleiskatsaus nuorten elinoloihin

Kyselytutkimusten mukaan nuorten arvomaailma on hyvin samankaltainen kuin aikuistenkin arvomaailma. Julkisuuteen nuoret nousevat useimmiten negatiivisessa valossa, erilaisina ongelmina ja ongelmakäyttäytymisinä. Tosiasiassa nuoret ovat kuitenkin aika perinteikästä porukkaa ja nuorison hyvinvointi heijasteleekin melko suorasti yhteiskunnan ja aikuisten hyvinvointia. Joitakin uusia ilmiöitä on nuorison piirissä toki aina huomattavissa, niin sanottuja uuden elämäntavan kokeiluja (Lähteenmaa & Siurala 1991, 204.)

Lehtiotsikoita seuraamalla voi nuorten elinolojen nykytilasta saada kohtuullisen värikkään kuvan ja vieläpä negatiivisessa merkityksessä. On rikoksia, rötöstelyjä, päihteitä, kaahailuja, työttömyyttä ja maksuvaikeuksia, terveyden ja fyysisen kunnon rapistumista. Kokonaisvaltaista kuvaa ei siis median välityksellä nuorison hyvinvoinnista voi saada. Toisella puolella nuorten elinoloja kuvastavat myös laajat opiskelut ulkomaita myöten, lukuisat harrastukset, ahkeruus ja joustavuus työmarkkinoilla, kiinnostus yhteiskunnan tilasta, laajat sosiaaliset verkostot, huolenpito itsestä, lähimmäisistä ja globalisoituvasta maailmasta. Myös poliittisen aktiivisuuden nousu on huomattavaa, nuoret haluavat vaikuttaa. Nämä eivät nouse suuriin otsikoihin.

Mediajulkisuus on usein muovaamassa yleistä mielipidettä ja tällöin vielä kielteiset asiat saavat pääpainon. Siurala (1994) pohtii tätä dilemmaa ja toteaaakin, että nuorisokäsityksiä leimaa tietty stereotyyppisyys jolloin liioitellaan negatiivisia piirteitä ja irtaudutaan tutkimustodellisuudesta.

Nykypäivän nuorelta vaaditaan paljon muun muassa koulutuksen ja työssäkäynnin yhdistelemisessä. Koulutusta peräänkuulutetaan, mutta jostain tarvittaisiin myös rahaa elämiseen. Monella nuorella onkin kaksi ja joillain jopa kolme työtä opiskelujen ohella. Se vaatii aikamoista joustoa kun vielä halutaan pitää suhteita ystäviin ja perheeseen. Jokin harrastus vielä toisi sisältöä elämään. Nuoren kyky joustaa on itseasiassa aika uskomaton. Vapaa-ajan merkitys korostuu ja se heijastelee Siuralan (1994) mukaan painopisteen siirtymää työn ja ilmeisesti myös koulutuksen itseisarvoisesta merkityksestä. Työ koetaan tärkeäksi, mutta ei ensisijaiseksi elämänsisällön antajaksi. Siurala (1994) toteaaakin, että eräs tulkinta tähän saattaisi olla se, että työtä tarvitaan resurssien hankkimisen välineeksi vapaa-ajan kulutukselle.

Viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana Suomessa on tapahtunut yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia, jotka näkyvät myös nuorten elämän ja ryhmätoiminnan ehtojen muuttumisena (Aapola & Kaarninen 2003.) Vilkastuneen maahanmuuton seurauksena Suomi on muuttunut monikulttuurisemmaksi ja se näkyy etenkin nuorten keskuudessa. Nuoriso on entistä kansainvälisempää kuin vanhempansa. Nimenomaan nuoret kohtaavat arkielämässään enemmän ulkomaalaisia ja ovat siinä mielessä tietynlaisia suunnannäyttäjiä. Euroopan unionin myötä rajat lähenevät ja tämän päivän nuoriso myös itse liikkuu maailmalla enenevässä määrin.

Kokonaisuudessa voi kuitenkin todeta suomalaisten ja etelä-pirkanmaalaisten nuorten voivan pääsääntöisesti hyvin. Vaikka yhteiskunta ympärillämme muuttuu valtaisella nopeudella ei ihmisessä tapahdu samaan aikaan yhtä merkittäviä muutoksia. Ympäristö vaikuttaa meihin erilalla ja nuoren kasvuympäristö on liikkeessä. Suhteessa itseensä ja toimintatapoihin ei kuitenkaan ole juurikaan eroja siihen kuuluisaan vanhaan hyvään aikaan.

3. Nuoret ja asuminen

Nuoret ovat asuntoa tarvitsevien ryhmistä tärkein. Nuorten ikäluokkien suuruus heijastuu asuntojen kysyntään. Väestömäärän muutoksista riippumatta asuntojen tarve on kuitenkin kasvamassa asuntokuntien pienenemisen kautta. Tähän taas vaikuttavat perherakenteen muutokset sekä eläkeläisten osuuden kasvu (Keskinen 1992, 19.) Myös nuorten irtautuminen vanhempiensa kodista on myöhentynyt. Tähän vaikuttaa opiskelujen pitkittyminen ja yleistyminen, mutta myös vaikea asuntotilanne. Tytöt aloittavat poikia aikaisemmin itsenäisen asumisen (Keskinen 1990, 17). Yksinkertaistaen sanoen, nuorten tie itsenäiseen aikuisuuteen on monimutkaistunut.

Vaikka täysi-ikäinen nuori haluaisi muuttaa vanhempiensa luota omaan kotiin häntä ei virallisesti Suomessa pidetä asunnottomana (Läänin nuorisolautakunta 1997:11, 6.) Tällöin nuoren kohtalo on jäädä asuntojonoon, perheet ja yksinhuoltajat menevät edelle. Työttömyyden ja muiden toimeentulovaikeuksien vuoksi muutkin kuin nuoret hakevat yksiöitä mikä vaikeuttaa edelleen nuoren itsenäistymisprosessia ja oman asunnon hankintaa (mt., 6.) Ymmärrettävästi nuoret hakevat ensikodikseen vuokrayksiöitä, eivät suurempia huoneistoja, omakotitaloja tai tontteja. Omistusasuntoon siirtyminen viivästyy esimerkiksi opiskelujen pitkittyessä.

Yleensä nuoret ovat niin pienituloisia että mahdollisuudet asunnon hankintaan ovat rajalliset. Vuokrataso on korkea ja kynnyksykysymyksiksi muodostuvat myös ennakko- ja takuuvuokrat (mt., 7.) Työssäkävien nuorten tulot ovat lähes poikkeuksetta pienimmästä päästä eikä opiskelijoiden tukia tai asumislisiä ole tarkastettu vuosiin. Syksyllä 2005 on tulossa pitkään odotettu korjaus asumislisän vuokrattoon.

Kyse ei ole siitä etteikö nuorille löytyisi kattoa pään päälle, toki heitäkin on, vaan kyse on myös paljon syvemmistä asioista kuten itsenäistymisestä, elämänhallinnasta ja niin sanotusta yhteiskunnan täysivaltaisesta jäsenyydestä. Irrottautuminen kasvukodista ei käy kivuitta eikä lentämään opi jos jää pesään kiinni. On myönnettävä se tosiasia, että todellinen itsenäisyys Suomessa tapahtuu vasta taloudellisen itsenäistymisen myötä.

Vesa Keskinen (1992) on käyttänyt tutkimuksessaan asukkaiden tarpeista ja taloudellisista mahdollisuuksista lähtevää lähestymistapaa ja huomauttaa että ikäluokkien pienentymisestä huolimatta pienten asuntojen kysyntä tulee lisääntymään, koska asuntokuntien keskikoko pienenee. Asuntopolitiikan vaikeutena on pienenevien asuntokuntien sekä perheettömien tarpeiden huomiointi. Oman asunnon hankinta vaatii luonnollisesti pääomaa, joka tarkoittaa työtä.

2000-luvun alku ei ole näyttänyt merkkejä nuorten parantuvasta asuntotilanteesta (Kähkölä, 2001, 195.) Panostaminen nuorten asumiseen on laaja yhteiskunnallinen kysymys, jossa tarjonta ei useinkaan vastaa kysyntää. Nuorisoasuntojen rakennuttajat eivät kuitenkaan ole joutuneet panostamaan markkinointiin, sillä kysyjistä ei ole pulaa. Muuttoliikkeen jatkuessa tilanne vain pahenee ja muuttaminen on nuoren elämässä edelleen aika arkipäivää. Nuorisoasuntojen rakentaminen on puhdasta sosiaalipolitiikkaa, sillä korkeat vuokratasot johtavat uudenlaiseen asiakaskuntaan ja alkuperäinen tarkoitus katoaa. Asuntopolitiikan on kyettävä seuraamaan työelämän muutoksia. Joustavuus ja liikkuvuus työmarkkinoilla vaativat joustavuutta myös asuntomarkkinoilla. Riittävä vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tarjonta helpottaa olennaisesti nuorten sijoittumista työmarkkinoille ja muuttoa paikkakunnalta toiselle.

Vaikka yleinen asumistaso on noussut, marginaaliryhmien asema on kuitenkin heikentynyt (Juntto, 1990, 336.) Nuoret luokitellaan näihin marginaaliryhmiin taloudellisesta ja yleisestä elämäntilanteestaan johtuen. Nuoret ovat oma erityisryhmänsä myös asunnonhakijoiden joukossa. Juuri aikuistumisen kynnyksellä ja ensimmäisten asuntojen etsimisessä he tarvitsevat kovasti tukea. Kyse on sekä henkisestä että taloudellisesta tuesta. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret asunnontarvitsijat on otettava erityisryhmänä huomioon. Oman asunnon saanti on monelle tärkeä itsenäistymisen merkkipaalu. Kaikilla ei kuitenkaan ole riittäviä itsenäisen asumisen valmiuksia. Näitä nuoria varten tarvitaan lisää tuetun asumisen muotoja.

4. Nuoret ja työllistyminen

Tarkasteltaessa nuorten työllistymisasiota nousee esille muun muassa koulutuksen ja työkokemuksen puute, jotka vaikeuttavat nuorten työnsaantia. Ammatillista tutkintoa vailla olevien työnsaanti on epätodennäköistä ja syrjäytymisvaarakin merkittävä. Nuorilla on vaikeuksia päästä työelämään sisälle ja vieläpä pysyä siellä (Läänin nuorisolautakunta 1997:11, 5.) Irtisanottaessa nuoret ovat vanhempia työntekijöitä huonommassa asemassa ja laskusuhdanteessa nuorten asema aikuisiin nähden heikkenee (Santamäki-Vuori-Sauramo 1992).

Kaiken kaikkiaan viime vuosien työvoimapolitiittisia toimenpiteitä on leimannut monimuotoisuus ja hajanaisuus. Etenkin tämä on nähtävissä nuorten kohdalla ja selkeä siirtyminen vakaaseen työuraan on muuttunut yksilöllisemmäksi siirtymäreitiksi. Nuorten kannalta keskeiseksi toimenpiteeksi ovat nousseet erilaiset työpajat (Silvennoinen toim. 2002, 126.)

Työpajatoiminta on yksi huomattava nuorten työllistämismuoto joka todistettavasti tukee syrjäytyneitä nuoria. Työpajojen tavoitteena on parantaa nuorten elinoloja sekä helpottaa työmarkkinoille siirtymistä. Työpajojen synnylle on nuorisotyöttömyys ollut merkittävä lähtökohta. Oppisopimus- ym. koulutustoiminnot yhdistettynä nuorten työpajoihin ovat sopivia ammattikouluttamattomien sekä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työllistämiseen (Läänin nuorisolautakunta 1997:11, 5.) Koulutus- ja työuralle suuntautuminen, nuorten kokonaisvaltainen aktivoiminen sekä elämönhallinnan parantaminen kuuluvat selkeästi työpajatoiminnan pyrkimyksiin. Myös työttömien nuorten määräaikainen työllistäminen kuuluu työpajojen tehtäviin (mt., 6). Työpajojen painotusta tulisikin ehkä siirtää kaikkein heikommassa asemassa oleviin nuoriin. Nuorten koulutuksesta ja työstä syrjäytymisen syitä voidaan etsiä sekä yhteiskunnan rakenne- ja resurssitekijöistä että yksilöllisistä elämäntapavalinnoista ja niiden seurauksista.

Mikko Kuoppalan ja Petri Virtasen (1999) raportissa innovatiivisista työpajoista on paneuduttu viiteen eri arviointiulottuvuuteen joita ovat suunnittelu ja toimeenpano,

tuloksellisuus, vaikuttavuus, tehokkuus sekä merkitys. Suurimmat epäkohdat työpajatoiminnassa liittyivätkin määrärahojen rajallisuuteen ja viranomaisvetoisuuteen, mikä näkyy työpajojen vaatimattomissa työllisyysvaikutuksissa. Työpajajakson koulutuksen kuvailtiin olevan varsin runsasta ja monipuolista ja projektien suunnittelun ja toimeenpanon keskeisimmät haasteet liittyivät itsearviointimenetelmien kehittämiseen. Työpajatoiminnan tavoitteet tulee siis suhteuttaa kohderyhmän tarpeita ja resursseja paremmin vastaaviksi. Työpajojen keskeinen toimintaperiaate on nuoren poluttaminen, jossa nuorelle pyritään rakentamaan yksilöllinen polku työelämään yhdistelemällä erilaisia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, esimerkiksi koulutusta, työharjoittelua, ammatinvalinnanohjausta ja tukityöllistämistä (Paju & Vehviläinen 2001, 139.)

Juha Hämäläinen (2000) on kuvannut sosiaalipedagogista näkökulmaa nuorisotyöttömyyteen ja toteaa, että sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä ei korosteta nuorten työstä syrjäytymisen selittämistä vaan pyritään ongelmien ennaltaehkäisyyn ja lievittämiseen vaikka sosiaalipedagogiikalla ei sinänsä ole omaa erityistä tulkintaa siitä, miksi osa nuorista syrjäytyy sosiaalisista yhteisöistä. Sosiaalipedagogisessa näkökulmassa nuorten työstä syrjäytymiseen huomio tulee kiinnittää yksilöllisissä kasvu- ja oppimisprosesseissa syntyviin yksilön työllistymisen edellytyksiin.

Nuoret suhtautuvat yleensä myönteisesti työmarkkinoiden joustoihin sekä erilaisiin työllistämisvaihtoehtoihin eikä työttömyys onneksi ole vähentänyt nuorten työhaluja. Uudet työnteon muodot tuovat mukaan ikäviäkin seurauksia kuten riskejä, tulojen ja sosiaaliturvan epävarmuutta sekä työsuojelun siirtymisen omalle vastuulle (Nyyssölä 1994). Yrittäjyyden tukimuotoihin olisi saatava muutosta enemmän yrittäjyyttä kannustavaan suuntaan yrittäjyyden riskit huomioon ottaen. Yrittäjyshalukkuus on maassamme laskemaan päin mikä on huolestuttavaa.

Työmarkkinoiden joustavuuden kasvaessa on selkeänä nykypäivälle leimallisena piirteenä noussut epävirallisten töiden ja itsensä työllistämisen ohella osa- ja määräaikaiset työsuhteet, pätkätyöllisyys (Nyyssölä 1994.) Varsinkin nuoret naiset aloittavat suuressa määrin työuransa pätkätyöillä. Pätkätyöissä ei kuitenkaan sinänsä ole mitään vikaa, niin kauan kun niitä on. Pätkätyöllisyys pätkätyöttömyyden kanssa

muodostuu ongelmaksi. Kuitenkin otsikoihin nousee yhä useammin nuorten eriarvoisuus työllistymisessä. Ei vain vanhempiin nähden, vaan myös naisten ja miesten kesken. Nuoria naisia syrjitään työmarkkinoilla perhesyistä, sillä työnantaja luonnollisesti pelkää mahdollisia äitiys- yms. vapaita ja myöhemmin poissaoloja lasten esimerkiksi sairastuessa.

Työttömyyttä voidaan kuvata yhteiskunnallisena ongelmana ja tästä johtuen nuorisotyöttömyys nähdään sosiaalisena ongelmana. Työttömyys vaikuttaa totaalisesti nuoren elämään ja sosiaaliseen kenttään. Useat tutkimukset (kts. mm Siurala 1994 48-51) myös osoittavat, että nuoret ovat aikuisia alttiimpia työttömyydelle. Tätä alttiutta edesauttavat työkokemuksen puute, työhistoria tai lähinnä sen puute, huono työmoraali sekä epäonnistunut ammatinvalinta (Siurala 1994, 50.) Alueiden elinkeinorakenteita ei pystytä hyödyntämään paikkakunnan koulutusvaihtoehtoihin. Toisin sanoen, tietyn seudun koulutuskanavilla ei pystytä kyseiselle seudulle työllistymään.

5. Nuoret ja päihde- sekä mielenterveysongelmat

Joukolle nuoria, jotka ovat kauimpana työmarkkinakynnyksestä, ovat tyypillisiä päihdeongelmat, mielenterveysongelmat sekä avososiaalipalveluihin laitostuminen. Kyseiset ongelmat estävät nuorta jatkamasta ns. normaalilla, hyväksytyllä polulla. Avopalveluihin laitostuminen viittaa lähinnä perheessä opittuun kulttuuriin, jossa ongelmien kanssa käännyttään helposti perusturvan puoleen (Paju & Vehviläinen 2001, 211.)

Jaatisen (2000) tutkimus nuorten päihdekulttuurista esittelee laajasti nuorten omia merkityksiä, selityksiä ja jäsenyyksiä siitä merkitysten maailmasta, jonka innoittamina nuoret niin sanotusti lähtevät päihteisiin tutustumaan. Ainekset päihdekulttuurin syntymiseen nousevat aikuisten tavoista ja malleista, vaikkakin se tapahtuu hyvin

erillään aikuisista. Tutkimus myös osoittaa kuinka nuoret sosiaalistuvat suomalaiseen päihdekulttuuriin hyvin varhain.

Ehkäisevän päihdetyön toimijakenttä on muuttunut nopeasti viime vuosina (Warpenius 2002, 137.) Kunnallisten yhdyshenkilöiden tuntemus alan valtakunnallisista toiminnoista, tavoitteista sekä palveluista on ollut huonoa Warpeniuksen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston perustamisen arviointiraportin mukaan. Keskinäisen työnjaon selkeyttäminen toisi huomattavaa hyötyä kuntiin, kun nykyiset kehittämistavoitteet selkiytyisivät. Yhdyshenkilöt myös tarvitsevat työnohjausta ja täydenniskoulutusta ehkäisevään päihdetyöhön. Kuntien välinen tiivis yhteistyö voi kuitenkin toimia hyvin edellyttäen aluetason kehittämistoimintaa.

Nuorten päihteiden ja erityisesti huumeiden käyttö puhuttavat laajasti suomalaista yhteiskuntaa. Kansainvälisten vertailujen mukaan huumeiden käyttö on Suomessa vähäistä, mutta kuitenkin poliisin lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kantavat asiasta näkyvästi huolta. Vaikka huumeiden määrällisyys kertoo ongelman pienuudesta yhteiskunnallisella tasolla, niin yhteisötasolla ne voivat aiheuttaa suuria ongelmia, monenlaista psykologista ja sosiaalista huolta.

Huumeet ja päihteet yleisesti eivät ole tänä päivänä mikään uusi ongelma nuorison keskuudessa. Ongelmia on ollut ennenkin ja ongelmien hoitoon on nimenomaan nuorisotyön puolella pyritty puuttumaan jo vuosikymmeniä sitten. Päihdeongelma kuvastaa monelle ns. perinteistä nuoriso-ongelmaa (Nieminen 1995, 355) ja siihen puuttumiseen on todettu tarvittavan voimavarojen lisäystä jo esim. vuoden 1970 valtion nuorisotyölautakunnan bubjettiin. Tuolloin ei lisäresursseja vielä saatu, mutta uusi lainsäädäntö 1970-luvulla kuitenkin mullisti tilanteen.

Järkevän huumehaittojen minimoinnin ja aidon hyvinvointia edistävän toiminnan luominen asettaa suuria haasteita. Yhteiskuntapoliittisena tavoitteena tulisi rakentaa ja pitää yllä keskusteluyhteyksiä erilaisten huumeiden käyttäjien kanssa (Jaatinen, Kaukonen, Warsell, Halmeaho, Ahtola 1998, 184.) Tämä tarkoittaa asiantuntijuuden lisäämistä ja ennen kaikkea aikuisia toimijoita lisää järjestämään nuorille

vaihtoehtoista toimintaa. Edelliset tulisi myös pyrkiä liittämään yhteen eli aikuisten toimijoiden asiantuntijuuden lisääminen. 2000-luvun uudet haasteet luovat uudentyypisiä ongelmia joiden minimoiminen vaatii panostusta ja niin sanottua keinojen päivittämistä.

Nuorten mielenterveyttä, kuten aikuistenkin, kannattaa ja pitää hoitaa. On selvää, että terveydenhoito on edullisempaa kuin sairaanhoito. Nuoruudessa lisääntyvät etenkin masennus sekä itsetuhoisuus ja tyttöjen osuus häiriöistä kärsivistä kasvaa (Pelkonen & Marttunen & Pulkkinen 1994, 9). Koulupsykologien ja -kuraattoreiden tarve lisääntyy maassamme mikä on selvä merkki huonovointisuuden kasvusta. Terveydenhoitajat eivät enää kykene hoitamaan oppilaiden sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä. Nuortenkin voimavarat ovat luonnollisesti rajalliset ja vastoinkäymiset kotona, koulussa, harrastuksissa tai kaveripiirissä saattavat muodostua ongelmallisiksi. Jos nuoren on vaikea puhua esimerkiksi vanhemmilleen tulee luotettavan aikuisen löytyä vaikkapa koulusta, auttajaverkoston tulee olla lähellä. Kuitenkaan monissa kunnissa ei ole koulupsykologeja tai -kuraattoreita. Alati muuttuva todellisuus vaikeuttaa elämän päämäärien hahmottamista realistisella tasolla. Hämmennystä poistamaan tarvitaan nuoren elämänhallinnan kehittämistä, kasvun tukemista.

6. Nuorten syrjäytyminen

Ei ole puhetta nuorista jollei mukaan sekoiteta käsitettä syrjäytyminen. Pääosin diskurssia huono-osaisuudesta, elämänhallinnan puutteista ja marginaaliryhmistä käyvät muut kuin nuoret itse. Tällä huomiolla on toki useita myönteisiä vaikutuksia eikä huolestuneisuus ole vain sanahelinää. Hyvinvointivaltion periaatteista syntyneestä keskustelusta on poikunut konkreettisina esimerkkeinä monia nuorisoprojekteja joilla syrjäytymiseen on pyritty puuttumaan. Tero Järvisen ja Markku Jahnukaisen artikkelissa ”Kuka meistä onkaan syrjäytynyt?”, Minna Suutarin (toim.) kirjassa *Vallattomat marginaalit* (2001), esiteltiin suomalaista syrjäytymiskeskustelua ja käsitteen eri ulottuvuuksia yksilötasoon keskittyen. Siinä

myös eriteltiin syrjäytymiskäsitteestä termi marginalisaatio, joka joissain tapauksissa yhdistetään turhankin tiivistä osaksi syrjäytymistä. Tärkeänä näkökulmana Järvinen ja Jahnukainen toivat esiin sen, miten toimijoiden tulisi itse määrittellä syrjäytyminen omassa elämässään. Artikkelissa myös todettiin kuinka syrjäytymis-käsite on kärsinyt tietyllä tasolla inflaation ja aiheuttanut turhaa leimaamista ja tuen kohdistumisen toissijaisiin kohteisiin.

Syrjäytymisen käsite on arkipäiväistynyt ja syrjäytymiskeskustelu yksilöllistynyt. Syrjäytyminen on yksilöä ja yhteiskuntaa yhdistävien siteiden heikkoutta. Laitinen ja Nyholm (1995, 105-106) painottavat, että syrjäytymisessä on kyse prosessista, jonka toisessa ääripäässä on ulkopuolisuus ja toisessa sitoutuminen vuorovaikutukseen ja yhteiskuntaan. Nyky-yhteiskunnassa tärkeimpinä yhteisyyden instituutioina voidaan pitää työtä ja perhettä, joten pahimmin syrjäytyvät ne, joilla näitä ei ole (Rauhala 1988, 12).

Nuoren syrjäytymisura alkaa useimmin koulun keskeyttämisellä. Vaikka ei voida suoranaisesti puhua syrjäytymisen periytyvyydestä, on siitä monia viitteitä, kuten koulutuksenkin periytyvyydestä. Perhetausta sekä moniongelmaisuus korostuvat näissä tapauksissa. Syrjäytymisuhat liittyvät koulutuksen puutteen ohella muun muassa taloudelliseen epävarmuuteen, työelämän paineisiin ja sosiaalisella puolella esimerkiksi yksinäisyyteen. Yksi syrjäytymisen määrittelyn ehto on se, että syrjäytyneiden on oltava jollakin tavalla määrällisenä vähemmistönä yhteiskunnassa. Ja toinen huomattava seikka Pajun ja Vehviläisen (2001) mukaan puolestaan se, että syrjäytymiseen on aina liitetty jonkinlainen ristiriita yhteiskunnan ja yksilön välillä. Yksinkertaisesti syrjäytyneiksi tulkitaan heidät, jotka eivät kykene täyttämään ihmiselle asetettua päätehtävää.

Etsittäessä suomalaisen syrjäytymisen erityispiirteitä, nähdään taustalla voimakkaana tekijänä 1990-luvun alun taloudellinen lama. Vaikka siitä ollaan selvitty uuteen nousuun, ovat monet lamasta johtuvat seuraukset vielä olemassa. Muun muassa yhteiskuntamme muuttuminen nopeassa tahdissa kilpailevaksi teknologiayhteiskunnaksi, osaksi globaalia kilpailua, on johtanut sosiaalisten riskien ulkoistamiseen. Tämä johtaa väistämättä sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan

marginalisoimiseen (sosiaali- ja terveysministeriö 2000:1, 3.) Yhteiskunnan nopea muutosvauhti asettaa myös nuorten elämänhallintaan vaadittavat tiedot, taidot ja asenteet koetukselle (Kurikka 2003, 17).

Yksilötasolla saattaa esiintyä tapauksia jolloin huono-osaisuus voidaan selittää yhdellä tekijällä, mutta harvemmin yleisellä tasolla näin on. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa vammaisuus, työttömyys ja asunnottomuus (Rauhala 1988). Tekijän aiheuttajana ei kuitenkaan aina voida pitää yksilöä itseään, on mietittävä missä määrin yhteiskunta on ongelmia tuottanut. Ja tällöin ei enää puhuta ainoastaan nuorista huono-osaisista, vaan kyse on myös vanhemmista, mahdollisesti koko elämänkaaren kestävästä moniongelmaisuudesta.

Huolestuttava kehityssuunta on nuorten toimeentuloasiakkaiden voimakas kasvu. Koulunsa keskeyttäneet nuoret siirtyvät sosiaalitoimistojen asiakkaiksi ja usein toimeentulotuki on heidän ainoa tulonlähteensä (Läänin nuorisolautakunta 1997:11, 8.) Kysymys onkin usein moniongelmaisuudesta, eli tietyllä elämänalueella esiintyviin ongelmiin liittyy usein ongelmia myös muilla elämänalueilla. Yhteiskunta-, talous- ja sosiaalipolitiikan vaikutuksia tulisikin arvioida hyvinvoinnin, elämänhallinnan ja jatkuvuuden turvaamisen kannalta (mt., 8-9.) Tulee kuitenkin muistaa etteivät kaikki pienet ongelmat ole heijastumia isoista ongelmista. Niin sanottu syrjäytymisprosessi ei ala tilapäisistä vastoinkäymisistä jollaisia kaikkien eteen toisinaan tulee (Paju & Vehviläinen 2001, 33.)

Täydellinen syrjäytyminen voi johtua koulutuksen puutteesta tai syrjäytymisestä koulussa (Opetushallitus 2001, 14-15.) Tällöin yksilölle on ominaista esimerkiksi työn vieroksuminen, alkoholisoituminen ja yleensä päihteiden käyttö sekä kriminalisoituminen. Pahimmassa tapauksessa seuraa laitostuminen ja eristäytyminen muusta yhteiskunnasta. Tällainen syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle huomattavan paljon verrattaessa ennaltaehkäisevän työn kustannuksiin ja tuloksiin myös yksilön kannalta.

Koulun merkitys syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämänselkään saattaa olla yllättävänkin laaja-alainen. Ritva Kuulan väitöskirja ”Syrjäytymisvaarassa oleva nuori

koulun paineessa, koulu ja nuorten syrjäytyminen” (2000) tarkastelee monipuolisesti syrjäytymisilmiötä suhteessa koulun struktuuriin ja prosessiin. Case-tutkimuksen kohteena oli yhden paikkakunnan peruskoulun yläaste ja lisäksi tutkimuskohteina käytettiin opettajia, oppilashuoltoa sekä koulun sidosryhmiin kuuluvaa henkilöstöä. Syrjäytymisen rinnakkaiskäsitteenä tutkimuksessa käytettiin leimautumista. Tulosten mukaan nuorten syrjäytyminen niin sanotusti aktivoituu yläasteella, koska koulussa ei oteta huomioon yksilön erilaisuutta. Taustalla on todettu olevan koulun systeemiset syvärakenteet, institutionaaliset tehtävät ja yhteiskunnalliset kvalifikaatiovaatimukset. Yhteiskunta edellyttää siis tiettyjä ominaisuuksia ja koulu ohjaa oppilaita näiden yhteiskunnallisten kvalifikaatiovaatimusten mukaan eri tehtäviin. Koulussa tehtävien ohjausta toteutetaan ei vain opetussuunnitelman vaan myös piilo-opetussuunnitelman välityksellä (mt. 9-10). Myöskään sukupuoliroolien merkitys ei ole tasa-arvoinen vaan koulu suosii tyttöjä.

7. Nuorten osallistuminen

Kasvun tukemista on myös niin sanotun kansalaistiedon synnyttäminen nuorella itsessään. Että nuori tulee tietoiseksi omista mahdollisuuksistaan, oikeuksistaan ja myös velvollisuuksistaan yhteiskunnassa. Osallisuuteen tukeminen ja opastaminen ovat merkittäviä nuorisotyön tehtäviä. Tavoitteena on parantaa nuorten tietoisuutta mahdollisuuksistaan välttämättömien välineiden käyttöön oman elämäntilanteensa mukaan.

Nuoret ovat kiinnostuneita vaikuttamaan lähiympäristöönsä (Kuorelahti & Viitanen 1999, 268) joka edesauttaa kiinnittymistä sosiaalisiin yhteisöihin. Erilaisilla osallisuuden muodoilla on mahdollista tarjota oppimistilanteita, jotka niin sanotusti muodostavat itsekeskeisyyttä vähentäviä kokemuksia. Nuori ymmärtää paremmin itseään ja ennenkaikkea ympäristöönsä ja kasvaa tällaisten tilanteiden välityksellä osaksi yhteiskuntaa ja sen normeja. Nuorisokasvatuksellisesti osallisuuden mahdollistaminen on merkittävä asia.

Kansainvälisestäkin on havaittavissa, että vieraantuminen perinteisestä politiikasta kytkeytyy rappeutuviin alueisiin. Pekosen (1998) tulkinnan mukaan tämän tyylinen passivoituminen liittyy läheisesti työttömyyteen ja meneillään oleviin yhteiskunnallisten muutosten tiivistymiseen. Perinteinen politiikka menettää merkitystään ja individualismi korostuu. Tähän sisältyy yhä enemmän kysymys osallisuudesta joka toimii eräänlaisena siltana yksilön ja päätöksenteon välillä. Toisaalta osallisuuden sijaan voidaan pikemminkin puhua osattomuudesta, joka vallitsee monien nuorten elämässä. Vieraantuminen jo nuorena omaan elämään liittyvien kysymysten ratkaisuun on huolestuttavaa, sieltähän pitäisi syntyä oman elämänhallinnan strategiat sekä sosiaalinen toiminta.

Osallisuus on myös lapsen ja nuoren oikeus. Vaikutuskanavien tarjoaminen itseä koskevaan päätöksentekoon myös nuoremmille on lisääntymässä. Kunnissa on huolehdittava toimimismahdollisuuksien luomisesta ja aktiivisesti tarjota niitä. Osallistumalla nuoretkin tuntevat olevansa osa yhteisöä. Lasten, nuorten ja aikuisten tavat toimia ovat erilaisia, mutta ne ovat yhdistettävissä.

8. Alueellinen eriarvoisuus

Lapsen ja nuoren kasvussa on lopulta kysymys muihin liittymisestä, integraatiosta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Asuinalueen sosiaalinen merkitys asukkaille on suuri ja sen kokemuksellista ulottuvuutta hahmotetaan identiteetin, oman ja alueen, kautta. Tasa-arvoisten kuntapalveluiden välityksellä luodaan viihtyvyyttä joka heijastelee asukkaiden elinoloja. Oma asuinalue on helppo ja luonnollinen paikka nuorelle opetella osallisuuden muotoja

Yksi nuorten eriarvoisuuden lähtökohdista nivoutuu selkeästi asuinalueeseen (Nuorisotutkimusseura 1991.) Alueellinen eriarvoisuus vaikuttaa merkittävästi

koulutukseen, työllistymiseen ja vapaa-ajan vieton monipuolisuuteen. Suuremmassa mittakaavassa puhutaan Etelä-Suomesta ja muusta Suomesta ja esimerkiksi kaupungeista ja haja-asutusalueista. Pitemmän ajan tutkimusten mukaan, maaseudun nuoret viettävät enemmän aikaa television ja radion ääressä ja Etelä-Suomessa on parhaat mahdollisuudet monipuolisen vapaa-ajan viettoon. Voidaan myös puhua niin sanotuista kroonisista työttömyysalueista eli Pohjois- ja Itä-Suomesta (mt, 208.) Yleisesti muuttotappioalueita leimaa tietynlainen yhteisöjen rikkoutuminen mikä aiheuttaa lukuisia muita tekijöitä joita ei helposti yhteen lasketa.

Onnistuneen yhdyskuntapolitiikan kannalta on tärkeää, että kullekin asuinalueelle kyetään turvaamaan riittävät resurssit sekä positiivisiin että kannustaviin elämäntapoihin (Kemppinen 1999, 187.) Voidaan puhua ongelmalähiöistä tai syrjäkylistä, jotka ovat haaste sekä nuorisotyölle, päätöksentekijöille että markkinavoimille. Sosiaaliset ongelmat korostuvat helposti aktiivisen toiminnan puutteessa. Ympäristötekijöillä on suuri vaikutus kasvun polulla.

Sallitaanko tulevaisuudessa alueellinen eriarvoisuus ja ovatko esimerkiksi peruskoulutus tasa-arvoista maalla ja kaupungeissa? Taloudellisten resurssien niukkuus ei saisi vaikuttaa alueiden tasa-arvoon. Väestö ja vauraus keskittyvät usein tietyille alueelle jolloin toinen alue kärsii palveluita keskitettäessä. Aluepolitiikka seutukunnan kesken ja kuntien sisällä luo runsaammin toimintaedellytyksiä. Eriarvoisuus on syytä tuoda keskusteluun useammin.

III ETELÄ-PIRKANMAAN KUNNAT JA SEUTUKUNTA

Etelä-pirkanmaa muodostuu Toijalan ja Valkeakosken kaupungeista sekä Kylmäkosken, Urjalan ja Viialan kunnista. Seutukunnan kokonaispinta-ala on 1191 neliökilometriä ja Etelä-Pirkanmaan väkiluku oli vuoden 2002 lopussa yhteensä 42 132 henkilöä. Väestön ikärakenne on lähellä Pirkanmaan keskiarvoja. Vanhusväestön osuus on suurin Urjalassa ja pienin Kylmäkoskella. Alle 15-vuotiaita on asukaslukuun nähden eniten Kylmäkoskella sekä Viialassa ja vähiten Urjalassa. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Etelä-Pirkanmaan väestöennuste on kokonaisuudessaan laskeva, mutta tulevaisuudessa väkilukuaan kasvattaisivat seutukunnan sisällä Toijala, Viiala ja Kylmäkoski. Kaikki viisi kuntaa olivat mukana tutkimuksissa.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta on maamme teollistuneimpia alueita. Samalla kuitenkin alkutuotannon merkitys on tärkeä. Kunnat ovat elinkeinorakenteeltaan erilaisia; Valkeakoski, Toijala ja Viiala ovat teollisuusvaltaisia kun taas Kylmäkoskelle ja Urjalalle on tunnusomaista maatalous.

Etelä-Pirkanmaan työllisyysstrategia on linjassa seutukunnan muiden strategioiden, muun muassa seutustrategian kanssa. Strategian toimenpideohjelmassa on huomioitu myös seutukunnallisia kehittämishankkeita, jotta työllisyysstrategiasta tulee osa seutukunnan muuta toimintaa. Työllisyysstrategiaa on tehty laajan toimijaverkoston kanssa yhteistyössä. Mukana seutukunnallisessa työssä ovat olleet elinkeinoelämä, oppilaitokset, 3-sektori, kunnat ja työhallinto.

Etelä-Pirkanmaalla työllisyysstrategian visiona on: Tampere eteläinen on kasvava, laadukkaan elämisen ja asumisen, innovatiivisen yrittäjyyden ja korkeatasoisen osaamisen seutu. Seutukunnan työllisyys turvataan verkostossa, joka korostaa osaamista ja yrittäjyyden tukemista ja jossa työtä on kaikille. Vision mukaisesti tärkeimpänä strategisena valintana on yrittäjyys ja yritysten toimintaedellytysten

kehittäminen. Toisena valintana on työelämän kehittäminen yhdessä toimijaverkoston kanssa.

Etelä-Pirkanmaalla nähdään myös tärkeänä turvata osaavan työvoiman saaminen elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa työelämälähtöisen koulutuksen kehittämistä ja koulutuskarusellin käyttöönottoa sekä työmatkaliikkuvuuden turvaamista. Työllisyysstrategiassa otetaan myös kantaa rakennetyöttömyyden purkamiseen ja rakennetyöttömyyttä pyritään laskemaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyllä sekä seutukunnallisella toimintakeskus –toiminnalla yhdessä verkoston kanssa.

Alueen seutustrategian (2003-2010) mukaan Etelä-Pirkanmaalla halutaan ennakkoluulottomasti kehittää palvelujen tuottamistapoja. Kokeilu tapahtuu erilaisten pilottihankkeiden muodossa ja niissä voi olla mukana muitakin kuin kunnallisia palveluja. Esimerkkeinä tällaisista kokeiluista voisivat olla palvelusetelin käyttö esim. päivähoito- ja kotipalveluissa, seutulipun käytön laajentaminen sekä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Kokeilujen edistämiseksi pyritään aktiivisesti mukaan valtakunnallisiin kokeiluhankkeisiin.

IV KUNNALLISEN NUORISOTOIMEN TEHTÄVÄT

1. Kunnallisen nuorisotoimen tehtäväkenttä

Nuorisotyölain mukaan nuorisotyö kuuluu kunnan tehtäväkenttään. Itsehallinnollinen kunta päättää itsenäisesti miten se nuorisohallintonsa järjestää. Kuntien kanssa nuorisotyön vastuun jakavat sekä valtio että nuorisojärjestöt. Nuorisotyön viranhaltijan työ koostuu sekä hallinnollisesta työstä että kenttätöistä. Kenttätöihin pystytään pienemmissä kunnissa panostamaan enemmän. Kuitenkin mitä pienempi kunta on kyseessä, viranhaltijan toimialaan kuuluu myös muita hallinnonaloja jolloin ajankäyttö hankaloituu (Silvennoinen 2001, 18). Voidaan myös todeta, että mitä suurempi kunta on tarkastelun kohteena, sitä enemmän on päätösvaltaa myös nuorisotoimen viranhaltijoilla (Kurikka 1999, 25).

Käsitys nuorisotyön kunnallisesta toimialasta ja perustehtävästä on muuttunut olennaisesti viimeisen vuosikymmenen aikana (Silvennoinen 2001, 111.) Tämä tarkoittaa sitä, että sen toimialakäsitys on kasvanut laaja-alaiseen hyvinvoinnin edistämisen sekä elämänlaadun parantamisen periaatteisiin. Yhteistyötahot ovat lisääntyneet perheistä erilaisiin järjestöihin vaikka edelleen kunnilla on ensisijainen vastuu nuorisotyöstä. Lisäksi laajentuminen viittaa seutukuntiin niin sanotun perusnuorisotyön ollessa kunnallinen. Suurempia hankkeita ja projekteja on mahdollistakin toteuttaa jakamalla resursseja ja asiantuntijuutta.

Nuorisotoimen tehtäväkenttä on suhteellisen laaja ja myös suhteellisen monimuotoinen, riippuen kunnasta. Eri toimijoiden yhteistyö kuvastaa monipuolisuutta. Jokainen kunta on kuitenkin erilainen aivan kuten jokaisen nuoren elämätilanne ja tarpeetkin. Opetusministeriön nuorisoasiain neuvottelukunnan kunnallisen nuorisotyön toimintasuosituksissa (mt.) todetaan myös, että suomalaisen nuorisotyön perusta tulee edelleen olla nuorten kasvun ja kansalaistoiminnan tukeminen sekä elinolojen kehittäminen. Nuorisotoimen tavoitteena on tukea nuorten

kasvua ja kansalaisvalmiuksia niin, että heistä kehittyisi osallistuvia ja aktiivisia kansalaisia.

2. Kunnallinen nuorisotoimi nuorten elinolojen kehittäjänä

Parhaimmillaan kunnallinen nuorisotyö on edellytysten luomista nuorten elinolojen parantamiseksi sekä hyvän nuorisotoiminnan toteuttamista (Silvennoinen 2001 116.) Voidaan todeta, että yksi avainsana nykypäivän nuorisotyössä on elinolot. Nuorten elinolojen kehittämiseen ei ole siirrytty vain käytännön toimien alalla vaan myös lainsäädännöllisesti. Näitä periaatteita kunnioittaen on monesti lähdetty olosuhteidenkin pakosta liikkeelle ongelmien korjailusta. Kaiken perusta on kuitenkin ennaltaehkäisevä nuorisotyö johon on myös järkevintä pyrkiä.

Nuorten elinolojen kehittäminen lähtee ennenkaikkea työllistämisestä, asunnon hankkimisesta, koulutuksesta ja päihteettömästä elämäntavasta. Kunnallisen nuorisotoimen on koordinoitava näin ollen työllistämishankkeita, asuntoprojekteja, vaihtoehtoisia koulutuskanavia sekä päihteiden vastaista työtä. Pienten kuntien lähtökohdat kehittämistyöhön ovat moneltakin kantilta vaikeahkot, joten elinolojen parantamiseen nuorisotoimetkin voivat ryhtyä yhteistyössä. Monesti nuorisotoimet tekevät yhteistyötä omassa kunnassaan eri tahojen kanssa, sillä käytännössä nuorisotyötä tehdään miltei kaikilla toimintasektoreilla. Luonnollisia yhteyksiä on sosiaali-, terveys- ja koulutoimeen.

Kunnallisella nuorisotyöllä on oma vakiintunut paikkansa kodin ja koulun kasvatustoiminnan tukena. Nuorisotyön menetelmiä on jatkuvasti kehitettävä, jotta toiminta säilyttää mielekkyytensä ja motivoi nuoria osallistumaan. Menetelmien kehittämiseksi on lisäresurssien tarve niin nuorisotutkimuksessa, nuorisotyön koulutuksessa kuin kokeiluhankkeissakin.

3. Etelä-Pirkanmaan nuorisotoimet

Kylmäkoskella nuoriso- ja vapaa-aikalautakunnan vastuualueina ovat kunnan liikunta- ja nuorisotoimi. Nuorisotoimi suunnittelee nuorille säännöllistä toimintaa, järjestää tiloja ja kehittää vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Tärkeä tehtävä on myös tiedottaminen kunnan erilaisista harrastemahdollisuuksista ja toiminnasta sekä yhteydenpito ja yhteistyö eri tahojen kanssa.

Toijalassa nuorisotyöstä vastaa kaupunginhallituksen alaisuudessa toimivat nuorisopalvelut. Käytännön asioita hoitaa keskushallintoon kuuluva nuorisotoimisto. Nuorisotoimisto pyrkii seuraamaan nuorten elinoloja ja tekemään niin sanottua perusnuorisotyötä eli nuorisotilatyötä ja nuorten osallistamista toimintaan. Tärkeätä on myös kyetä välittämään tietoa nuorten elinoloista muulle hallinnolle ja päätöksenteolle sekä kuntalaisille. Nuorisotoimisto lisäksi koordinoi vapaaehtoissektorin ja ammattilaisten yhteistyötä lapsia ja nuoria koskevissa asioissa.

Urjalan kunnassa nuorten asioita hoitaa vapaa-aikalautakunnan alaisuuteen kuuluva nuorisotoimi. Lautakunnan tehtävänä on luoda edellytykset kunnassa harjoitettavalle liikunta- ja nuorisotoiminnalle sekä edistää ja tukea yleistä tiedon ja virkistyksen saantia, kulttuurin harrastusta ja opiskelua. Lautakunnan muita vastuualueita ovat kirjasto-, kulttuuri-, liikuntatoimi.

Valkeakoskella nuorten asioita valvotaan liikunta- ja nuorisolautakunnassa jonka tehtävänä on johtaa, kehittää ja valvoa liikunta- ja nuorisotoimen toimialaan kuuluvia toimintamuotoja. Nuorisotoimi tukee nuoria sekä vapaa-ajassa että elämän peruskuvioissa. Vapaa-aikana nuorille on tarjolla monenlaista menoa ja arjen tukena toimivat myös monet projektit. Nuorisopalveluilla on käytössään myös oma nettikeskustelupalsta.

Viiialan kunnassa nuorten asiat kuuluvat vapaa-aikatoimeen liikunnan ja kulttuuritoimien ohella. Vapaa-aikatoimi pyrkii tarjoamaan mahdollisimman monelle aktiivista toimintaa ja erilaisia vaihtoehtoja. Siellä nuorisotoimen tehtävänä on luoda

perusedellytyksiä nuorisotoiminnan kehittymiselle, sekä tukea yhdistystoimintaa ja nuorten itsensä järjestämää toimintaa. Nuorisotoimi järjestää erilaista kerhotoimintaa, tapahtumia, retkiä ja teemailtoja, jotka koskettavat nuoren elämää.

Kunnasta riippuen siis toiminta kattaa koko nuoren henkilön elämisen ja toimimisen kaaren. Nuorisotoimen viranhaltijan rooli ja tehtäväkenttä vaihtelee myös kunnittain.

V TUTKIMUSAINEISTON KERUU JA ANALYYSI

1. Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloselvitys

Tein Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloselvityksen postikyselynä kesällä 2001 kaikille ikäryhmille. Ikäryhmät olivat 15-17-v., 18-20-v., 21-23-v. ja 24-26-vuotiaat. Väestörekisteristä pyydettiin satunnaisella otannalla 20 % kustakin ikäluokasta. Kaikkiaan kysely lähetettiin 1034 nuorelle ja vastauksia palautui kahden karhunnan jälkeen 515 joista 507 käsiteltiin elinoloselvityksen raportissa. Kahdeksan hylättyä lomaketta sisälsivät postin puolesta palautuneita (tuntematon osoite), pois muuttaneita (mm. ulkomaille) sekä vanhempien palauttamia nuoren ollessa esimerkiksi kehitysvammainen. Lomake oli valtakunnallinen ja samaa lomaketta käytettiin kaikissa Sateenvarjo-projekteissa joitakin muutoksia paikallisesti tehden. Etelä-Pirkanmaalla lomaketta ei muutettu alkuperäisestä lainkaan. Kyselylomake on liitteessä 1.

Vastausprosentit kipusivat hieman yli 50:en kaikissa muissa kunnissa paitsi Valkeakoskella, missä se jäi 45 prosenttiin. Lopullinen vastausprosentti koko Etelä-Pirkanmaalla oli 49. Lomake sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Käsitelin vastaukset SPSS-tilasto-ohjelmalla. Lomakkeen kaikkia kysymyksiä ei voitu käsitellä tilastollisesti vastausprosentin jäädessä niin alhaiseksi. Aineisto edusti seutukunnan nuoria kohtuullisen kattavasti ja ne osiot joissa vastauprosentti jäi alhaiseksi, jätettiin raportin ulkopuolelle. Tuloksiin on kuitenkin suhtauduttava sillä varauksella, että kaikista huonommin voivat nuoret eivät kyselyyn vastanneet, jolloin esimerkiksi päihdeosion tai terveysosion vastaukset saattavat olla jopa kaunistelevia.

Tuloksia analysoitiin eri näkökulmista muuttujia vaihdellen. Muuttujina käytettiin pääsääntöisesti ikäluokkaa ja asuinkuntaa. Sukupuolen mukaan vertailuja tehtiin lähinnä päihdeosiossa tarkasteltaessa tyttöjen ja poikien eroavaisuuksia.

2. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelut

Haastatellut luottamushenkilöt ja viranhaltijat valittiin kustakin viidestä kunnasta (Kylmäkoski, Toijala, Urjala, Valkeakoski ja Viiala) harkinnanvaraisella otannalla niin, että kuntien nuorisotoimien viranhaltijat valitsivat omasta kunnastaan ne avainhenkilöt, joita halusivat minun haastattelevan.

Kaikkiaan haastateltavia oli 47, joista 13 oli luottamushenkilöitä ja 34 viranhaltijoita. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden vastaukset eivät eronneet olennaisesti toisistaan, joten vastaukset eriteltiin vain kunnittain.

Tein haastattelut elo-syyskuussa 2002 strukturoidulla lomakkeella avokysymyksin (liite 2). Haastattelutilanteissa en käyttänyt nauhuria, vastaukset tallensin manuaalisesti. Kaikki haastattelut kolmea lukuunottamatta suoritin henkilökohtaisesti. Ko. kolme haastattelua jouduin tekemään haastateltujen kiireiden vuoksi sähköpostitse. Lomake suunniteltiin yhdessä viranhaltijoiden kanssa.

Kyseessä oli selvityksen luonteinen haastattelututkimus, josta teoreettinen taustoitus jätettiin siinä vaiheessa pois. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lähinnä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä seutukunnallisen kehittämistyön pohjaksi ja kunnallisista lähtökohdista käsin eikä niinkään faktatietoa. Tavoitteena oli myös saada päättäjiä ideointityöhön mukaan.

Vaikka kyseessä oli seutukunnallinen selvitys, tulokset käytiin läpi jokaisen kysymyksen osalta myös kuntakohtaisesti. Tällä menettelyllä pyrittiin antamaan lukijalle ensikäden tietoa kunkin kunnan osalta erikseen, jota toivottavasti hyödynnetään myös kuntakohtaisessa kehittämistyössä ja päätöksenteossa. Kunkin kappaleen alussa oli yhteenveto tuloksista, jotka olivat yhteisiä koko seutukunnan alueella ja sen jälkeen siirryttiin kuntakohtaisiin tuloksiin.

Jokainen kysymys vastauksineen esiteltiin raportissa. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden vastauksia ei eritelty eikä nimiä mainittu. Esille nousseet yhteiset ja

yksittäisetkin vastausvaihtoehdot tuotiin esille ja yhteenveto koostui eniten kannatusta saaneista kehittämiskohdista.

VI YLEISKATSAUS NUORTEN ELINOLOIHIIN ETELÄ-PIRKANMAALLA

Etelä-Pirkanmaan nuoret eivät juurikaan poikkea Suomen valtatilastoista. Mitään erityistä etelä-pirkanmaalaista piirrettä ei ainakaan tämän tutkimuksen perusteella ollut löydettävissä. Pääsääntöisesti kuten koko maan tilastoja katsomalla voi sanoa, että suurin osa nuorista voi hyvin, pieni osa voidaan lukea huono-osaisten joukkoon. Tämä pieni joukko kuitenkin helposti leimaa koko porukan.

Positiivisia tuloksia Etelä-Pirkanmaalta elinoloselvityksessä oli nuorten viihtyminen kotipaikkakunnallaan, tyytyväisyys toimeentuloon ja terveyteen. Suhteet ympäristöön olivat kunnossa ja omaan tulevaisuuteen katsottiin luottavaisena ja positiivisin mielin. Etelä-Pirkanmaalaiset olivat myös tyytyväisiä asumistarjontaan ja asumismuotoihin. Etelä-Pirkanmaalaisia nuoria voisi elinoloselvityksen pohjalta luonnehtia fiksuiksi ja hyvinvoiviksi maalaiskuntien sekä yleensä pienempien paikkakuntien nuoriksi. Valkeakoskella toki oli havaittavissa selkeämpi kaupunkimainen tyyli, mutta yleiskuvaa seudun nuorista se ei silti muuta.

Vaikka työllisyystilanne nähdään omalla paikkakunnalla aika huonona, osataan työpaikan sijaintia kuitenkin arvostaa ja vain vähemmistö oli muuttamassa kotipaikkakunnaltaan pois. Töitä etsittiin omalta seudulta vaikka vähän pitempäänkin. Vaakakupin toisella laidalla tässä on myös negatiivinen painonsa, eli työmatkojen karsastaminen, jolloin etsitään työtä lähinnä kävelymatkan päästä. Työvoimatoimistossa oltiin havaittu edellä mainittu seikka jota pyrittiin korjaamaan lähinnä motivaation nostamisella, työmoraalin etsimisellä. Yrittäjyyden vieraus nuorten mielissä kertoo myös alueen elinkeinopolitiikasta siinä määrin, että pienellä paikkakunnalla yrittäjyys koetaan ehkä vieläkin vaikeammaksi ja tuntemattommaksi alaksi. Markkinat tietysti jylläävät siellä missä ostovoimaakin on enemmän.

Ylesilme etelä-pirkanmaalaisista nuorista on kuitenkin positiivinen. He ovat fiksuja ja valveutuneita, aikaansa seuraavia vaikka isojen kaupunkien läheisyys sielläkin näkyy.

Pieni joukko voi huonosti ja päihteiden koetaan olevan osalla ongelma. Monien niin sanottujen ongelmanuorten oireilu johtuu myös kotioloista, enemmän kasvatuksen ja aikuisen puutteesta.

Nuorille suunnattujen palvelujen ja elinolojen kehittäminen lähtee Etelä-Pirkanmaalla työllistämispalveluiden lisääntyvästä tarpeesta. Työllistämisiä lähtee liikkeelle jo koulutuksesta jonne hakeutumiseen tarvitaan aktivointia lisää. Jämäkkä puuttuminen nuorisotyöttömyyteen vaatii myös laajempaa työllisyysohjauksen kehittämistä yleisessä mielessä sekä niin sanotun työkuulttuurin istutusta seudulle ja nuoriin henkilöihin. Ei ole kuitenkaan nähtävissä, että mikään kehittämisalue nousisi seutukunnalla tarpeessaan yli muiden.

VII NUORTEN ELINOLOJEN KEHITTÄMINEN

1. Nuorten elinolojen kehittäminen Etelä-Pirkanmaalla

Nuorten elinolojen kehittäminen on laaja-alainen ja monimuotoinen prosessi. Se sisältää elämän hallinnan peruskysymyksiä laidasta laitaan ja siihen liittyy tiiviisti myös yhteiskunnallisen aikakauden piirteet. Elinoloja täytyy kehittää alueellisesta ajattelusta yhteiskunnallisempaan suuntaan katsoen.

Lähdettäessä kehittämään nuorten elinoloja liikutaan kunnan toimialueiden jokaisella sektorilla ja vaikutuksia on kyettävä koordinoimaan eri alojen kesken. Esimerkiksi kaikki ministeriötkin tekevät jollain lailla nuorten elinoloihin vaikuttavia päätöksiä (Silvennoinen 2001, 19.)

Nuorisotyölakiin (24.2.1995/235) on eduskunnan päätöksen mukaisesti kirjattu lain tarkoituksen olevan nuorten elinolojen parantaminen ja edellytysten luominen nuorten kansalaistoiminnalle. Lisäksi sen tarkoituksena on edistää sukupolvien, sukupuolten ja Suomen alueiden välistä tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta ja kulttuurien moninaisuutta sekä luonnonkäytön kestävän kehityksen turvaamista.

Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti valtio, kunnat ja nuorisojärjestöt. Nuorisotyö kuuluu kunnan toimialaan. Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt.

Nuorten elinoloselvityksen sekä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelujen pohjalta olen yhdessä seudun nuorisotyön viranhaltijoitten kanssa tullut siihen tulokseen, että Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen kokonaisvaltaiseksi parantamiseksi suositellaan keskittymistä seuraavien osa-alueiden kehittämiseen.

1. Tärkeänä peruslähtökohtana on huomioitava **asumiseen** liittyvät seikat. Edullisia nuorisoasumismuotoja olisi saatava seutukunnalle. Nuorten viihtyvyys on merkittävä asia elinolojen kannalta.

2. Nuorten **työllistämiseen** seutukunnalla olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. Työllistyminen liittyy olennaisesti nuoren elämänhallintaan, itsetunnon kasvuun ja itsenäistymiseen. Nuorisotyöttömyyden vähentäminen on nuorten elinolojen parantamisen kannalta välttämätöntä.

3. Moniulotteisen **erityisnuorisotyön** asiantuntijuuden lisääminen ja siihen panostaminen on tärkeää seutukunnalla. Erityisesti huumeiden vastainen toiminta on tällä hetkellä ajankohtaista. Aikuisille olisi järjestettävä tässä suhteessa koulutusta ja nuorille vaihtoehtoista toimintaa.

4. **Yhteistyötä** ja hyvien käytäntöjen jakamista nuorisotoimien, nuorisopalvelujen ja yleensä nuorisotyön käytäntöjen välillä tulee lisätä. Tämä sisältää mm. nuorisotilojen yhteistyön, yhteisiä koulutuksia työntekijöille sekä yhdessä järjestettyjä tapahtumia.

5. **Alueellinen tasa-arvo** seutukunnan sisällä eri palveluiden käytön ja saatavuuden suhteen on merkittävä asia. On tärkeää saada myös kuntien keskustasta kaukana asuvat nuoret tasavertaisesti palveluiden äärelle.

6. **Lasten ja nuorten osallisuuskysymykset** ovat tärkeitä myös seutukunnallisesti. Nuorisotyön roolia tulisi tarkastella osallisuuden mahdollistajana: Nuorten motivointi ja innostaminen toimintaan yleisellä tasolla ja vaihtoehtoisen tekemisen tarjoaminen nuorille.

Keskityn näihin kuuteen osa-alueeseen nimenomaan Etelä-Pirkanmaan seutukunnan näkökulmasta. On tarkoitus löytää myös uusia kehittämistäväyviä tai parannusehdotuksia nuorten palveluihin nuorten elinoloselvityksen ja luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksen pohjalta sekä teoreettisista lähtökohdista käsin.

Nuorten asumiseen liittyvät kysymykset ovat aika selkeitä. Millaisia asumispalveluja nuoret odottavat kunnan tarjoavan ja mitkä ovat kunnan resurssit panostaa nuorten asumiseen. Onko mahdollista kehittää nuorten asumismuotoja seutukunnallisesti? Alueellista yhteistyötä on mahdollista laajentaa useille eri osa-alueille. On tärkeää tarkastella kuinka eri keinoin olisi mahdollista parantaa palveluja nimenomaan laajemmalla yhteistyöpohjalta kun yhden kunnan resurssivarat uhkaavat tulla päätökseen.

Nuorten työllistymiseen ja työllistämiseen liittyvät kysymykset liikkuvat todella laajalla pohjalla. Työpajaidea on ollut päällimmäisenä keinona, onhan se myös perustettu palvelemaan työttömiä nuoria. Kuntien nuorisotoimissa oltiin myös vahvasti sitä mieltä, että seutukunnallinen nuorten työpaja olisi hyvä keino parantaa seutukunnan nuorten työllistämistä. Millainen työpaja? Millainen toteutus? Resurssit?

On syytä myös tarkastella kuntien realistisia mahdollisuuksia lisätä nuorten työllistymistä seutukunnalla. Tärkeä tekijä on siis seutukunnan elinkeinoelämän rakenne. Pohdinnan näkökulman tulee lähteä liikkeelle siitä, miten nuoria saadaan enemmän motivoitua koulutukseen ja sitä kautta työelämään, sillä nuorten asenteissa uskotaan olevan osasy syy huonoon työllistymiseen: pitkiä työmatkoja vältetään ja sosiaalipalveluista löydetään toisinaan apu liiankin herkästi.

Työllistämiprojekteihin olisi kyettävä rekrytoimaan aktiivisemmin mukaan muun muassa yrittäjät. Kisälli – mestari –malli toisi huomattavaa jatkuvuutta työntekoon ja säilyttäisi eri alojen osaamista nimenomaan työssäoppimisen metodein. Toisilla käytännön keinot saavat aikaan parempia tuloksia nuoresta pitäen. Olisiko nuorisotoimen tehtävä ajaa yrittäjiä sisään? On myös hyvä tarkastella, ovatko kunnat ja kaupungit sitoutuneet riittävästi nuorten työllistämiseen. Onko tarjolla tarpeeksi kesätöitä, harjoittelupaikkoja ja työhön tutustuttamista tältä taholta? Paikkakunnan omia intressejä seurailleen on nuorten työllistämässä nähtävissä pitkän tähtäimen ajattelumalli.

Kehityksen suunta on ollut se, että työmarkkinat kaipaavat yhä monipuolisemmin koulutettuja osaajia. Koulutuksesta syrjäytyminen on vahvasti verrannollinen

taloudellisiin ongelmiin, työttömistä nuorista noin 40 % on vailla ammatillista koulutusta (Toimenpideohjelma nuorten osallisuuden edistämiseksi 2002, 6-7). Kouluttamattomuuden ongelma on ensiksi se, ettei ole siinä mukana, mutta ennen kaikkea se, että silloin nuori saattaa olla mukana niin sanotusti kaikkialla muualla. Se on yhteiskunnan kannalta epäilyttävä asema.

Erityisnuorisotyössä tarkoitus on keskittyä päihteiden ja huumeiden vastaiseen toimintaan. Aikuisille olisi järjestettävä tässä suhteessa koulutusta ja nuorille vaihtoehtoista toimintaa. Vähemmistöryhmien moniongelmaisuus uhkaa kasvaa, jolloin työn painopiste tulee selvästi viedä ennaltaehkäisyn puolelle. Ei ainoastaan säästämään varoja vaan myös tukemaan ja palvelemaan yksilöitä.

Seutukunnallisen yhteistyön lisääminen sekä eri alojen yhteistyön lisääminen kuntien sisällä koetaan myös tärkeäksi seikaksi. Millaiset yhteistyön muodot tuottaisivat eniten hedelmää ja miten yhteistyö olisi vaivattomimmin käynnistettävissä? On kuitenkin huomioitava etteivät omat kunnalliset yksiköt pääsisi kärsimään yhteistyön kasvun kautena. Etenkin pienempien kuntien tulevaisuuden kannalta on panostettava entistä enemmän yhteistyön eri muotoihin. Asiantuntijuuden jakamisessa ei ainoastaan liikuta oman kunnan ja seutukunnan sisällä, vaan hyviä käytäntöjä tulee selvittää valtakunnallisesti. Työntekijät kaipaavat laajempaa työhjoausta ja kunnan olisi hyvä tukea tällaista kehitystä.

Alueellisen tasa-arvon tärkeys nousi selkeästi etenkin luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastatteluissa esiin. Miten saadaan kaikki nuoret tasaveroisesti palveluiden äärelle? Tämä on maantieteellisesti laajojen maalaiskuntien ongelma. Tasa-arvokysymys on erittäin tärkeä osa kuntien palveluja, ei vain nuorisopuolella, vaan kaikkia kuntalaisia ajatellen.

Osallisuuskysymykset ovat nousseet esille viime vuosina herkästi. Kuinka nuoria motivoidaan ja innostetaan toimintaan yleisellä tasolla? Millaista tekemistä kunnissa tulisi olla tarjolla? Nuorten tuntiessa samaistumista omaan kuntaansa on kuntamyönteisyys suurempaa. Esimerkiksi näkemykset omista vaikuttamismahdollisuuksista vaikuttavat tähän seikkaan. Yleisesti nuoret kokevat

vaikuttamismahdollisuutensa vähäisinä eikä kunnallisten asioiden hoitamista pidetä kovin kiinnostavina (Kurikka, 2003.)

Tutkimuksen tavoite on pyrkiä selvittämään millaisin keinoin Etelä-Pirkanmaan nuorten elinoloja voisi parantaa etenkin hallinnollisen ja poliittisen kehittämisen tarpeesta käsin sekä mikä on tilanne tällä hetkellä. Näkökulmassa otetaan huomioon sekä nuorten että päättäjien mielipiteet, yhteiset linjaukset, puitteet kunnallisessa päätöksenteossa sekä niin sanottu tärkeysjärjestys palveluiden kehittämistavoitteissa.

Tutkimuksessa tarkastellaan Etelä- Pirkanmaan seutukuntaa kokonaisuutena. Joissakin osa-alueissa on nostettu kunnittain tiettyjä seikkoja esiin selvästi poikkeavan tutkimustuloksen niin edellyttäessä. Sekä nuorten elinoloselvityksessä että luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksessa näitä tuloksia on esitelty enemmänkin. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin keskitytty pääsääntöisesti seutukunnan yhteisiin piirteisiin.

2. Nuorten asumiseen liittyvät seikat

Paikkaansa etsivä nuori on suurten muutosten ja mahdollisuuksien edessä. Ympäristö vaikuttaa merkittävästi siihen miten ja mihin kehitys suuntautuu. Vaikka itsenäisyyttään etsivien nuorten asuminen on usein väliaikaisen tuntuista ja sitähan se monesti onkin, ei se kuitenkaan ole vähemmän tärkeää kuin vakituinenkaan asuminen (Hoikkala 1991, 197.) Asumisen laadulla on suuri merkitys ihmisen elämässä. Elämää rakennetaan perusturvallisuuden varaan. Nuoren ensimmäinen oma koti ja sen lähiympäristö ovat kehittyvän identiteetin jatkuvana tukijana ja peilaamisen kohteena (mt., 199).

Nuorten elinoloselvityksen perusteella suurin osa etelä-pirkanmaalaisista nuorista on tyytyväinen tähänhetkiseen sekä asumismuotoonsa että asuntoonsa. Tyytymättömiäkin tietenkin aina löytyy ja yleisimmäksi syyksi he luokittelivat

asunnon koon tai sijainnin. Koska vastanneiden ikähaarukka alkoi jo 15-vuodesta, asui suurin osa vielä kotonaan vanhempiensa luona ja toiseksi suurin ryhmä asui puolestaan jo avoliitossa. Herää kuitenkin kysymys voisiko yksinasujien määrään vaikuttaa asuntotarjonta, sillä ensiasunto nuorella kotoa lähtijällä ei suinkaan ole omakotitalo, kolmio tai neliö tai omistusasunto. Ylipäätään pienet vuokra-asunnot tulevat tällöin luonnollisesti kyseeseen.

Vastanneista he jotka asuivat vuokra-asunnoissa olivat saaneet sen suurimmalta osin kunnan tai tuttavien kautta. Vapailta markkinoilta oli myös jokunen onnistunut asuntonsa löytämään. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastatteluista kuitenkin tuli selvästi esiin puutteet joita esiintyy kunnan asumistarjonnassa nuorille. Todettiin, että etenkin pienistä agraarikunnista on oman vuokra-asunnon saaminen lähes mahdotonta.

Nuoren lentäessä pesästä, suuntautuu matka monesti myös toiselle paikkakunnalle. Tietyissä määrin näin pitääkin olla, ei opiskelut ja työt aina löydy omasta pitäjämästä ja maailma avartaa, sanotaan. Myöskään Etelä-Pirkanmaalla ei oltu huolissaan nuorten poismuutosta, vaan haluttiin panostaa paluumuuttoon. Siihen keinot löydettiin liikenneyhteyksien kohentamisella, peruspalveluiden ja etenkin terveydenhuollon toimivuudella, päiväkotipaikoilla, työpaikkoja luomalla sekä edullisten tonttien, edullisen asumisen markkinoinnilla.

Elinoloselvityksen asumis-osiosta nousi myös ehkä ennako-odotuksia vastaamaton näkökulma esille kysyttäessä nuorille mieluisinta paikkaa muuttaa oman kunnan sisällä. Selkeästi nuoret osaavat arvostaa pienen kuntansa rauhaa ja luonnon läheisyyttä, sillä kolmesta vaihtoehdosta joita olivat keskusta, asuinalue ja maaseutu, sai keskusta vähäisimmän kannanoton. Yleinen kuva kuitenkin on, että nuoret kaipaavat keskustaan, sykkeeseen ja siis sinne missä tapahtuu ja missä on lyhyet etäisyydet liikkua paikasta toiseen.

Edelleen nuorten katsoessa tulevaisuuteen viiden vuoden päähän näkivät he todennäköisimpänä asumisvaihtoehtonaan vuokra-asunnon. Tulee jälleen ottaa huomioon vastaajien ikäjakauma, mutta mukana oli kuitenkin pitkälle yli 20-vuotiaitakin paljon, joten mitä se kertoo nuorista? Tulee vastustamattomasti mieleen,

että kuntien talouden ennustettavuuden puute heijastelee kuntalaisiinkin. Vaikka erinäisillä mittareilla mitattuina kerrotaan kansalaisten luottavan omaan talouteensa, tuntuu siltä että tämä kertoo juuri päinvastaista. Selvitykseen vastanneet nuoret eivät ainakaan uskoneet omistavansa asuntoa viiden vuoden kuluttuakaan. 65 prosenttia heistä uskoi kuitenkin taloudellisen tilanteensa olevan viiden vuoden päästä nykyistä parempi.

Nuorisoasumisen toiminnan järjestämiseen ei ole olemassa yhtä parasta ratkaisua, vaan jokainen ratkaisu on mietittävä paikallisesti. Valittavissa pitäisi olla erilaisia asumismuotoja ja samoin erilaisia hallintamuotoja. Nuoria kiinnostaa vaihtoehdotiset asumismuodot, mutta kokeilujen ongelmana kunnissa saattaa olla yksinkertaisesti tiedon saanti (Hoikkala 1991, 203). Rahoitusmuodot, asumiskustannukset ja erilaiset mahdollisuudet ylipäättään eivät välttämättä ole nuorten tiedossa.

Viihtyvyyttä kunnassa lisää eri alueiden monipuolisuus. Ei ole hyvä rakentaa asumisalueita vain tietyille ryhmille, esimerkiksi nuorille, sillä ne helposti saavat tietynlaisen sosiaalisen leiman. Lähidemokratian keinoilla ottaen asukkaat mukaan jo suunnitteluvaiheessa saadaan yleisemmin toteutettua parhaanlainen ratkaisu. Vastuun jakaminen ja vaikutusvallan antaminen osallistumiseen takaa ympäristön huomioimisen asukkaidenkin puolelta laajemmin myös jatkossa.

Työttömät nuoret tarvitsevat erityistukea myös asumispalveluissa. He tarvitsevat poikkihallinnollisia tekoja asumisen järjestämiseen. Tämä tarkoittaa, että kaikkien keskeisten tahojen on osallistuttava suunnittelusta toteuttamiseen asti ja tavoitteiden on oltava riittäviä kunnallisella tasolla niin laadullisesti kuin määrällisestikin. Hyvässä nuorisopolitiikassa valmistelua ja päätöksentekoa on poikkihallinnollisesti asiantuntevaa (Silvennoinen 2001, 117.)

Kunnissa tulisi huomioida opiskelijoiden ja nuorten pienten vuokra-asuntojen tarve ja laatia asuntosuunnitelmia poistamaan asuntojonoja ja painottaen pienasuntotuotantoa. Asuntojen tarjonta on yksi tapa, jolla kunnan kilpailukykyä parannetaan. Asuntopolitiikka on sosiaalipolitiikkaa, jolla kehitetään kuntalaisten elinoloja.

3. Nuorten työllistäminen seutukunnalla

Nuorisotyöttömyydestä tuli ensimmäistä kertaa laaja yhteiskuntapoliittinen ongelma 1970- ja 1980-luvun vaihteessa (Siurala toim. 2002, 123). Se oli uusi piirre työttömyydessä ja ilmiö koski koko Länsi-Eurooppaa. Työvoimapolitiikkaa ryhdyttiin toteuttamaan lukuisten järjestelmien avulla.

Nuoriin kohdistuneet työvoimapolitiittiset toimenpiteet ovat vaihdelleet viime vuosikymmeninä riippuen työmarkkinatilanteesta. Edelleen keskeinen toimenpide on koulutus. Ei koulutus eikä mikään muukaan keino takaa vakaata työuraa, mutta se luo paremmat edellytykset työmarkkina-asemaan. Työllistymistä on vaikea ennustaa, joten nuorten koulutukseen ja elämään yleensä liittyvät epävarmuustekijät ovat huomattavasti kasvaneet vuosikymmenien saatossa.

Tulevaisuuden ammattinäkökulmia ei yhteiskuntapoliittisten muutosten tiimellyksessä ole helppoa nähdä. Myös globalisaatio luo uudenlaiset olosuhteet unohtamatta uudenlaisia mittasuhteita työllistymiseen. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle saattaa syntyä työvoiman tarvetta uudessa mittakaavassa. Jopa työvoimapolitiikkaa jolloin työvoimaa tarvitsisi rekrytoida ulkomaita myöten, mutta sitäkin ei vielä tiedetä. Työvoiman tarve on ainoastaan ennustettavissa, siihen vaikuttaa tänä päivänä laajalti maailmanlaajuiset markkinat ja muut globaalit ilmiöt.

Koulutus ei ole enää lupaus työpaikasta, mutta sen puuttuminen saattaa aiheuttaa tekijöitä, jotka vaikuttavat laajemmassa määrin yksilön elämään syrjäytymistä aiheuttavana tekijänä. Työttömyyden hillitsemiseksi eivät riitä koulutuspaikkojen lisääminen ja koulutusaikojen pidentäminen. Nykyään ollaankin tosin siirtymässä koulutusaikojen lyhentämiseen opintoaikoja rajaamalla, huoli työvoiman tarpeesta kasvaa ja vaatii muutostoimenpiteitä järjestelmiin.

Työvoimapolitiikan yksi keskeinen tekijä on se, kohtaavatko työvoiman kysyntä ja tarjonta alueellisesti. Se voi muodostua suuremmaksikin ongelmaksi jolloin työvoiman liikkuvuuteen tulee kiinnittää huomiota. Ammatillisilla jatko- ja

täydennyskoulutuksilla on merkittävä alueellinen sija varsinkin varttuneempien työllistämiprojekteissa. Etelä-Pirkanmaan seutukunnalla tuli laajalti esiin myös seuraava seikka; nuoret jo kouluttautuneet aikuiset eivät löytäneetkään motivaatiota työskennellä opiskellussa ammatissaan, vaan halusivat opiskella joko täysin uuden alan tai ainakin saada täydennyskoulutusta. Myös alueen elinkeinotarjonta oli useasti ongelmana ns. oman ammatin harjoittamiseen.

Tyypillistä oli myös se, että työpaikan toivottiin olevan jopa naapurissa, työmatkat koettiin raskaiksi. Lääkkeenä siihen ei ole kuin motivaation kohottaminen. Nykypäivänä trendi on kuitenkin kääntynyt aiemmista vuosista toisaalle; työ nähdään välineenä saada pääomaa, jolla saadaan sisältöä elämään. Työ itsessään ei useinkaan riitä elämän sisällöksi. Varsinkin nuorille tyypillistä on niin sanottu välineellinen suhtautuminen työhön.

Alueellisena erityispiirteenä Etelä-Pirkanmaalla nousi esiin peruskoululaisten vastaukset tulevasta koulutuspaikastaan. Peruskoululaisia vastaajista oli 8,1 % ja ainoastaan Toijalassa suurin osa heistä oli jatkamassa lukioon. Viialassa ja Kylmäkoskella ei ollut mainittavaa eroa lukion ja ammattikoulutuksen jatkamissuunnitelmissa, mutta Valkeakoskella ja Urjalassa suosittiin selvästi ammatillista koulutusta.

Valkeakoskelaiset nuoret olivat muutoinkin tyytyväisiä ammattikoulunsa ja korkeakoulunsa koulutustarjontaan; 70 prosenttia oli sitä mieltä, että opiskelumahdollisuudet omalla paikkakunnalla ovat melko hyvät tai jopa erittäin hyvät. Kylmäkoskella puolestaan yllättävän suuri osa aikoi hakea suoraan töihin peruskoulun jälkeen. Voidaan yleisesti todeta, että aktiivisin osa nuorista on joko töissä tai etsii itselleen sopivaa koulutus- tai työpaikkaa. Nuoren tulevaisuusnäkymät ja luottamus omaan sijoittumiseensa yhteiskunnassa vaikuttavat vahvasti hänen senhetkiseen elämäänsä (Silvennoinen 2001, 119.) On hiukan yllättävää, että vain hieman yli puolet kyselyn peruskoululaisista oli suuntaamassa lukioon, kun valtakunnallinenkin tilasto sanoo kahden kolmasosan sinne hakeutuvan. Kuitenkin kaikista kunnista yli puolet lukiolaisista vastanneista oli jatkamassa sitten yliopistoon tai korkeakouluun.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kotipaikkakunnan opiskelumahdollisuudet ovat huonot. Elinkeinopolitiikan kannalta koulutustarjonta ei kuitenkaan vastaa kovinkaan kattavasti alueen elinkeinorakennetta, tätä heijastelee muun muassa jatkokoulutukseen hakeutuminen tai täysin omaa alaa vastaan tehtävät työt. Suurin osa vastaajista oli myös sitä mieltä, että mahdollisuudet saada työtä omalta paikkakunnalta tai sen läheisyydestä ovat huonot. Tässä kysymyksessä olivat samaa mieltä niin nuorimmat kuin vanhimmatkin.

Kouluilla ja opiskelupaikoilla on suuri rooli tukiessaan nuorten ja opiskelijoiden työnhakua sekä valmistautumista työelämään. Järkevällä ja kauaskatsoisella opinnonohjauksella opastetaan nuoria ammatin ja työpaikan etsimisessä ja siihen liittyvissä asioissa. Oman alan löytäminen vaatii myös vaihtoehtojen antamista nuorille itselleen. Vanhemmilta peritty ammatti on yhä harvemmassa ja moni nuori kokee olevansa hyvinkin neuvoton tehdessään päätöstä opiskelu-urastaan. Varsinkin sen jälkeistä työelämää on monelle vaikea hahmottaa.

Kaikista vastanneista työttöminä oli kyselyn tekohetkellä 11 prosenttia. Heistä suurimmalla osalla oli koulutus, joko ammatillinen, alempi korkeakoulututkinto tai opistotason koulutus. 30 prosentilla oli ainoastaan peruskoulu pohjalla. Lähes puolet näistä työttömistä suunnitteli jatko-opintoja ja ainoastaan neljännes ottaisi vastaan mitä työtä tahansa jos heille sillä hetkellä olisi töitä tarjottu. Väistämättä tästä nousee esiin se piirre ettei työttömyys aina, nuoren henkilön kohdalla varsinkaan, tarkoita syrjäytymistä muilta elämän areenoilta. Toisin sanoen, muuten menee hyvin, töitä vain ei ole.

Luottamushenkilöt ja viranhaltijat olivat huolissaan nuorten työllistymisongelmasta ja syitä nuorten heikkoon työllisyystilanteeseen nähtiin olevan useita. Palloa heitettiin myös nuorille itselleen, joiden omissa asenteissa uskottiin olevan osasy huonoon työllistymiseen; pitkiä työmatkoja vältetään ja sosiaalipalveluista löydetään toisinaan apu liiankin herkästi. Seutukunnan tarjoamat koulutuspalvelut eivät myöskään monien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden mielestä kohtaa seutukunnan elinkeinorakennetta. Koulujen haluttiin myös panostavan oppilaanohjaukseen ja

opiskelupaikkojen nuorten urasuunnitteluun. Näin nuoret tietäisivät itsekin laajemmin paikkakunnan työllistymismahdollisuuksista jo koulutukseen hakiessaan, työllistymistä kun olisi mietittävä jo opiskelua suunniteltaessa.

Yrittäjyys on nuorille hämmästyttävän vieras ala. Se ei kiinnosta ja mahdollisuuksista toimia yrittäjänä ei tiedetä juuri mitään. Elinoloselvityksessä kaikilta haastatelluilta kysyttiin yrittäjyyteen liittyviä asioita, muun muassa suurimpia esteitä yrittäjäksi ryhtymiselle ja olisiko ylipäänsä kiinnostusta tälle uralle lähteä. Peräti 56 prosenttia ei ollut lainkaan tai kovinkaan kiinnostunut toimimisesta yrittäjänä. Suurimmat yrittäjyyteen liittyvät esteet nähtiin olevan siihen liittyvät yleiset riskit ja taloudelliset syyt. Tässä olisi selkeä korjauksen paikka, huomioiden että valtakunnalliset tilastot kertovat samaa faktaa. Samaan aikaan puhutaan yrittäjyyden tärkeästä asemasta kansantalouden ylläpitäjänä.

Ennuste yhteiskunnassa menestymiseen ei ole kaksinen, jos koulussa ajautuu häiriköintikierteeseen. Kun tyttöjen pahoinvointi koulutusputkessa tulee esiin oireiluna, poikien pahoinvointi näkyy ennen kaikkea häiriköintinä (Nuorisotutkimusseura 1991, 209). Mitä aikaisemmin ongelmat havaitaan, asiaan puututaan oikeilla keinoilla, on mahdollista tällainen kierre katkaista. Kunnan ja yhteiskunnan intressit luulisi olevan korkealla tässä kohdin. Toiminnan tehokkuus voidaan asettaa kyseenalaiseksi ja sitä kautta lähteä asiaa purkamaan. Asia on kuitenkin laajalti julkisessa tietoisuudessa.

Lasten ja nuorten keskuudessa on varsin paljon sellaisia, joille oppiminen ja koulunkäynti tuottavat suuria vaikeuksia. Tämä ongelma tulisi ratkaista mahdollisimman tyydyttävällä tavalla, sillä se viittaa uhkaavasti siihen, että he tulevat kohtaamaan ongelmia myöhemmin myös muilla elämän hallinnan alueilla. Koulutusuran jälkeen on vuorossa työura, jolle pyrkiminen ilman kohtalaista tutkintoa vaikeutuu.

4. Erityisnuorisotyöhön panostaminen

Mitä on erityisnuorisotyö? Selkeästi määritelynä erityisnuorisotyön tarkoitus on auttaa ja tukea nuorta ongelmallisissa tilanteissa. Se on nuorten tarpeista lähtevää sosiaalista nuorisotyötä, joka kohdistuu syrjäytymisvaarassa oleviin tai jo syrjäytyneisiin nuoriin. Erityisnuorisotyön tavoitteena on myös saada aikaan uusia toiminnan malleja erilaisten yhteistyötahojen kanssa sekä tukea nuorten elämänhallintaa.

Erityisnuorisotyöstä puhuttaessa liikutaan yleisesti sillä tasolla minkä valtaosa käsittää olevan sitä ainoata nuorisotyötä. Silloinhan puututaan asian ytimeen, ”nuorisongelmaan”. Erityisnuorisotyön toimet kohdistuvat kuitenkin marginaaliryhmiin, eli vähemmistöön, ei suinkaan valtaosaan nuorista. Myös syrjäytymiskeskustelu uhkaa toisinaan rajoittua vain nuorten toivottomuuden surkutteluun. Erityispalveluiden tarve kuitenkin kasvaa, hyvänä esimerkkinä mielenterveyspalvelut. Aikuisten ohella myös lasten ja nuorten mielenterveysongelmat uhkaavat lisääntyä. Psyhyke tarvitsee huoltoa, tämä näkyy etenkin oppilashuollon lisääntyvänä tarpeena.

Päihteiden ja etenkin huumeiden käyttö yleistyy kaikkialla maassa eikä Etelä-Pirkanmaa ollut tässä suhteessa poikkeus. Huumeidenkäyttäjää tiedetään ja yhä useampi niitä kokeilee jossain vaiheessa. Huomattavan suuri ero oli kuitenkin omien kokeilujen ja tuttavapiirin kokeilujen välillä. Liekö vastaukset olleet tässä kohdassa aivan rehellisiä, laittomuuksista kuitenkin kyseltiin ja kynnys vastata aivan rehellisesti on tällöin korkeampi. Valkeakoskella tiedettiin prosentuaalisesti eniten huumeiden kokeilijoita ja käyttäjiä, joka tukee sitä seikkaa, että kaupungeissa ja tiheimmin asutuilla alueilla näin todella onkin.

Nuorilta kysyttiin kuinka usein he käyttävät alkoholia kaikkiaan (myös pienet määrät esimerkiksi puoli pulloa keskiolutta, tilkka viiniä), kuinka usein lievästi päihtyäkseen ja kuinka usein tosi humalaan asti. Vastanneista 46 % vastasi juovansa pieniä määriä kerran viikossa tai noin pari kertaa kuussa. Vain neljä henkilöä (0,8%) sanoi juovansa pieniä määriä päivittäin ja puolestaan 43 henkilöä (8,5%) vastasi ettei käytä alkoholijuomia lainkaan.

Päihteiden ja etenkin huumeiden lisääntynyt käyttö huolestutti luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita selvästi ja etenkin seutukunnallisen yhteistyön lisäämistä tällä sektorilla toivottiin. Koteihin ja aikuisten asenteisiin haluttiin myös vahvemmin vaikuttaa unohtamatta valistustyötä kouluissa. Vastauksista nousi esille, että ongelma on tiedostettu, mutta päihteiden lisääntynyt käyttö ei kuitenkaan katukuvassa tai muutoin vielä näy. Vaihtoehdoisen toiminnan järjestäminen koettiin kuitenkin välttämättömäksi ja haastavaksi tehtäväksi. Motivaatiota niin sanotusti ravisteli toiminnan järjestäminen sinne minne nuoret tulevat humalassa.

Vaihtoehtojen antaminen nuorille ainaisen päihteiden vastustamisen sijaan on yksi mahdollisuus. Haastatellut totesivat tämän myös siksi, ettei perinteinen valistusote tuntunut menevän perille. Päihdeasiassa toivottiin selkeästi myös seutukunnallisen yhteistyön lisäämistä. Hyvän päihdehuollon osaamisen puuttuessa omalta paikkakunnalta halutaan tukea ja erityisosaamista seutukunnalta. Myös päihdeongelmaisten hoitoonohjausta väläyteltiin mietittäväksi seutukunnallisesti. Kunnan on autettava, jos perhe-elämä ei toimi eikä sieltä tukea saa.

Kun elinoloselvityksessä kysyttiin, onko huumeiden vaaroista opetettu tai keskusteltu kouluissa liian vähän, oli hieman yli puolet, 53,5%, sitä mieltä että kyllä, tiedotusta on ollut liian vähän. Näistä suurin osa kuului yli 21-vuotiaisiin ja nuoremmat olivat eri mieltä. Päihdevalistusta toki on paljon, mutta sisällön tarkasteluun ei tarpeeksi usein kiinnitetä huomiota. Uudenlaisten metodien käyttäminen ja valistuksen tehon tarkasteluun on tärkeää kiinnittää huomiota. Alle 21-vuotiailla valistus on vielä niin tuoreessa muistissa ettei keskustelua ja tiedotusta kaivata sillä hetkellä lisää. Vanhemmat alkavat hahmottaa tilannetta jo kokonaisvaltaisemmin ja kokevat etteivät sittenkään ole saaneet tarpeeksi informaatiota.

On tunnettava paikalliset toimintakulttuurit ja vuorovaikutussuhteet jotta voidaan ryhtyä oikealla tavalla työskentelemään yhteisten kehittämisisintressien mukaisesti. Jokaisessa kunnassa kuitenkin pyritään samaan, eli vähentämään erityisnuorisotyön tarvetta. Verkostomaisten työtapojen omaksuminen edellyttää kuitenkin aikaa ja pitkäjänteistä kehittämistä. Etelä-pirkanmaan seutukunta on kuitenkin sopivan kokoinen tällaiseen työhön, ei liian pieni, eikä liian suuri. Kun toiminnan sisällölliset tavoitteet ovat selkeät ja kaikille samat, on mahdollista saada aikaan tuloksia.

Itsetarkoituksellinen verkostoituminen on kuitenkin voimavarojen kannalta epäsuotuisaa sekä sisällölle, menetelmille että työntekijöille. Esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön edistäminen moniammatillisena yhteistyönä on rajallista, mutta mahdollista. Kehityksessä olisi keskityttävä konkreettisten työmenetelmien arviointiin ja työhön olisi sitouduttava vahvasti joka puolella seutukuntaa.

Luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta kysyttiin myös mielipidettä elinoloselvityksessä nousseeseen vakavaan asiaan, joka koski nuorten yksinäisyyden tuntemusta. Lievä masentuneisuus oli rivien välistä luettavissa useista vastauksista. Suoraan peräti 66 nuorta (13%) vastasi elinoloselvityksessä tuntevansa olonsa usein yksinäiseksi. Luottamushenkilöt ja viranhaltijat olivat asiasta huolissaan ja peräänkuuluttivat etenkin kotiolojen merkitystä. Koulun ja kodin yhteistyö ongelmista kärsivien nuorten parissa koettiin myös välttämättömäksi ja sitä toivottiin lisää. Yhteistyön linkkinä voisi toimia esimerkiksi koulupsykologi, koulukuraattori tai perheneuvolat. Jokaisen nuoren lähellä olevan aikuisen tulee olla valppaana ja tukea nuorta kasvun polulla.

Kunnan taholta on mahdollisuus elämänhallinnan tukemiseen ja itsetunnon kohottamiseen. Informaatiota olisi toivottavaa lisättävän, jotta nuorikin tietäisi kenen puoleen esimerkiksi kunnassa apua tarvitessaan kääntyä. Psykkisen terveyden horjuminen saattaa monesti olla pahempi ongelma kuin päihteet. Taustalla nimittäin saattavat olla päihteet ja uhkana syrjäytyminen. Huomion kiinnittäminen tiedon siirtoon on melko vaivaton keino parannuksen polulle.

Lievää tapaista on vaikea havaita ja vaikeammat tapaukset ovat lisääntyneet viimeisten kahden vuoden aikana. Tämä todettiin haastatteluja tehtäessä ja aktiivisempaa otetta toivottiin niin kouluilta, vanhemmilta kuin muiltakin nuorten kanssa toimijoilta. Yhtenä syynä yksinäisyyteen epäiltiin olevan nuoren kaveripiirin; toisilla on paljon rahaa joka ahdistaa niitä joilla sitä ei ole, jotka sitten helposti vetäytyvät omiin oloihinsa, syrjäytyvät. Yhä useampi on joutunut niin sanotun kulutushysterian uhriksi, jolloin markkinat luovat kullekin ikäryhmälle omat tarpeensa. Perheen taloudellinen tilanne asettaa kuluttamisen reunaehdot, se aiheuttaa lisäksi ristiriitatilanteita vanhempien ja nuorten välille.

Pohdittaessa syitä kierteeseen joka jatkuvasti lisää yksinäisyyttä, ahdistusta tai päihteiden käyttöä on havaittavissa useita eri näkökulmia. Varmaa on, että eri ihmisten kohdalla syynä ovat myös eri asiat. Ongelmiin tulee puuttua yksilökohtaisemmin, yhtä ainoaa syytä tai siihen ratkaisua ei olekaan. Niitä on monia. Haastattelututkimuksessa monet pohdiskelivat tässä kohdin nuoren tarvitsevan aikuista turvaksi, rinnalla kulkemaan, mutta nykypäivän ainainen kiire kodeissa ja kouluissa aiheuttaa turvattomuutta. Todettiin myös, että yhteiskunta ja perheet korostavat muun muassa yksilöllisyyttä ja tehokkuutta, minkä vuoksi yhteiskunnan dynamiikka pudottaa kehityksestään tehottomat, jotka vieraantuvat ja oireilevat. Yksilöllistyminen merkitsee yhteisöllisyyden heikkenemistä. Myös nuoruuteen liittyy oleellisesti kilpailu menestymisestä ja mahdollisuuksista.

Nuorten toimintaa voidaan ymmärtää yhteiskunnallisesta identiteetistä käsin (Laitinen - Nyholm 1995, 97), sillä nuoret omaksuvat ikäluokan identiteettinsä ja siitä syntyvät halut ja tarpeet. Nykyinen muutos on varsin nopeaa ja myös uudella tavalla erittäin laaja-alaista, puhutaan globalisaatiosta. Se vaatii ei vain nuorilta, vaan ihmisiltä koko elämänkaaren ajan merkittävää sopeutumista ja uuden omaksumista ristiriitojen keskellä. Yhteiskunnalliset ja sosiaaliset tekijät muodostavat yleiset ehdot puhuttaessa esimerkiksi eriarvoisuudesta ja moniongelmaisuudesta (mt., 98.) Muutosten kasvava nopeus yhteiskunnassa vaikuttaa perheisiin.

Kunta ei saa unohtaa ongelmavanhempiakaan, joita on tapauksista riippuen tuettava vahvasti. Psykkiset ongelmat ovat myös aikuisten kasvava ongelma. Turvan täytyy tällöin löytyä perheen lisäksi lähiympäristöstä eli kunnan palveluista. Yleisellä perusturvalla on suuri merkitys, sillä tämän päivän hyvinvointi saattaakin aiheuttaa pahoinvointia perusarvojen loitotessa ja elämää liiallisesti viihteellistettäessä. Tarjonnan paljoudesta syntyykin valinnan vaikeus. Aihe nousi haastattelututkimuksessa useasti esiin ja näyttää selkeältä 2000-luvun kasvavalta huolenaiheelta.

Kyselyssä ei viitattu rikollisuuteen missään kohtaa, mutta nuorten tekemät rikokset, nuorisorikollisuus on tietysti yksi aihealue joka puhuttaa ja jota pyritään kaikin keinoin vähentämään. Se on yleismaailmallinen ilmiö ja luetaan nimenomaan

erityisnuorisotyön kenttään kuuluvaksi. Usein syynä nähdään syrjäytyminen jo kouluvaiheessa, epävakaut perhetaustat ja vertaisryhmät (Laitinen & Nyholm 1995.) Monesti nuoret tekevätkin rikoksia nimenomaan ryhmässä. Puuronen määrittelee artikkelissaan (Aapola & Kaarninen 2003) ryhmän olevan vuorovaikutusjärjestelmä, joiden jäsenet tuntevat yhteenkuuluvuutta ja joilla on yhteinen, jaettu kulttuuri ja historia. Sitähän se monesti onkin, rikolliskulttuuria jonka toiset omaksuvat ryhmässä ja joiden avulla nuoret saavat hyväksyntää ja ryhmään kuulumisen tunteen, jos he eivät sitä muualta (perheestä, koulusta) saa. Suurin osa nuorista toimii erilaisissa ryhmissä.

Erityisnuorisotyön tarvetta tulisi pyrkiä vähentämään ja korjaustyöstä on vakaasti käännettävä painopiste ennaltaehkäisevän työn puolelle. Kuntien perusnuorisotyön on oltava aikaansa seuraavaa ja monipuolista, yksilöä tukevaa ja yhteisöllistä. Näistä lähtökohdista käsin erityisnuorisotyötä on hyvä tarkastella yhteistyötä lisäämällä enemmän moniammatilliseen ja seutukunnalliseen suuntaan.

5. Yhteistyön ja hyvien käytäntöjen jakaminen

Miksi taistella samojen ongelmien kanssa eri yhteisöissä ja kuluttaa energiaa samojen asioiden hoitoon sen sijaan, että jaettaisiin hyviä käytäntöjä, laajennettaisiin yhteistyötä ja asiantuntijuutta? Yhteistyön ja hyvien käytäntöjen jakaminen, seutukuntayhteistyö, lisää voimavaroja ja laajentaa näkökulmaa sekä säästää resursseja. Yhteistyö yli kuntarajojen on keskeisesti nimenomaan asukkaiden palvelua ja usein helpottaa myös viranhaltijan työtaakkaa.

Luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta kysyttiin mielipiteitä nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisestä ja erityisesti valmiuksista ryhtyä todelliseen, konkreettiseen kehitystyöhön. Todellisten keinojen löytäminen osoittautui hankalaksi ja yleinen viesti olikin, että yhteistyöllä päästään monissa asioissa eteenpäin huomattavasti helpommin. Aktiivisempaa otetta yhteistyöhön toivottiin useammalta taholta moneen kertaan.

Määrärahoista todettiin olevan paljon kiinni, mutta muutoinkin kehitystyötä on mahdollista tehdä. Aikaansa seuraamalla palveluiden kehittäminen menee oikeaan suuntaan.

Rakenteellinen kehitys ei ole rahasta kiinni. Osa palvelujen puutteellisuudesta on resurssikysymys ja osa asennekysymys. Luottamushenkilöt ja viranhaltijat myös väläyttelivät seutukuntayhteistyötä esimerkiksi ostopalveluina tai suoranaisesti henkilöstöä lisäämällä seutukuntatyöhön voimavarojen puitteissa. Yrittäjiä voisi monien mielestä aktivoida enemmän seututyöhön esimerkiksi työpaikkojen luojana. Suorana ja yksittäisenä kohteena myös todettiin seutukunnallisen perheneuvolan paikka auttamassa monia.

Eniten yhteistyön lisäämistä toivottiin kuitenkin nuorten työllistämiskysymyksen ratkaisussa. Sekä kuntien että seudun suurimpien työnantajien toivottiin näkevän nuoren henkilön ensisijaisuus pitkällä aikavälillä työllistämisasiassa. Seutukunnallisen työpajaohjausjärjestelmän perustaminen olisi monen mielestä vartenotettava hanke. Samoin ehdotettiin ainakin seutukunnallisia työllisyyskursseja. Yksilön syrjäytyminen yhteiskunnallisista normeista alkaa usein työttömyydestä ja kasvaa sen mukana moniongelmaisuuksi johon puuttuminen onkin jo huomattavasti hankalampaa. Aktivoiva työote nuorempana on kunnallisesta näkökulmasta, kuin myös yksilönkin näkökulmasta monta kertaa parempi vaihtoehto kuin kuntouttava työtoiminta.

Koulutuksen tai erilaisten työllistämiskurssien kehittämiskohde liittyy puutteelliseen yhteistyöhön eri toimijoiden kesken, sillä se heijastuu asiakaskunnan vähäiseen tietämykseen opetuksen sisällöstä mikä johtaa osallistumisaktiivisuuden selvään laskuun. Tämä tuli esille myös Lehtisen (1998) arviointitutkimuksessa nuorten työttömien koulutusohjelmasta. Samaa seikkaa voidaan käsitellä esimerkiksi työpajatietoudesta. Nuorilta kysyttiin elinoloselvityksessä heidän mahdollista osallistumistaan työpajatoimintaan tai tietämystään nuorten työpajoista, jotka kuitenkin ovat merkittävä ja edistysellinen osa nuorten työllistämiprojekteja. Elinoloselvityksen mukaan lähes puolet (44%) sillä hetkellä työttöminä olleista nuorista ei ollut kuullutkaan työpajoista ja ainoastaan kaksi henkilöä vastasi sellaisiin

voivansa osallistua. Ainoastaan kaksi luultavastikin sen vuoksi ettei tietoa ole. Oppisopimuskoulutukseen työttömyyden vaihtoehtona olisi lähtenyt puolestaan 65% työttömistä.

Nuorten työpajatoiminnan varsinainen kasvukausi ajoittuu 1990-luvulle (Silvennoinen 2001) ja niiden tavoitteena on motivoida ja kannustaa nuoria koulutukseen ja työelämään sekä parantaa nuorten elämänhallintaa. Laakson (1999) tutkimuksen mukaan nuorten palaute pajatoiminnasta on positiivista ja se on myös auttanut itsenäistymistä ja vastannut heidän tarpeitaan. Etelä-Pirkanmaan kokoisella seutukunnalla pajatoiminta voisi toimia hyvin yhteisiä tiloja ja toimijoita hyödyntäen. Yhteistyötä erityisesti yritysten kanssa voisi pajatoiminnalla vilkastaa.

Työpajatoiminnalla olisi mahdollista kehittää seutukunnallista koulutusta ja se voisi toimia tietynlaisena tulevaisuuden toimintakeskuksena. Verkostoituminen ympäristökuntien kanssa mahdollistaisi monipuolisen kurssitarjonnan. Poikkihallinnolliselle perustalle ja viranomaistyölle rakentuva työpajajärjestelmä vähentäisi Etelä-Pirkanmaalla nuorten työttömyyttä ja ehkäisisi syrjäytymistä. Pajan työmuodoilla voisi vankistaa seudun elinkeinoelämän ja yrittäjyyden pohjaa.

Erilaiset projektit on todettu syrjäytymisasiantuntijoiden näkemyksellä vakuuttaviksi keinoiksi esimerkiksi kun on kysymys nuorten elämänhallinnan ja arjen vaikuttavuuden parantamisesta (Paju&Vehviläinen 2001). Niissä käytetyt hyvät käytännöt on syytä vakiinnuttaa, levittää osaksi hallinnon perusrakenteita ja käyttää kansainväliset kontaktit, julkisuusarvo sekä resurssit tarkoin hyödyksi. Kuntien kannattaa myös panostaa projekteihin taloudellisestakin näkökulmasta. Projektirahoituksella hoidettavat asiat eivät rasita paikallista kunnallistaloutta.

Muutoinkin kuin työllisyysasioissa on syytä tehdä laajapohjaista yhteistyötä. Pienempiä projekteja voivat olla muun muassa nuorisotiloilla tehtävä perusnuorisotyön yhteistyö esimerkiksi yhtenäisillä pelisäännöillä seudun nuoria ajatellen. Vierailujen järjestäminen ja seutukuntaan tutustuttaminen ovat keinoja joilla nuoria saadaan yhteen ja seutukuntaa tutuksi. Suuremmat tapahtumat, konsertit yms. on myös kannattavampaa järjestää yhteistyöllä. Etelä-Pirkanmaan nuorisotoimijoiden

olisi pyrittävä ylläpitämään jo alkanutta yhteydenpitoa ja jatkaa yhteistyötä vakiinnuttamalla se pysyväksi työtavaksi joka myös periytyy toimijalta toiselle. Verkoston toimiminen ei saisi olla yksittäisen viranhaltijan aktiivisuudesta kiinni. Yhteisöllisen tunteen ja ilmapiirin luominen luo turvaa ja vankaa pohjaa tulevaisuuden toimintaympäristön luomiseen.

6. Alueellinen tasa-arvo

Alueellisessa tasa-arvossa on kyse siitä, minkälaiset mahdollisuudet ihmisillä eri puolilla kuntaa tai seutua on käyttää alueellisia palveluja joita tarjoavat kunnan ohella erilaiset organisaatiot tai järjestöt yhdessä tai erikseen. Suomalainen yhteiskunta keskittyy kasvukeskuksiin ja suuralueista Etelä-Suomeen. Samalla haja-asutusalueiden ja pienten kaupunkien kehitys heikkenee. Varsinkin nuori ja koulutettu väestö siirtyy pois maaseudulta. Tämä asettaa haasteita sekä maaseudulle että kaupunkeihin. Viimeisimmän Sosiaalibarometrin (2003) mukaan kuntien sosiaalitaloudellinen eriytymiskehitys on ollut huomattava. Liki kolmasosalla kunnista on vaikeuksia selviytyä edessä olevasta kehityksestä. Kuntien yhteistyön kehittäminen ja seudullinen ja monitoimijainen verkostoituminen on tärkeä kehityssuunta.

Alueellinen tasa-arvo onkin nähtävä moniosaisena haasteena. Esimerkiksi mekaaninen välimatka kotoa palvelun luokse ei kerro tuohon matkaan käytetystä ajasta, matkan turvallisuudesta tai siitä, onko palvelu ylipäänsä saatavissa juuri sillä hetkellä. Alueellisen tasa-arvoisuuden turvaaminen alueiden omaleimaisuutta korostamalla riittävästä peruspalveluista tinkimättä lienee ainut toimiva keino haja-asutusalueiden eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseksi tai edes hidastamiseksi. Alueellinen tasa-arvo on osana myös Suomen Kuntaliiton vuonna 2002 hyväksymässä sivistyspoliittisessa kannanotossa.

Alueellisen tasa-arvon saavuttaminen, etenkin laajoissa agraarikunnissa on dilemma, joka kuitenkin hyvinvointivaltiossa tulisi olla yksi tärkeimmistä seikoista ja jopa itsestäänselvyys. Kansalaisille nuorista vanhoihin tulisi turvata tasa-arvo myös alueellisesti. Jokaisen tulee päästä yhtä vaivattomasti palveluiden ääreen, kunnan tärkein tehtävähän on tarjota palveluja kuntalaisille. Tällä hetkellä on kuitenkin huomattavaa, että tasa-arvon nimessä näin ei asiat ole ja onko niiden edes mahdollista olla? Niin sanottujen syrjäkylien asukkaat jäävät helposti palveluiden ulkopuolelle kun ne uhkaavat keskittyä keskustaan ja asukastaajamiin. Aluepolitiikan kannalta tämä ikävä tosiasia on todettava ja ryhdyttävä kehitystoimiin. Samoja palveluja on kuitenkin aika mahdotonta mitenkään turvata kaupunkiin ja pienelle paikkakunnalle.

Vähitellen iän myötä liikkuma-alue laajenee. Niin sanottu eletty tila suuntautuu myös kotinurkkien ulkopuolelle. Monesti jo koulutaipaleen aloittaminen merkitsee oman asuinalueen ylittämistä. Perhe ja pienet lapset on huomioitu suunnittelussa jo kauan aikaa sitten (Aapola & Kaarninen 2003, 409), mutta kasvava nuoriso on huomattavan usein unohdettu. Jotta nuorten viihtyvyys omalla paikkakunnallaan säilyisi, on kiinnitettävä huomio liikenneyhteyksiin. Matkustamisessa taajamien keskuksiin, nuorten kohtaamispaikkoihin, harrastuksiin ja ystäviä tapaamaan korostuu siirtymisen ja kulkuneuvojen merkitys.

Elinoloselvityksessä etelä-pirkanmaalaiset nuoret olivat suhteellisen tyytyväisiä omaan kuntaansa, sen tarjoamiin palveluihin ja viihtyminen asuinpaikkakunnalla oli kaikinpuolin korkea. Tästäkin huolimatta 43% piti omaa kuntaansa melko vanhanaikaisena tai vanhanaikaisena ja 45% lisäksi melko yksipuolisena tai yksipuolisena. Nuoret kuitenkin osaavat arvostaa pienen paikkakunnan etuja ja suhteet ympäristöön ovat kunnossa. Myös kuntatyytyväisyystutkimuksissa (Silvennoinen 2001) on noussut esiin nuorten kyky arvostaa maaseutumaisten kuntien turvallisuutta, rauhallisuutta ja keskinäistä yhteenkuuluvuutta. Puutteina he kuitenkin näkevät nimenomaan pitkät välimatkat ja vaikeat kulkuyhteydet sekä suppeat työmarkkinat. Nämä syyt edelleen ajavat nuoret muuttamaan kaupunkiin. Vaikka nuorten poismuutto ei ole vakava huolenaihe on tähdättävä vilkastamaan paluumuuttoa peruspalveluiden toimivuudella ja työpaikkoja luomalla. Tärkeänä peruslähtökohtana on myös huomioitava asumiseen liittyvät seikat.

Kunnan mahdollisuudet vähentää alueellista eriarvoisuutta ovat nekin rajalliset varsinkin puhuttaessa maantieteellisesti laajoista kunnista. Kaavoituksella ja tonttipolitiikalla on kuitenkin jotain tehtävissä, samoin palveluja suunniteltaessa ottaen asukkaiden tarpeet ja lähtökohdat tarkasti huomioon. Jokaisella sektorilla olisi mietittävä mahdollisuuksia palvelujen tasa-arvoiseen tarjontaan. Kunnan on mietittävä tilannetta niin sanotusti yrityksen näkökulmasta, eli mietittävä kohderyhmänsä sekä sen tarpeet perinpohjaisesti suunniteltaessa palveluja.

Kulkuyhteyksien parantaminen sekä työmatka- että muina kulkuina on yksi tärkeimmistä kehittämiskohteista alueellisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Helppo ja vaivaton pääsy koulun ja työn ohella harrastuksiin ja erilaisiin tapahtumiin on tärkeää ja siihen kannattaa panostaa jo kuntalaisten viihtyvyydenkin nimessä. Maaseutukunnan kylien yhteistyö on myös merkittävä palveluiden kehittämistä mietittäessä.

Haastattelututkimuksen mukaan halua päämäärätietoisempaan kehitystyöhön löytyy selvästi. Julkisten liikenneyhteyksien tehokkuuden sekä kannattavuuden lisääminen on merkittävä asia. Väläyteltiin jopa junankäyttömahdollisuuksia Urjalaan ja useampia pysähdyksiä Viialaan asukkaiden tarpeista johtuen. Erittäin tärkeinä kehittämiskohteina koettiin nimenomaan kuljetusten järjestäminen tavalla tai toisella etenkin niiden palveluiden äärelle, joita ei omasta kunnasta löydy.

7. Lasten ja nuorten osallisuuskysymykset

Tähän on yhteiskunnassamme laajemminkin herätty, lapsia ja nuoria täytyy aktivoida osallistumaan. Heille tulee tarjota mahdollisuuksia ja todellisia keinoja vaikuttaa ja sitä kautta innostua ja kiinnostua yhteisten asioiden hoitamisesta. Etelä-Pirkanmaalla oli selvästi aistittavissa henki, että asiaan halutaan paneutua ja aikaansaada muutosta.

Nuoret kokevat etteivät yhteiskunnalliset asiat kiinnosta tai kuntabyrokratia koetaan liian vieraaksi. Siihen voi olla syynä useammatkin seikat tai sitten nuoret kokevat asioidensa olevan niin hyvin ettei ole tarvetta ryhtyä muutoksiin. Yksi syy on myös tiedon puute, ei osata vaikuttamisen keinoja ja ne koetaan hankaliksi. Siihen on mahdollista vaikuttaa. Yksi näkökulma voisi myös olla se, että nykypäivän individualismin kaudella priorisoidaan panostamista itseen ja vasta sitten yhteisöllisiin asioihin. Nuorten osallistumisaktiivisuutta on selkeästi tuettava.

Opetusministeriön nuorisoasiain neuvottelukunnan kunnallisissa nuorisotyön toimintasuosituksissa (Silvennoinen 2001, 118) todetaan, että annettaessa nuorille vastuuta ja mahdollisuus luontevasti tutustua kunnallisdemokratian toimintaan kiinnostuvat he paremmin osallistumisesta. Tämä itsestäänselvyys tukee nuoren omakohtaista sitoutumista vaikuttamiseen ja vastuun ottamiseen. Toimintasuosituksissa vielä korostetaan ettei pidä rakentaa nukkedemokratiaa vaan aitoja vaikuttamismahdollisuuksia ja kanavia.

Nuoret vastasivat erittäin heikosti elinoloselvityksen osallistumis- ja vaikuttamisosioon. Puuttuvia tietoja oli paljon tai vastausvaihtoehdoista oli ympyröity kohta eos, ei osaa sanoa. Vastausprosentti jäi alhaiseksi, mikä osaltaan jo kertoo asian vakavuuden. Muun muassa poliittisia puolueita koskevat kysymykset oli jätettävä analyysin ulkopuolelle, koska niiden osalta ei johtopäätöksiä voitu edes tehdä vähäisten vastausmäärien vuoksi. Toisaalta voidaan taas ehkä sanoa, että nuoret osallistuvat aikansa yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun myös vetäytymällä siitä.

Nuorilta kysyttiin muun muassa minkälaisella toiminnalla heidän mielestään olisi mahdollisuus vaikuttaa asioiden kehitykseen omalla kotiseudulla. Kaikkien vastaajien kesken yhdistys- ja järjestötoiminta saivat suurimman kannatuksen ja seuraavaksi mielissä nousi kunnallispolitiikka ja nuorisovaltuusto. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden vastauksissa ehdotettiin tässä kohdin myös seutukunnallista nuorisoparlamenttia. Koulujen yhteudessa toimiva ”vaikuttamiskanava” sai myös tasaista kannatusta sekä nuorten, että päättäjienkin vastauksissa.

Kouluissa on mahdollista harjoittaa monenlaisia kansalaistaitoja ja demokratian ensiaskelien opettelua. Kouludemokratia on lähidemokratian opettelemiseen oiva malli. Samoin nuorisotilojen suunnitteluun ja rakentamiseen on hyvä ottaa kohderyhmä mukaan toimimaan. Nuoren osallistuminen yhteisönsä päätöksiin on yksi tärkeimmistä yhteiskunnallisen kasvatuksen tavoitteista (Silvennoinen 2001, 119.) Päätöksentekoa voi sisällyttää opetukseen varmasti monella eri tavalla.

Elinoloselvityksessä pyydettiin nuoria myös arvioimaan luottamustaan erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin sekä tahoihin. Mukana oli sosiaaliturvajärjestelmä, kunnan/kaupungin valtuutetut, työvoimatoimisto, kuntien johtavat viranhaltijat, terveydenhuoltojärjestelmä sekä koulujärjestelmä. Vastauksissaan enemmistö nuorista kertoi luottavansa sekä terveydenhuoltojärjestelmään että koulujärjestelmään ja tulokset olivatkin paljolti yhdenmukaisia sateenvarjohankkeen muiden elinoloselvitysten tulosten kanssa. Kunnan johtavat viranhaltijat ja valtuutetut saivat hyvin vähän tunnustusta. Tiedon vähyyttä vai todellisia mielipiteitä?

Luottamushenkilöt ja viranhaltijat näkivät yleisenä syynä nuorten vieraantumiseen yhteiskunnallisista tahoista olevan tiedon puutteen. Kun systeemi on vieras, on vaikuttaminen ongelma. Etelä-Pirkanmaalla oltiin valmiita antamaan kouluille lisävastuuta nuorten tutustuttamisessa yhteiskunnallisiin asioihin, politiikkaan ja kuntabyrokraatiaan. Median tiedettiin myös olevan osasyynä kiinnostuksen vähäisyyteen.

Monesti myös sanotaan etteivät nuoret oikein osaa vaatiakaan mitään, eikä äänestäminen esimerkiksi siksikään kiinnosta. Totta siinäkin, sillä omien asioiden ollessa hyvällä mallilla ei koeta löytyvän tarvetta johonkin muuhun, yhteisöllisiin

asioihin. Poliitiikan yksi ongelma on myös tehdä tuloksia aikuisille mikä edelleen vähentää nuorten kiinnostusta. Todettava kyllä on ettei moni aikuinenkaan tunne kuntabyrokratian päätöksenteon koukeroita. Nuoret eivät välttämättä ymmärrä, että heidänkin asioitaan hoidetaan politiikalla. Päätöksenteko pitäisi tehdä nuorille konkreettisemmaksi. Luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta tuli myös ehdotus pyytää virkamiehiä vierailuille kouluihin oppilaiden perehdyttämiseksi kunnallisiin asioihin. Tällaisten ehdotusten siirtäminen puheista tekoihin on helpointa heillä itsellään. Koulujen ja opiskelupaikkojen yhteistyö kunnallisen organisaation ja päättäjien kanssa kansalaistaitojen opettamisessa on tärkeä väylä osallisuuden mahdollisuuksia tarkastellessa. Virkamiesten vierailut nuorten luokse toisivat byrokratiaa selvemmäksi ja tutummaksi. Tradition synnyttäminen edellyttää kunnallisia tai seutukunnallisia aloitteita ja paikallisia toimia, opintovaatimuksissa sitä ei ole kunnille asetettu.

Nuoret suhtautuvat epäilevästi kuntademokratiaan ja sovinnainen osallistuminen näyttää olevan passiivista. Työttömyys lisää kriittisyyttä ja epäluuloisuutta demokratian toimivuutta kohtaan (Silvennoinen 2001). Luottamuspulaan on useita syitä, joista yksi on nimenomaan informaation vähyys, luottamushenkilöt ovat etäisiä ja nuoret myös kokevat itsensä ulkopuolisiksi kotipaikkakuntansa kehittämisyössä. Yhtenä syynä voidaan myös pitää tämän päivän länsimaista ilmiötä, individualismin korostusta, joka saattaa vähentää nuorten vaikuttamisintoa.

Kuntalaisten suoria osallistumis- ja vaikuttamiskanavia tulisi pyrkiä lisäämään. Lasten ja nuorten osallisuushankkeita on ryhdyttävä perustamaan ja asiaan on laajemminkin herätty. Nuoret kaipaavat konkreettisia asioita ja äänensä kuuluville. Erilaisten projektien kautta nuoret oppivat näkemään miten voi vaikuttaa ja kuinka toivotut asiat on mahdollista saada toteutumaan, näennäisosallistuminen turhauttaa (mt., 57-58). Päättäjienkin on sitouduttava toimintaan ja nähtävä nuoret tasavertaisempina kumppanina.

Nuorisoa on varmasti aina pidetty radikaalina ja vaikeasti ymmärrettävänä. Arvojen ollessa vakiintumattomat on ehkä helpompi olla asiaan puuttumatta ja se näkyy osittain kansalaistaitojen puutteessa. Nuorisoa pitää tukea ja opastaa toisinaan kädestä pitäenkin osallistumaan ja havaitsemaan itse omat mahdollisuutensa. Esimerkiksi

kuntabyroktia koetaan usein vieraaksi nimenomaan tiedon puutteessa. Kaikesta tästä syntyy arvomaailmojen erilaisuutta mikä puolestaan synnyttää ristiriitoja.

VIII YHTEENVETO

Tutkielman lähtökohtana oli hakea Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen kehittämiskeinoja nuorten elinoloselvitykseen ja luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastatteluihin pohjautuen. Kehittämiskohteet rajattiin kuuteen osaluokkaan joita olivat asuminen, työllistyminen, erityisnuorisotyö, yhteistyö asiantuntijasektorilla, alueellinen tasa-arvo sekä osallisuuskysymykset. Keinoja haettiin keskittyen seutukunnallisen yhteistyön lisäämiseen vaarantamatta perusnuorisotyön kunnallista luonnetta. Tässä yhteenvedossa käsitellään alkuperäisten vastausten valossa tutkielmassa ilmenneitä kehittämistarpeita ja niihin sopivia kehittämiskeinoja.

Vaikka seutukunnan tarjoamat nuorisopalvelut nähtiin pääsääntöisesti kohtuullisen hyvinä paikkakuntien kokoon nähden, löytyi myös puutteita. Vapaa-aika ja nuorisopalvelut saivat kiitosta, mutta lisäpanostusta kaipaavat sen sijaan nuorten työllistämispalvelut ja erityispalvelut, kuten nuorisopsykiatria ja erityisnuorisotyö. Seutukunnan nuoret ovat pääsääntöisesti fiksuja ja hyvinvoivia, mutta joukkoon mahtuu aina joitakin huonostivoivia, jotka helposti leimaavat nuorten mainetta yleensä. Kyseessä olevilla nuorilla esiintyy monenlaisia ongelmia, puhutaan yleisesti ongelmien kasautumisilmiöstä.

Nuorille suunnattuja palveluita on mahdollista kehittää vaikka yleisesti onkin tapana vedota määrärahojen rajallisuuteen ja se tietysti myös vaikeuttaa palvelujen kehittämiseen sitoutumista. Erimuotoista toiminnallista tekemistä kaivataan lisää sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä että työllistämispalveluissakin. Yhteistyö yli hallinnonalojen on avainsana ja luontevin keino tällä sektorilla. Yhteistyöhön tulee pyrkiä sitouttamaan myös yksityinen puoli erimuotoisen työllistämisen keinoin. Yhteistyöhön on lisäksi otettava mukaan myös nuoret itse. Osallisuuteen ja vastuulliseen kansalaisuuteen kasvattaminen lähtee sekään yhteistyöstä kohderyhmän kanssa. Nuorisotyöntekijä on myös aikuisen malli, jonka myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen lisää nuoren uskoa itseensä ja omiin mahdollisuuksiinsa.

Mistä pitäisi aloittaa? Kiireellisyysjärjestystä ei ole helppo luokitella, jos mahdollista tehdä ollenkaan. Päälimmäisinä korostuivat kuitenkin nuorten työllisyyden ja koulutuksen tukeminen sekä moniulotteinen erityisnuorisotyö. Etenkin päihteiden lisääntyneeseen käyttöön puuttuminen sekä nuorisotilojen toiminnan kehittäminen osallistavaan suuntaan on nähtävissä ensi sijaisiksi toimenpiteiksi. Erityisnuorisotyön suuntaviivoja kannattaa tulevaisuudessa suunnitella laajemman yhteistyön pohjalle. Verkostoitumista edesauttamaan on hyvä miettiä aktiivisempaa koordinoitua seutukunnan sisällä. Eri kuntien nuorisotilojen yhteistyö jo pelkästään sääntöjä yhtenäistämällä on hyvä alku. Nuorten yhteiset nettisivut ovatkin seutukunnalla jo työn alla. Nykypäivän vaatimukset korkean teknologian maassa edellyttävät panostamista tiedon siirtoon ja sitä kautta yhteyden pitoon ja erimuotoiseen yhteistyöhön. Tämä keino on myös luontevaa tänä päivänä nuorille itselleen.

Oppisopimuskoulutus yhtenä ammatillisen koulutuksen muotona on varteenotettava väylä nuoren henkilön koulutusuralla. Sen arvostus ei ole korkealla tasolla ja sen lisääminen on mahdollista panostamalla laatuun ja työllistymismahdollisuuksiin (opetusministeriön työryhmän muistio 17:2001, 41). Edelleen liikutaan samoilla linjoilla tiedon puutteen ja lisäämisen arvioinnissa. Tietoa pitäisi jakaa enemmän sekä nuorille että työnantajille joiden aktivointi on myös yksi keino oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen. Elinoloselvityksen mukaan kohtuullisen moni työttömistä vastanneista (65%) olisi kuitenkin valmis tällaiseen koulutusvaihtoehtoon työttömyyden vaihtoehtona.

Tietynlaiset räätälöidyt koulutusvaihtoehdot näyttävät kasvavan tulevaisuuden työllistämiskeinoina. Yhtä ainoata kaavaa ei seurata, vaan suunnitellaan yksilöllisempi kouluttautumisväylä. Oppisopimus ammatillisena peruskoulutuksena voidaan luokitella tähän kategoriaan. Näin onnistutaan lisäämään ammatillisen koulutusjärjestelmän monipuolisuutta ja tarjoamaan vaihtoehtoja nuorille jotka luonnostaan suuntautuvat käytännöllispainotteiseen kouluttautumiseen. Lukion arvostus saattaa olla toisinaan liiankin korkea. Unohdetaan se seikka, että ammattikoulusta voi vielä suunnata ammattikorkeakouluun tai että siellä voi suorittaa myös ylioppilastutkinnon. Uskaltaisin väittää, että sitä väylää soisi korostavan kun tiedetään millaisessa murroksessa Suomessakin eletään. Hyvinvointivaltion

toimintaperiaatteet on arvioitava uudelleen ja ne tulevat pian muuttumaan suurten ikäluokkien eläköityessä ja aktiivisen työväestön määrän pienentyessä.

Kesätyöpaikat ja työharjoittelupaikat ovat tärkeä osa nuorten valmistautumista työelämään. Kesä- ja harjoittelupaikkojen määrään on kiinnitettävä huomiota ja mahdollisesti niitä lisättävä sekä kaupunkien ja kuntien että paikallisten yrittäjien, teollisuuden ja liike-elämän yhteisvoimin. Nuori saa myös paremman käsityksen ei vain oman kuntansa työllistymisvaihtoehdoista, vaan ylipäätään selkeämmän kuvan työelämästä. Tähän on tähdättävä tarpeeksi varhain jotta niin sanottu työkuultuuri omaksuttaisiin ajoissa.

Kun toiminta on hajallaan ja sitä tehdään muiden töiden ohessa ”aina kun ehditään” menetelmällä, ei voida odottaa suuria tuloksia. Yksi keino nuorten päihdeidenkäytön puuttumiseen olisi tietynlainen seutukunta-koordinaattorin virka, jolloin verkoston mahdollisuudet lisääntyisivät. Ehkäisevän päihdetyön kehittämistarpeita voitaisiin toiminnallisesti tehostaa, yhteistyötä lisättäisiin tieto- ja osaamispuolella, selkeästi koordinoiden. Osapuolilta vaaditaan mallissa selkeää ja vahvaa panostusta ja halua yhteistyön lisäämiseen. Yksittäisen kunnan resurssit ovat aika niukat ja luontevampi toiminta-alue olisi laajempi seutukunta.

Osittain erityisnuorisotyötä, mutta myös kokonaisvaltaisemmin nuorisopalveluja ajatellen työpajatoiminta on merkittävä toimintamuoto. Jotta seutukunnalle saataisiin aktiivisempaa otetta nuorten työllistämiseen olisi monipuoliseen pajatoimintaan lähdettävä yhteistyökumppaneiden kanssa. Työpajoilla on taipumusta suuntautua pojille ominaisemmille aloille, joten tasa-arvon näkökulmasta myös tytöt on otettava kurssisuunnittelussa huomioon. Toiminnan olisi suuntauduttava enemmän koulutuskeskeisemmin, jotta nuoren mahdollisuudet ja myös tiedot ja taidot omista mahdollisuuksistaan olisi laajemmat. Näin toiminta olisi monipuolisempaa ja laadukkaampaa. Hyvin markkinoitu seutukunnallinen työpaja tukee myös nuorten harrastustoimintaa ja antaa ponnahduslaudan tulevaisuuteen ja omaan elämänhallintaan.

Kunnalliset nuorisotoimet olisivat luonnollisimpia hankkeen alullepanijoita. Toiminnalla pystyttäisiin myös työllistämään pajojen ohjaustehtäviä ajatellen. Seutukunnan tarjoamien elinkeinovaihtoehtojen toimiminen työmuotojen pohjana olisi järkevin vaihtoehto. Työvoimahallinnon ja kuntien rahoituksen lisäksi pajat voivat hakea EU-rahoituksia ja lopulta rahoittaa toimintaansa myös omilla tuotoillaan.

Yleensä seutukunnallinen yhteistyö sai tukea ja myönteisen vastaanoton ja on toivottavaakin usealla eri toimialalla resurssien säästämiseksi ja palveluiden kehittämiseksi. Tiiviimmällä yhteydenpidolla on helppo aloittaa asiantuntijuuden jakaminen. Yhteydenpidon lisäämistä ei voi jättää työntekijäpuolelle. Työnantajien panos on oltava tarpeeksi kattava ja kannustava. Uudenlaisen järjestelmän luominen työntekokulttuuriin ajatellen asiantuntijuuden jakamista on haastava projekti. Suunnitelmallisuus ja pitkän tähtäimen huomioiminen ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Työllistämisen ohella koulutusta yli kuntarajojen tulisi lisätä. Perusnuorisotyö on mahdollista ja toivottavaakin pitää kunnallisena vaikka yhteistyön eri muotoja seutukunnalla lisättäisiinkin. Yksilökohtaisemman työuran suunnitteleminen ja myös toteuttaminen vaativat nekin resursseja. Kuormitus ei kuitenkaan lankea yhdelle osapuolelle jos opinto-ohjaukseen onnistutaan lisäämään syvyyttä ja sen jälkeen työllistämiprojekteihin laajuutta. Vaikeammin työllistyvien nuorten ja aikuistenkin elämänhallintaan on kokonaisvaltaisemmin puututtava. Pahoinvoinnin lisääntyessä on hyvinvointiyhteiskunta suurempien haasteiden edessä tässäkin mielessä. Kunnissa on otettava vastuuta ja panostettava ehkäisevään ja kuntouttavaan työhönsä. Seutustrategiasta löytyy painotus rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen muun muassa nuorisotyöttömyyteen puuttamalla. Toiminta on hyvä kohdistaa tavoitteen mukaan, sen saavuttamiseksi.

Myös ammattikasvattajien laidasta toiseen on syytä huomioida oma työssäjaksaminen haasteiden lisääntyvällä kentällä. Työnohjaus, konsultointi ja toisten tukeminen ja kuuleminen ovat keinoja moniammatillisessa yhteistyöverkostossa sekä lähityöyhteisöissä jaksamiseen. Yhteisiin asioihin panostaminen vaatii suuren ja innovatiivisen toimijajoukon. Nuorisotoimien resurssit ovat yleisesti ottaen pienentyneet eikä se ikävä kyllä tue viranhaltijoiden työskentelyä. Nuoriso-, hoiva- ja

sosiaalialan työhyvinvointi ja työssä jaksaminen edellyttävät työnantajan, yleensä kunnan, tukea joka takaa työntekijäpuolen jaksamista. Ihmisten hätä luo paineita ja yhä useammin turvaudutaan viranomaiseen, luonnollisen omaisen puuttuessa. Työuupuminen ei tule yllätyksenä näillä pienipalkkaisilla ja vaativilla sektoreilla.

Vaikka Etelä-Pirkanmaan seutukuntien tarjoamat palvelut nuorille ovatkin kohtuullisen kattavat ja hyvät, on ajatus pidettävä ja suunnattava kehitystyöhön. On kyettävä tarkoin arvioimaan seutukunnan tulevaisuusnäkymät jotta kehitystyö menee oikeaan suuntaan. Kullakin elämänalueella on pyrittävä tietyssä määrin ennustamaan tulevaisuutta. Nuorten itsensä on oltava kehitystyössä mukana, muutoin tulevaisuusnäkökulma voi jäädä suppeaksi. On kannustettava yritteliäisyyteen usealla sektorilla, ei vain sanan varsinaisessa merkityksessä työmarkkinapuolella. Kouluttamaton alle 25-vuotias kääntyy pelottavan usein sosiaalitoimen puoleen. Se ei ole enää häpeä, vaan sinne mennään penäämään oikeuksia, yhteiskunta maksaa – ajatusmallia mukaillen. Nuorisotoimien on käytännössä lisättävä yhteistyötä sosiaaliviranomaisiin joiden kanssa olisi mahdollista rakentaa verkosto poimimaan ”rattaista” pudonneita nuoria. Aktivointi koulutukseen ja työhön vaatii toimenpiteitä joilla nuori kykenee lopulta hallitsemaan itse omaa elämäänsä. Kannustavuutta työharjoitteluun ja työvoimatoimen muihin projekteihin tarvittaisiin lisää kiinnostavuuden saamiseksi. Käytännössä se tarkoittaisi työmarkkinatuen korotusta joka ei kuitenkaan ole kuntien käsissä, mutta muitakin porkkanoita tulee miettiä. Syrjäytymisuhan alla tarvitaan kokonaisvaltaista tukea ja uskoa muunlaiseen elämään.

Asuntopalveluiden tarjoaminen nuorille varsinkin pienemmissä agraarikunnissa on vaikeaa ja tietyltä kantilta myös tarpeetonta jos yrityksenä on samalla ohjata nuoria koulutuksen pariin suuremmille paikkakunnille. Etelä-Pirkanmaan seutukunnalla on kuitenkin myös tarvetta asuntotarjonnan laajentamiseen nuoria ajatellen. Nuoren itsenäistymistä tukee oman asunnon löytyminen. Nuorisoasuminen tulee ottaa kunnallisessa rakennuskaavoituksessa huomioon jolloin pieniä vuokra-asuntoja tulee muistaa painottaa tietyltä osin. Vuokra-asunnon tarjoaminen on luonteeltaan kasvatusta ja kasvun tukemista. Kunnallisesti on mahdollista tehdä yhteistyötä yksittäisten rakennuttajien tai säätiöiden kanssa jotka keskittyvät asumispalveluihin

ensiasuntoja ajatellen. Seutukunnalla ei kuitenkaan ollut suurta ongelmaa asuntojen tarjonnassa, mutta tuettu asuminen on huomioitava myös jatkossa. Pienten vuokrahuoneistojen kysyntä on yleistä eikä suinkaan laskemaan päin. Nuoren oma asunto on merkityksellinen oppimisympäristö elämänhallintaan.

Etelä-Pirkanmaan nuorten elinolojen kehittäminen vaatii myös panostusta alueelliseen tasa-arvoon, jolloin kaikilla nuorilla olisi hyvät ja tasavertaiset mahdollisuudet saada nuorisopalveluja kattavasti. Syrjäkylien asukkaiden liikenneyhteyksiin on kiinnitettävä huomiota. Kunnan tarjoamat palvelubussit keskittyvät usein enemmänkin vanhuksiin tai liikuntarajoitteisiin. Tässä suhteessa olisi huomioitava enemmän nuoria. Harrastukset luovat pohjaa aktiivisempaan ja monipuolisempaan elämään ja vaikka on niitäkin joilla ongelma keskittyy ajankäytön puolesta liian moniin harrastuksiin on huolen aihe suurempi passiivisten kohdalla, heidän joilla ei ole mahdollisuutta tai halua harrastaa. Seurat ja järjestöt voisivat organisoida kuljetusmahdollisuuksia paremmin ja harrastuspaikkoja suunniteltaessa on otettava huomioon kunnan maantieteellinen rakenne. Seutukunnallisesti olisi varmasti mahdollista pyrkiä joustavampaan yhteistyöhön jolloin yli kuntarajojen mahdollistettaisiin osallistuminen esimerkiksi tiettyyn lajiin jota omassa kunnassa ei ole mahdollistaa harrastaa. Vanhempien kasvatusvastuun tukemisessa voisi myös aktiivisemmin perustaa kuljetusrenkaita lasten ja nuorten liikkumiseen alueella.

Kun puhe on kääntynyt jälkitekolliseen yhteiskuntaan, joka on tuonut rakeenteellisia muutoksia yhteiskunnallisista suhteista perheiden asemaan, asettaa se myös nuorisolle uusien mahdollisuuksien lisäksi uudenlaisia vaateita. Yksilöllistyminen, globalisaatio ja kilpailuyhteiskunta missä myös nuorten, ja etenkin nuorten, on taisteltava tiensä omakohtaiseen menestykseen ja turvattava niin eläköityvien vanhempiensa kuin oman jälkikasvunsaakin tulevaisuus.

LÄHTEET

Aapola, S. & Kaarninen, M. (2003). Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.

Alasuutari, P. (1993). Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.

Alkula T. & Pöntinen S. & Ylöstalo P. (1994). Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo – Helsinki – Juva.

Arminen, O. (1996). Työpajatoiminta kunnissa. Suomen Kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus. Helsinki.

Furlong, A. & Cartmel, F. (1997). Young people and social change. Individualization and risk in late modernity. Open university press. Buckingham.

Hoikkala, T. (1989). Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Gaudeamus. Helsinki.

Hoikkala, T. (1991). Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Gaudeamus. Helsinki.

Hoikkala, T. (1993). Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Gaudeamus. Helsinki.

Hokkanen, T. (1999). Lasten, nuorten ja vanhempien elämänlaadun kehittämishanketta tekemässä ja tutkimassa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Hämeenlääninhallitus (1997). Voi elämän kevät! Nuorten elämäntilanne ja elinolot Hämeen läänissä. Hämeen läänin nuorisopoliittinen tilannekatsaus ja toimenpideohjelma 1997. Loppuraportti. Hämeenlääninhallitus. Hämeenlinna.

Hämäläinen, J. (2000). Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutti. Kuopio.

Jaatinen, J. (2000). Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES raportteja 251. Stakes. Helsinki.

Juntto, A. (1990). Asuntokysymys Suomessa. Topeliuksesta tulopolitiikkaan. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisu no 50. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Kempainen, P. (1997). Nuori minänsä vankina. 1. osa. Alkoholi, imppaaminen, lääkkeet, huumeet, kielteinen elämä. Kannustusvalmennus. Vantaa.

Kempainen, P. (1997). Nuori minänsä vankina. 2. osa. Poikkeava käyttäytyminen, tunne-elämän häiriöt, katuelämä, syrjäytyminen, terapiayhteiskunta. Kannustusvalmennus. Vantaa.

Kempainen, P. (1999). Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Kannustusvalmennus. Vantaa.

Kempainen, P. (2001). Kasvatuksen maailmat. Kadotettua kasvatusvastuuta etsimässä. Kannustusvalmennus. Vantaa.

Keskinen, V. (1992). Kotoa omaan kotiin. Nuoret asumisuralla. Suomen kaupunkiliitto. Helsinki.

Komonen, K. (2001). Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopisto. Joensuu.

Kosonen, P. & Simpura, J. (1999). Sosiaalipoliittikka globalisoituvassa maailmassa. Gaudeamus. Helsinki.

Kuoppala, M. & Virtanen, P. & Anttiroiko, A. & Pantzar, E. (2003). Haasteena sosiaalinen innovatiivisuus. ESR-viitekehysten tietoyhteiskuntateeman arviointi. Loppuraportti. Työministeriö. Helsinki.

Kuorelahti M. & Viitanen R. (toim.) (1999). Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Nuorisosiain neuvottelukunta. Opetusministeriö. Helsinki.

Kurikka, P. (1997). Elämän eväät. Tutkimus nuorten käsityksistä koulutuksesta, työstä ja moraalista. Nuorten Suomi 2001-tutkimus no 3. Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi. Helsinki.

Kurikka, P. & Mattila, S. (1999). Perustietoa nuorisotoimesta. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Kurikka, P. (2003), Nuorten kuntakuva. Nuorten Suomi 2001 –tutkimuksia nro 6. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Kuula, R. (2000). Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. Joensuu.

Kuure, T. (toim.) (2001). Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki.

Kähkölä, P. (2001). Kun nuorisohotelliaate Suomeen tuotiin. Nuorisosäätiö 40 vuotta. Nuorisosäätiö. Helsinki.

Laakso, K. (1999), Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointi. Jyväskylän Opetussosiaalikeskuksen julkaisusarja 1/1999. Jyväskylä.

Laitinen, A. & Nyholm, M. (1995). Luvaton nuoruus. Painatuskeskus. Helsinki.

Lehtinen, J. (1998). Oman elämän valtias. Arviointitutkimus nuorten työttömien koulutusohjelmasta. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja selvityksiä 31/1998. Helsinki.

Lähteenmaa, J. & Siurala, L. (toim.) (1991). Nuoret ja muutos. Nuorisotutkimusseura. Tutkimuksia 177. Tilastokeskus. Helsinki.

Mizen, P. (2004). The changing state of youth. Palgrave Macmillan. Basingstoke.

Nieminen, J. (1995). Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Lasten keskus. Helsinki.

Nyyssölä, K (1999). Nuorten työura. Koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus. Gaudeamus. Helsinki.

Nyyssölä, K. (1994). Nuoret ja työmarkkinoiden joustavuus. Nuorten joustava työllistyminen työvoima- ja koulutuspoliittisena ongelmana. Koulutussosiologian tutkimuskeskus raportteja 20. Turun yliopisto. Turku.

Opetusministeriö (2001). Oppisopimuskoulutuksen ja työelämäyhteyksien johtoryhmän loppuraportti. Opetusministeriö työryhmien muistioita 17:2001. Opetusministeriö. Helsinki.

Paakkunainen, K. (toim.) (1999). Arviointitutkimus ja nuoriso. Tulosvastuusta dynaamiseen nuorisotoimintaan. Nuorisotutkimusseura julkaisuja 8/99. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.

Paju, P. & Vehviläinen, J. (2001). Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 18. Nuorisotutkimusseura. Helsinki.

Pekonen, K. (1998). *Politiikka urbaanissa betonilähiössä*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Peltomäki, M. & Silvennoinen, H. (1998). *Oppisopimus ammatillisena peruskoulutuksena*. ESR-julkaisut 15/98. Työministeriö. Helsinki.

Pulkkinen, L. (toim.) (1997). *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. WSOY:n graafiset laitokset. Juva.

Puuronen, V. (2000). *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.

Rauhala, U. (1988). *Huono-osaisen muotokuva*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 7:1988. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Ryynänen, A. (2002). *Kansalaisen renesanssi*. Kansalaisosallistumisen uusi merkitys ajankohtaisen kansainvälisen kehityksen valossa. Tampere.

Santamäki-Vuori, T. & Sauramo, P. (1992). *Nuoret työmarkkinoilla*. Tutkimuksia 43. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki.

Santamäki-Vuori, T. & Sauramo, P. (1993). *Lama ja nuorisotyöttömyys*. Työpoliittinen tutkimus nro 45. Työministeriö. Helsinki.

Sarnecki J. (1983). *Fritid och brottslighet*. Liber/Allmänna förlaget. Tukholma.

Seppänen M. (2001). *Liipolan onni*. Asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille. Palmenia. Helsinki.

Silvennoinen, H. & Tulkki, P. (1998). *Elinikäinen oppiminen*. Gaudeamus. Helsinki.

Silvennoinen, H. (2001). *Kunnallisen nuorisotyön arviointi*. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Julkaisuja 18. Helsinki.

Silvennoinen, H. (toim.) (2002). Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Opetusministeriö. Yliopistopaino. Helsinki.

Siurala, L. (1994). Nuoriso-ongelmat modernisaatioperspektiivissä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:3. Helsingin kaupunki. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio (2001:1). Syrjäytymisen torjunta. Hallinnonalojen välisen syrjäytymistyöryhmän väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio (2003:5). Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen ohjausryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Toivonen, T. (2002). Nuoret ja maaseutu. Näkemyksiä maaseudusta, yrittäjyydestä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja tulevaisuudesta. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Seinäjoki.

Tuohinen, R. & Vuorinen, P. (1987). Nuoret työn yhteiskunnassa. Otava. Helsinki.

Vehviläinen, J. (1999). Polun rakentajat. Nuorten sijoittuminen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään. Työministeriö. Helsinki.

Virtanen, P. (1995). ”Jos huomien tuo jotain uutta...” Tutkimus pitkäaikaistyöttömien nuorten työllistämistä ja nuoria koskevan syrjäytymisproblematiikan luonteesta. Työpoliittinen tutkimus nro 96. Työministeriö. Helsinki.

Warpenius, K. (2002). Kuka ottaisi vastuun? Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston perustamisen arviointi. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes raportteja 270. Stakes. Helsinki.

Ziehe, T. (1991). Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Vastapaino. Tampere.

Nuorisotyölaki 24.2.1995/235

Nuorisotyölehti (5/2003). Artikkele ” Kun tavoitteet ja todellisuus eivät kohta... Matka nuorisotyön arkeen” s. 16-18.

Nuorisotyölehti (7/2003). Artikkele ” Työharjoittelua, työvoimakoulutusta ja palkatonta yrittämistä... Nuoret sinnittelevät työttömyysuhan alla” s. 9-11.

LIITTEET

Liite 1

• TAUSTAKYSYMYKSET

1. Syntymävuosi _____

2. Sukupuoli (ympyröi oikea vaihtoehto) 1. Mies 2. Nainen

3. Siviilisääty 1. Naimaton 2. Avio/avoliitossa 3. Leski/eronnut

4. Lapsien lukumäärä (ympyröi ja täytä) 1. Ei lapsia 2. _____ lasta

• OMA KUNTA JA YMPÄRISTÖ

1. Tämänhetkinen asuinkuntasi _____

2. Missä kunnassa asuit suurimman osan elämäsi alle 15-vuotiaana?

3. Viihdytkö nykyisellä asuinpaikkakunnallasi?

1. Erittäin huonosti 2. Melko huonosti 3. EOS (ei osaa sanoa) 4. Melko hyvin 5. Erittäin hyvin

4. Jos saisit nyt valita oman asuinpaikkasi, mikä se olisi ja miksi?

5. Kuvittele tilanne, jossa kunnat kilpailevat keskenään siitä, missä kunnassa on ”hyvä asua ja elää”. Miten arvioisit nykyisen asuinkuntasi sijoittuvan kilpailuissa?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 Erittäin hyvin

6. Arvioi kotikuntaasi seuraavien ominaisuuksien avulla. Ympyröi numero, joka on lähinnä mielipidettäsi. Ympyröi numero 3 vain, jos sinulla ei ole mielipidettä asuinpaikastasi.

Vilkas	1	2	3	4	5	Hiljainen
Aktiivinen	1	2	3	4	5	Passiivinen
Vanhanaikainen	1	2	3	4	5	Nuorekas
Kehittyvä	1	2	3	4	5	Kuoleva
Yksipuolinen	1	2	3	4	5	Monipuolinen
Sulkeutunut	1	2	3	4	5	Avoin ilmapiiri
Yhteistyökykyinen	1	2	3	4	5	Eristynyt
Tylsä	1	2	3	4	5	Mukava

7. Miten tyytyväinen olet seuraaviin palveluihin asuinkunnassasi? (Arvioi tyytyväisyyttäsi vain niissä tapauksissa, joissa Sinä tai perheesi on käyttänyt palvelua viimeisen kahden vuoden aikana. Valitse vaihtoehto 9, jos et ole käyttänyt palvelua. 1=erittäin tyytymätön, 2= tyytymätön, 3=en osaa sanoa, 4= tyytyväinen, 5=erittäin tyytyväinen)

	Erittäin tyytymätön	Tyytymätön	EOS	Tyytyväinen	Erittäin käyttänyt	En ole
1. Kunnallinen asuntotarjonta ja -tukeminen		1	2	3	4	5 9
2. Lasten päivähoito		1	2	3	4	5 9
3. Ala-asteen koulut		1	2	3	4	5 9
4. Koululaisten iltapäivähoitopalvelut		1	2	3	4	5 9
6. Lasten päiväkerhot		1	2	3	4	5 9
7. Oikeusapupalvelut		1	2	3	4	5 9
8. Nuorten työllistämispalvelut		1	2	3	4	5 9
9. Opiskelu- ja koulutusmahdollisuudet		1	2	3	4	5 9
10. Kansalais- ja työväenopistot		1	2	3	4	5 9
11. Taloudelliset ja sosiaaliset tukipalvelut		1	2	3	4	5 9
12. Kunnalliset kotiapupalvelut		1	2	3	4	5 9
13. Nuorten harrastus- ja toimintamahdoll.		1	2	3	4	5 9
14. Liikunta- ja urheilupalvelut		1	2	3	4	5 9
15. Puistot ja ulkoilualueet		1	2	3	4	5 9
	Erittäin tyytymätön	Tyytymätön	EOS	Tyytyväinen	Erittäin käyttänyt	En ole
16. Lasten leikkikentät		1	2	3	4	5 9
17. Kirjastot		1	2	3	4	5 9
18. Muut kulttuuripalvelut		1	2	3	4	5 9
19. Ravintola- ja kahvilapalvelut		1	2	3	4	5 9
20. Kaupat- ja ostosmahdollisuudet		1	2	3	4	5 9
21. Terveys- ja sairaanhoitopalvelut		1	2	3	4	5 9
22. Liikenneyhteydet		1	2	3	4	5 9
23. Joku muu, mikä? _____		1	2	3	4	5 9

8. Mitä palveluita asuinkunnassasi pitäisi mielestäsi kehittää ja miksi (Mainitse 1-3 tärkeintä)?

9. Onko sinulla suunnitelmissa muuttaa pois nykyisestä asuinkunnastasi?

1. En ole suunnitellut muuttoa

2. Aion muuttaa vuoden 1999 aikana

3. Aion muuttaa vuoden 2000 aikana 4. Aion muuttaa myöhemmin

10. Jos olet suunnitellut muuttavasi lähivuosina, mainitse nimeltä kaksi kuntaa/kaupunkia, joihin todennäköisesti uskot muuttavasi.

1. _____

2. _____

11. Jos olet aikeissa muuttaa ulkomaille, nimeä yksi maa, johon todennäköisesti uskot muuttavasi

1. _____

12. Jos olet muuttoaikeissa, aiotko muuttaa pois nykyisestä asuinkunnastasi

1. Pysyvästi 2. Väliaikaisesti (esimerkiksi opiskelun ajaksi)

VASTAA KYSYMYKSEEN 13., VAIN JOS OLET MUUTTANUT VIIMEISIMMÄN KAHDEN VUODEN AIKANA.

13. Kuinka paljon seuraavilla tekijöillä oli vaikutusta muuttoosi?

	Ei lainkaan merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Eos	Ei kovin paljon merkitystä	Erittäin paljon merkitystä
1. Edellisen vuokrasopimuksen loppuminen	1	2	3	4	5
2. Asuntojen parempi tarjonta	1	2	3	4	5
3. Huokeammat asumiskustannukset	1	2	3	4	5
4. Uuden asunnon koko tai kunto	1	2	3	4	5
5. Miellyttävämpi asuinympäristö	1	2	3	4	5
6. Turvallisempi asuinympäristö	1	2	3	4	5
7. Seikkailunhalu	1	2	3	4	5
paljon	Ei lainkaan merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Eos	Ei kovin paljon merkitystä	Erittäin merkitystä
8. Uusi työpaikka	1	2	3	4	5
9. Paremmat työllistymismahdollisuudet	1	2	3	4	5
10. Sujuvammat työmatkat	1	2	3	4	5
11. Opiskelu	1	2	3	4	5
12. Halu itsenäistyä	1	2	3	4	5
13. Paremmat kunnalliset palvelut	1	2	3	4	5
14. Paremmat liikenneyhteydät	1	2	3	4	5
15. Paremmat harrastusmahdollisuudet	1	2	3	4	5
16. Perhesyyt	1	2	3	4	5
17. Perheen/henkilökohtaiset taloudelliset vaikeudet	1	2	3	4	5
18. Kunnan ”houkuttimet” (halvat tontit, lapsiperheiden tuki jne.)	1	2	3	4	5
19. Halu seurata poismuuttaneita ystäviä	1	2	3	4	5

20. Aiemman asuinkunnan ahtaampi henkinen ilmapiiri	1	2	3	4	5
21. Muu syy, mikä?	1	2	3	4	5

• KOULUTUS

1. Peruskoulutus

1. Peruskoulu 2. Lukio

2. Mikä on ammatillinen koulutuksesi?

1. Työvoima- tai työllisyyskoulutus
2. Amatillinen koulu
3. Amatillinen opisto tai ammattikorkeakoulu
4. Korkeakoulu tai yliopisto
5. Keskeytetty ammatillinen koulutus, mikä? _____
6. Ei mitään mainituista

3. Muu hankittu koulutus

4. Opiskeletko parhaillaan jossain oppilaitoksessa tai oletko jossakin muussa ammatillisessa koulutuksessa?

1. Ei
2. Kyllä (ympyröi missä)
 - A) Peruskoulussa
 - B) Lukiossa
 - C) Amatillisessa koulussa
 - D) Amatillisessa opistossa tai ammattikorkeakoulussa
 - E) Yliopistossa tai korkeakoulussa
 - F) Työvoima- tai työllisyyskoulutuksessa, ammattikurssit
 - G) Oppisopimuskoulutuksessa
 - F) Jokin muu, mikä? _____

5. Jos olet opiskelija, mitä alaa tällä hetkellä opiskelet?

VASTAA KYSYMYKSEEN 6., JOS OLET PERUSKOULUSSA.

6. Mitä olet suunnitellut tekeväsi peruskoulun päättymisen jälkeen?

1. Jatkaa lukioon 2. Jatkaa ammatilliseen koulutukseen
3. Pitää välivuoden
4. Hakea töitä 5. Muuta, mitä? _____

VASTAA KYSYMYKSEEN 7., JOS OPISKELET LUKIOSSA.

7. Mitä olet suunnitellut tekeväsi lukion suorittamisen jälkeen?

1. Jatkaa yliopistoon tai korkeakouluun 2. Jatkaa ammatilliseen koulutukseen
3. Pitää välivuoden 4. Hakea töitä 5. Muuta, mitä?

VASTAA KYSYMYKSEEN 8., JOS OPISKELET MUUALLA KUIN LUKIOSSA TAI PERUSKOULUSSA.

8. Mitä aiot tehdä opintojesi päättymisen jälkeen?

1. Hakea töitä 2. Opiskella lisää samaa alaa 3. Opiskella jotakin muuta
4. Muuta, mitä? _____

9. Viihdytkö nykyisessä koulussasi/opiskelupaikassasi/työpaikassasi?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	----------------

10. Millaiset opiskelumahdollisuudet kotipaikkakunnallasi on?

1. Erittäin huonot 2. Melko huonot 3. En osaa sanoa 4. Melko hyvät 5. Erittäin hyvät

11. Oletko hakenut viimeisen vuoden aikana jotakin opiskelupaikkaa?

1. En 2. Kyllä, mitä? _____

12. Aiotko tulevaisuudessa hakeutua koulutukseen?

1. En 2. En osaa sanoa 2. Kyllä, minne?

13. Mitkä ovat koulutukseen hakeutumisesi tärkeimmät syyt?

• TYÖLLISYYSTILANNE

1. Millaisina pidät mahdollisuuksia saada työtä kotipaikkakunnaltasi tai sen välittömästä läheisyydestä?

1. Erittäin huonot 2. Melko huonot 3. EOS 4. Melko hyvät 5. Erittäin hyvät

2. Kuinka paljon kokemusta sinulla on seuraavista työelämään liittyvistä asioista?

1. Kesätyöt _____ vuotta _____ kuukautta
 2. Työharjoittelu _____ vuotta _____ kuukautta
 3. Työllisyyskoulutus _____ vuotta _____ kuukautta
 4. Oppisopimuskoulutus _____ vuotta _____ kuukautta
 5. Työllistämistyöt _____ vuotta _____ kuukautta
 6. Nuorten työpajat _____ vuotta _____ kuukautta
 7. Osa-aikatyöt _____ vuotta _____ kuukautta
 8. Tilapäiset/määräaikaiset työsuhteet _____ vuotta _____ kuukautta
 9. Vakituiset työsuhteet _____ vuotta _____ kuukautta
 10. Omakohtainen työttömyys _____ vuotta _____ kuukautta

3. Oletko ollut viimeisen kahden vuoden aikana työttömänä?

1. En 2. Kyllä, mutta työttömyys on jo päättynyt 3. Olen tällä hetkellä työtön

4. Jos olet ollut työtön viimeisen kahden vuoden aikana, mutta työttömyytesi on jo päättynyt, niin mikä oli työttömyyden päättymisen syy?

1. Vakituinen työpaikka 2. Määräaikainen työpaikka 3. Opiskelu 4. Armeija tai siviilipalvelus
 5. Jokin muu mikä?
-

KYSYMYKSET 5.-10. ON TARKOITETTU VAIN TYÖTTÖMILLE.

5. Kuinka kauan olet ollut nyt yhtäjaksoisesti työttömänä/lomautettuna?

Merkitse täydet kuukaudet _____ kuukautta, sekä viikot _____ viikkoa

6. Mitä aiot tehdä lähiaikoina

- | | En | Kyllä |
|--|----|-------|
| 1. Aion odottaa, että minulle tarjotaan sopivaa työpaikkaa | 1 | 2 |
| 2. Aion etsiä aktiivisesti työpaikkaa | 1 | 2 |
| 3. Aion ryhtyä opiskelemaan tai hakeutua koulutukseen | 1 | 2 |
| 4. Työn tekeminen ei kiinnosta minua tällä hetkellä | 1 | 2 |

- | | | |
|---|---|---|
| 5. Aion mennä armeijaan tai siviilipalvelukseen | 1 | 2 |
| 6. Aion tehdä jotakin muuta, mitä | 1 | 2 |

7. Mitä tekisit, jos sinulle nyt tarjottaisiin työtä?

1. Ottaisin vastaan mitä työtä tahansa
2. Ottaisin vastaan mitä työtä tahansa, kunhan palkka on riittävän hyvä
3. Ottaisin vastaan vain sellaista työtä, johon minulla on koulutus tai joka on muuten minua kiinnostavaa
4. En välittäisi juuri nyt töihin menemisestä

8. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelu ja työntekeminen on yhdistetty toisiaan tukevaksi. Opiskelu tapahtuu työpaikalla. Olisitko valmis lähtemään oppisopimuskoulutukseen työttömyyden vaihtoehtona?

1. Kyllä 2. En 3. Olen oppisopimuskoulutuksessa 4. EOS

9. Useilla paikkakunnilla toimii erityisesti nuorille työttömille tarkoitettuja kunnallisia työpajoja. Oletko kuullut näistä työpajoista tai osallistunut niiden toimintaan?

1. En ole kuullut 2. Olen kuullut, mutta en osallistunut 3. Olen osallistunut 4. EOS

10. Olisitko valmis osallistumaan työpajojen toimintaan?

1. Kyllä 2. Ehkä 3. En 4. EOS

VASTAA KYSYMYKSIIN 11.-17., VAIN JOS OLET TÄLLÄ HETKELLÄ TÖISSÄ.

11. Mitä työtä teet tällä hetkellä?

12. Miten löysit nykyisen työpaikkasi?

1. Työvoimatoimiston kautta
 2. Lehti-ilmoituksesta
 3. Sain töitä entisestä kesätyö- tai harjoittelupaikasta
 4. Kysyin suoraan työnantajalta
 5. Muulla tavalla, miten?
-

13. Onko työsuhteesi?

- 1) Koko-aikainen 2) Osa-aikainen

14. Onko työsuhteesi?

- 1) Pysyvä, toistaiseksi voimassa oleva 2) Määräaikainen

15. Jos työsuhteesi on määräaikainen, onko työsuhteesi?

- 1) Työllistämistukipaikka 2) Muu määräaikainen 3) En osaa sanoa

16. Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi koulutustasi?

1. Ei lainkaan 2. Jonkin verran 3. EOS 4. Melko hyvin 5. Täysin

17. Oletko osallistunut työnantajan tarjoamaan lisäkoulutukseen?

1. En 2. Kyllä

KYSYMYKSET TÄSTÄ ETEENPÄIN ON TAAS TARKOITETTU KAIKILLE VASTAAJILLE.

18. Oletko hakemassa työpaikkaa

1. En 2. Kyllä, miten haet työtä (ympyröi ne kohdat, joita itse käytät työnhaussa)
- a. Olen työnhakijana työvoimatoimistossa
 - b. Haen töitä lehti-ilmoituksista
 - c. Otan itse yhteyttä mahdollisiin työnantajiin
 - d. Kyselen mahdollisista avoimista työpaikoista ystäviltä ja tuttavilta
 - e. Muita tapoja, mitä? _____

19. Työttömyyden eräänä vaihtoehtona on esitetty yrittäjyyttä ja työttömiä on pyritty kannustamaan oman yritystoiminnan käynnistämiseen. Mikä on mielestäsi suurin este yrittäjäksi ryhtymiselle?

1. Tiedon tai koulutuksen puute 2. Kokemuksen puute 3. Yrittäjyyteen liittyvät riskit
4. Taloudelliset syyt 5. EOS 6. Jokin muu, mikä? _____

20. Oletko itse kiinnostunut toimimisesta yrittäjänä?

1. En lainkaan kiinnostunut 2. En kovin kiinnostunut 3. EOS 4. Melko kiinnostunut
5. Erittäin kiinnostunut

21. Mitä tekijöitä arvostat työssä?

Erittäin vähän Melko vähän EOS Melko paljon Erittäin paljon

1. Mielenkiintoiset

työtehtävät	1	2	3	4	5	
2. Työn itsenäisyys	1	2	3	4	5	
3. Työkaverit	1	2	3	4	5	
4. Palkka	1	2	3	4	5	
5. Työpaikan pysyvyys	1	2	3	4	5	
6. Etenemismahdollisuudet	1	2	3	4	5	
7. Työpaikan sijainti	1	2	3	4	5	
8. Mahdollisuus toteuttaa itseään työssä	1	2	3	4	5	
9. Säännöllinen työaika	1	2	3	4	5	
10. Lyhyt työaika	1	2	3	4	5	

• ASUMINEN

1. Asutko tällä hetkellä

- | A. | B. | C. |
|--------------------------------------|--------------------------|--------------------------------|
| 1. Omistusasunnossa kantakaupungissa | 1. Kerrostalossa | 1. Kunnan keskustassa tai |
| 2. Vuokra-asunnossa | 2. Rivi- tai paritalossa | 2. Lähiössä tai esikaupungissa |
| a. Päävuokralainen | 3. Omakotitalossa | 3. Haja-asutusalueella |
| b. Alivuokralainen | 4. Maatilalla | |
| c. Opiskelija-asunto | | |
| 3. Työsuhdeasunnossa | | |
| 4. Muu omistusmuoto | | |

2. Jos asut vuokra-asunnossa, miten sait asunnon?

- | | | |
|--------------------|------------------------|---|
| 1. Kunnan kautta | 2. Työpaikan kautta | 3. Oppilaitoksen kautta |
| 4. Tuttavan kautta | 5. Asunnonvälityksestä | 6. Vapailta markkinoilta (esim. lehti-ilmoituksen kautta) |
| | 7. Muualta, mistä? | |

3. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten nykyistä perhetilannettasi?

- | | |
|---|-------------------------------|
| 1. Asun vanhempien kanssa | 2. Asun äidin tai isän kanssa |
| 3. Asun äidin tai isän ja tämän uuden puolison tai avopuolison kanssa | |
| 4. Asun avoliitossa | 5. Asun aviopuolison kanssa |
| 6. Olen yksinhuoltaja, asun lapsen/lapsien kanssa | |
| 7. Asun jonkun muun/muiden kanssa | 8. Asun yksin |

VASTAA KYSYMYKSEEN 4., VAIN JOS ASUT VIELÄ VANHEMPIESI LUONA.

4. Jos asut vielä vanhempiesi/huoltajasi luona, minkä verran seuraavat tekijät vaikuttavat siihen?

	Ei lainkaan merkitystä	Jonkin verran merkitystä	EOS merkitystä	Melko paljon merkitystä	Erittäin paljon merkitystä		
1. Olen liian nuori muuttamaan pois			1	2	3	4	5
2. Opintoni ovat kesken			1	2	3	4	5
3. Olen tällä hetkellä työttömänä tai tilapäistyössä			1	2	3	4	5
4. Kotona asuminen on halvempaa			1	2	3	4	5
5. Nykyinen asumistapani tyydyttää minua			1	2	3	4	5
6. En ole onnistunut saamaan asuntoa			1	2	3	4	5
7. Vanhempani tarvitsevat apua			1	2	3	4	5
8. En ole onnistunut saamaan opiskelupaikkaa			1	2	3	4	5
9. Taloudelliset tekijät, ei varaa vuokraan tms.			1	2	3	4	5
10. Jokin muu syy, mikä? _____			1	2	3	4	5

5. Jos et asu enää vanhempiesi/huoltajasi kanssa, minkä ikäisenä muutit pysyvästi kotoa pois?

_____ vuotiaana

6. Oletko tyytyväinen nykyiseen asuntoosi

1. Kyllä 2. En, miksi?

7. Mikä on todennäköinen asumismuotosi ja asuntosi omistusmuoto viiden vuoden kuluttua?

A. Asumismuoto

1. Kerrostaloasunto
2. Rivitaloasunto
3. Omakotitalo
4. Muun tyyppinen asunto

B. Omistusmuoto

1. Vuokra-asunto
2. Omistusasunto
3. Jokin muu omistusmuoto (esim. asumisoikeus,
osaomistus jne.)

• TOIMEENTULO

1. Millaisena pidät tämänhetkistä taloudellista tilannettasi

1. Erittäin huono 2. Melko huono 3. EOS 4. Melko hyvä 5. Erittäin hyvä

2. Kuinka merkittävää vanhempien taloudellinen tuki on sinulle?

Ei lainkaan merkittävä 1 2 3 4 5 Erittäin merkittävä

3. Mikä seuraavista on tärkein lähde, josta saat käyttövarasi (ympyröi vain yksi, tärkein lähde)?

1. Säännöllinen palkka
2. Tilapäistyö
3. Taskurahat vanhemmilta
4. Toimeentulotuki
5. Opintotuki
6. Työttömyysturva
7. Sairauspäiväraha, eläke tms.
8. Lapsilisä

4. Saatko tällä hetkellä

1. Kelan työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea
2. Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa
3. Opintotukea
4. Asumistukea
5. Sairauspäivärahaa
6. Äitiys- isyys- tai vanhempainrahaa
7. Kunnallista toimeentulotukea
8. Sotilasavustusta
9. Muuta avustusta, mitä?

5. Oletko saanut viimeisen vuoden aikana jotakin muuta yllä luetelluista avustuksista?

1. Ei 2. Kyllä, mitä? _____

6. Kuinka paljon Sinulla, tai jos asut avio/avoliitossa jonkun kanssa, niin teillä on käytettävissä rahaa kuukaudessa? Laske tuloihin myös opintorahat sekä mahdolliset lapsilisät, asumistuki ja toimeentulotuki? Noin _____ markkaa kuukaudessa

7. Miten paljon Sinulla, tai jos asut avio/avoliitossa jonkun kanssa niin teillä on yhteensä?

A. Asuntolainaa B. Opintolainaa C. Muita lainoja, mitä? _____

1. lainoja ei ole 1. lainoja ei ole 1. lainoja ei ole
 2. _____mk 2. _____mk 2. _____mk

8. Kuinka paljon Sinulle/teille jää kuukaudessa rahaa käyttöön asumis-, ruoka-, terveydenhoito- ja opiskelukulujen jälkeen? Noin _____ markkaa

9. Paljonko maksat asumisestasi kuukaudessa?

vuokra tai yhtiövastike _____ markkaa
 lainan korot ja lyhennykset _____ markkaa

10. Oletko joskus joutunut asumis- tai muista menoistasi selviytyäksesi tekemään seuraavia asioita?

Usein	En koskaan	Joskus			
1. Vaihtamaan halvempaan asuntoon	1	2	3		
2. Tekemään ylitöitä tai kahta työtä	1	2	3		
3. Lykkäämään lainojen lyhennyksiä	1	2	3		
4. Ottamaan lisää lainaa	1	2	3		
5. Turvautumaan sukulaisten apuun	1	2	3		
6. Turvautumaan sosiaalitoimiston toimeentulotukeen				1	2 3
7. Tinkimään muusta elämästä, esim. luopumaan harrastuksista				1	2 3

• TERVEYS JA HENKINEN HYVINVOINTI

1. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se tällä hetkellä

1. Erittäin huono 2. Melko huono 3. Keskinertainen 4. Melko hyvä 5. Erittäin hyvä

2. Onko sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

	Harvoin tai ei koskaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Niska- tai hartiakipuja	1	2	3	4
Selän alaosan kipuja	1	2	3	4
Vatsakipuja	1	2	3	4
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta		1	2	3 4
Ärtynneisyyttä tai kiukunpurkauksia		1	2	3 4
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin		1	2	3 4

Päänsärkyä	1	2	3	4	
Väsymystä tai heikotusta		1	2	3	4

3. Oletko viimeksi kuluneen kuukauden aikana käyttänyt jotain lääkettä?

1. En ole 2. Kyllä, mihin vaivaan? VASTAA JOKAISEEN KOHTAAN.

	En	Kyllä		
Päänsärkyyn	1	2		
Muuhun särkyyn	1	2		
Vilustumiseen, kuumeeseen yskään tai nuhaan			1	2
Unettomuuteen	1	2		
Jännitykseen, hermostuneisuuteen			1	2
Vatsavaivoihin, ummetukseen			1	2
Vitamiineja ja kivennäisainevalmisteita			1	2
Laihduttamiseen	1	2		
Kehon/lihasten rakentamiseen			1	2
Lääkkeitä muihin vaivoihin, mihin? _____			1	2

4. Käytätkö jatkuvasti tai lähes jatkuvasti jotakin lääkärin määräämää lääkettä?

1. En 2. Kyllä, mihin vaivaan?

5. Kuinka monta kertaa olet käynyt lääkärin vastaanotolla vamman tai sairauden vuoksi viime vuonna ja tänä vuonna yhteensä?

1. En kertaakaan 2. Kerran 3. Kaksi kertaa 4. 3-4 kertaa
5. 5-10 kertaa 6. yli 10 kertaa

6. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi?

1. En lainkaan 2. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 3. 1-2 kertaa kuukaudessa
4. Noin kerran viikossa 5. 2-3 kertaa viikossa 6. 4-5 kertaa viikossa 7. Suunnilleen joka päivä

7. Miten helppoa tai vaikeaa Sinun on kertoa seuraaville henkilöille asioista, jotka todella vaivaavat Sinua?

	Hyvin helppoa	Helppoa		Vaikeaa	Hyvin vaikeaa	Ei ole
A. Isälle	1	2	3	4	9	
B. Äidille	1	2	3	4	9	
C. Avo/aviopuolisolle, tyttö/poikakaverille		1	2	3	4	9
D. Sisaruksille	2	3	4	9		
E. Ystäville	1	2	3	4	9	

F. Työ/opiskelukavereille 1 2 3 4 9

8. Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi?

1. Ei ole läheisiä ystäviä 2. Yksi läheinen ystävä 3. Kaksi läheistä ystävää
4. Useampia läheisiä ystäviä

9. Mitä kautta olet tutustunut näihin ystäviisi?

1. Työ 2. Koulu tai opiskelu 3. Yhteiset harrastukset 4. Asuminen samalla alueella
5. Jotakin muuta kautta, mitä?
-

10. Millaisiksi kuvailisit suhteitasi vanhempisi?

1. Erittäin huonot 2. Huonot 3. EOS 4. Hyvät 5. Erittäin hyvät 9. Ei ole vanhempia

11. Millaisiksi kuvailisit suhteitasi sisaruksiisi?

1. Erittäin huonot 2. Huonot 3. EOS 4. Hyvät 5. Erittäin hyvät 9. Ei ole sisaruksia

12. Millaisiksi kuvailisit suhteitasi työ/opiskelukavereihisi?

1. Erittäin huonot 2. Huonot 3. EOS 4. Hyvät 5. Erittäin hyvät
9. ei ole työ/opiskelukavereita

13. Tunnetko olosi usein yksinäiseksi?

1. Ei 2. Kyllä, millaisissa tilanteissa
-

14. Kenelle kerrot ongelmistasi/kenelle voit jutella, jos tunnet olosi masentuneeksi tai ahdistavaksi?

1. En kenellekään 2. Puolisolle, poika/tyttökaverille 3. Vanhemmille 4. Sisaruksille
5. Ystäville 6. Työ-/opiskelukavereille 7. Lääkäri/psykologi/psykiatri
8. Sosiaalityöntekijä tai muu vast. työntekijä 9. Tuntematon henkilö(esim. ravintolassa tms)
10. Joku muu, kuka? _____

• TUPAKKA, ALKOHOLI, HUUMEET

1. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten tupakointiasi?

1. En tupakoi 2. Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossapäivittäin 3. Tupakoin viikoittain, en kuitenkaan päivittäin 4. Tupakoin päivittäin

2. Käytätkö nuuskaa?

1. En käytä 2. Käytän harvemmin kuin viikottain päivittäin 3. Käytän viikoittain, en kuitenkaan päivittäin 4. Käytän päivittäin

3. Kuinka paljon poltat tai nuuskaat päivässä? Vedä viiva jos poltat tai nuuskaat vähemmän kuin kerran päivässä. Vastaa jokaiseen kohtaan.

1. Tehdasvalmisteisia savukkeita _____ kpl päivässä
 2. Itsekäärittyjä savukkeita _____ kpl päivässä
 3. Piippua, sikareita _____ kertaa päivässä
 4. Nuuskaan _____ kertaa päivässä

4. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit hyvin pieniä määriä alkoholia, vaikkapa vain puoli pulloa keskiolutta tai tilkan viiniä?

1. Päivittäin 2. Pari kertaa viikossa 3. Kerran viikossa 4. Pari kertaa kuukaudessa
 5. Noin kerran kuukaudessa 6. Noin kerran parissa kuukaudessa
 7. 3-4 kertaa vuodessa 8. Kerran vuodessa tai harvemmin 9. En käytä alkoholi juomia

5. Entä kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti?

1. Kerran viikossa tai useammin 2. Noin 1-2 kertaa kuukaudessa
 3. Harvemmin 4. En koskaan

6. Entä kuinka usein käytät alkoholia niin, että olet lievästi päihtynyt?

1. Kerran viikossa tai useammin 2. Noin 1-2 kertaa kuukaudessa
 3. Harvemmin 4. En koskaan

7. Oletko koskaan itse kokeillut tai käyttänyt marihuanaa tai hasista?

1. En 2. Kerran 3. 2-4 kertaa 4. Viisi kertaa tai useammin

8. Oletko koskaan haistellut jotakin huumaavaa ainetta (tinneriä, liimaa tms) päihtyäksesi?

1. En 2. Kerran 3. 2-4 kertaa 4. Viisi kertaa tai useammin

9. Oletko koskaan käyttänyt alkoholia ja pillereitä yhdessä?

1. En 2. Kerran 3. 2-4 kertaa 4. Viisi kertaa tai useammin
10. Oletko koskaan käyttänyt lääkkeitä (rauhoittavia, uni- tai särkylääkkeitä, ilman alkoholia) päihtyäksesi?

1. En 2. Kerran 3. 2-4 kertaa 4. Viisi kertaa tai useammin

11. Oletko koskaan käyttänyt heroiniä, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita?

1. En 2. Kerran 3. 2-4 kertaa 4. Viisi kertaa tai useammin

• VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET

1. Mitä teet vapaa-aikanasi? _____

2. Mitkä harrastuksistasi ovat maksullisia?

3. Kuinka paljon sinulla menee keskimäärin rahaa harrastuksiisi? Noin
 _____ mk kuussa

4. Haluaisitko harrastaa jotakin, mitä et tällä hetkellä voi harrastaa?

1. En 2. Kyllä, mitä?

5. Mikä on suurin este, ettet voi tällä hetkellä harrastaa haluamiasi asioita?

1. Ajan puute 2. Liian pitkät matkat/vaikeat kulkuyhteydet 3. Harrastus on liian kallis
 4. Harrastusta ei ole omassa kunnassa 5. Vanhemmat eivät anna harrastaa 6. En tiedä, mitä on tarjolla 7. Jokin muu syy, mikä

6. Jos harrastuksesi vaativat matkustamista esim kunnan keskustaan tai toiselle paikkakunnalle, niin miten pääset liikkumaan?

1. Vanhemmat kuljettavat
2. Samaa harrastavien kavereiden autolla
3. Lunaan vanhempien tai ystävien autoa
4. Bussilla tai junalla
5. Omalla autolla/moottoripyörällä
6. Polkupyörällä/mopolla
7. Kävelen
8. Muulla tavalla, miten? _____

7. Ympyröi kolme tärkeintä syytä, joiden takia harrastat nykyisiä harrastuksiasi

1. Kaverini harrastaa/harrastavat samoja asioita
2. Saa uusia kavereita
3. Kiva porukka
4. Mukava tekeminen
5. Mukava ohjaaja/valmentaja
6. Oppii uutta
7. Kunto kasvaa
8. Voi olla hyötyä tulevaisuudessa (esim. ammatinvalinnassa tai työnhaussa)
9. Harrastus on sopivan matkan päässä
10. Ei ole muutakaan tekemistä
11. Vanhemmat haluavat
12. Jokin muu syy, mikä _____

8. Kenen kanssa yleensä vietät vapaa-aikaasi?

1. Sisarukset tai muut sukulaiset
2. Samalla alueella asuvat kaverit
3. Koulu- tai opiskelukaverit
4. Kaverit, jotka ovat tulleet harrastusten kautta
5. Yksin
6. Muut, ketkä _____

9. Missä tavallisimmin tapaat ystäviäsi ja kavereitasi? (Mainitse 1-3 paikkaa)

1. Jonkun kotona
2. Ulkona kadulla, kylällä
3. Baarissa tai kahvilassa
4. Ravintolassa
5. Kunnan nuorisotiloissa
6. Seurakunnan tiloissa
7. Muissa yleisissä tiloissa (esim. seurojen talot)
8. Tansseissa tai discossa
9. Muualla, missä? _____

• OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

1. Kuulutko jäsenenä tai osallistutko muuten seuraavien järjestöjen tai yhdistysten toimintaan (Listaa voidaan täydentää oman kunnan järjestöluettelolla)?

Osallistuminen toimintaan

Olen jäsen

Viikoittain

Kuukausittain

Harvemmin

(rastita, jos olet)

1	Jonkin puolueen nuoriso- tai opiskelijajärjestö, mikä puolue? _____	1	2	3
2	Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto SAKKI	1	2	3
3	Ylioppilaskunta	1	2	3
4	Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL)	1	2	3
5	Suomen Kauppaopiskelijain Liitto	1	2	3
6	Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liitto	1	2	3
7	Finlands Svenska Ungdomsförbund	1	2	3
8	Nuorisoseura	1	2	3
9	4H-kerho	1	2	3
10	Palokuntanuoret	1	2	3
11	NMKY/NNKY	1	2	3
12	Mannerheimin Lastensuojeluliitto	1	2	3
13	Suomen Punainen Risti	1	2	3
14	Amnesty International	1	2	3
15	Settlementinuorten liitto	1	2	3
16	Vammaisjärjestö	1	2	3
17	Seurakuntanuoret	1	2	3
18	Luontoliitto	1	2	3
19	Greenpeace	1	2	3
20	Animalia	1	2	3
21	Urheilu- ja liikuntaseurat	1	2	3
22	Ammatti- ja työmarkkinajärjestöt	1	2	3
23	Varhaisnuorisojärjestö esim. ohjaajana tai muussa luottamustoimessa toiminta mikä varhaisnuorisojärjestö? _____	1	2	3
24	Joku muu yhdistys tai järjestö, mikä? _____	1	2	3

2. Kuinka monessa edellä mainitussa järjestössä tai yhdistyksessä hoidat jotain luottamustehtävää (esim. hallituksen/johdokunnan jäsen, puheenjohtaja, sihteeri, rahastonhoitaja)? _____

3. Oletko joskus kuulunut jäsenenä johonkin järjestöön, mutta jäänyt pois sen toiminnasta?

1. En 2. Kyllä, mikä järjestö _____

4. Jos olet jäänyt pois jonkin järjestön toiminnasta, miten paljon seuraavat tekijät vaikuttivat siihen?

	Ei lainkaan tärkeä	Ei kovin tärkeä	EOS	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä		
1. Toiminta ei enää kiinnostanut minua			1	2	3	4	5
2. Minulla ei ollut enää aikaa ottaa osaa toimintaan			1	2	3	4	5
3. En enää viihtynyt muiden toiminnassa mukana olevien kanssa			1	2	3	4	5
4. En halunnut enää olla mukana toiminnassa,							

koska ystävänkään eivät ole	1	2	3	4	5
5. Järjestön toiminta tapahtui minusta liian kaukana	1	2	3	4	5
6. Järjestön toiminnan luonne muuttui liikaa ajan mittaan	1	2	3	4	5
7. En pitänyt järjestön toiminnan ohjaajista	1	2	3	4	5
8. Muutin pois paikkakunnalta	1	2	3	4	5
9. Minulla ei ollut vaikuttamismahdollisuuksia	1	2	3	4	5
10. Oma arvomaailmani ei enää vastannut järjestötoiminnan päämääriä	1	2	3	4	5
11. Järjestö ei tarjonnut minulle enää uusia haasteellisia tehtäviä	1	2	3	4	5
13. Järjestön toiminta loppui	1	2	3	4	5
14. Iän myötä kiinnostukseni järjestön toimintaa kohtaan loppui	1	2	3	4	5
15. Muu syy, mikä _____	1	2	3	4	5

5. Minkälaisella toiminnalla mielestäsi voisit vaikuttaa asioiden kehitykseen kotiseudullasi? Ympyröi sopivaksi katsomasi vaihtoehdot.

1. Kunnallispolitiikka 2. Yhdistys- ja järjestötoiminta 3. Koulujen yhteydessä toimiva ”vaikuttamiskanava” 4. Suora toiminta yksin tai ryhmässä 5, Nuorisovaltuusto
6. Jokin muu, mikä? _____

6. Jos olit äänioikeutettu, niin äänestitkö?

a. kunnallisvaaleissa 1996 b. EU-vaaleissa 1995 c. eduskuntavaaleissa 1995

1. En 1. En 1. En
2. Kyllä 2. Kyllä 2. Kyllä
9. En ollut äänioikeutettu 9. en ollut äänioikeutettu 3. En ollut äänioikeutettu

d. presidentinvaaleissa 1994

1. En
2. Kyllä
9. En ollut äänioikeutettu

7. Miten seuraavat puolueet ajavat mielestäsi tällä hetkellä Sinulle tärkeitä asioita?

	Erittäin huonosti	Melko huonosti	EOS hyvin	Melko hyvin	Erittäin hyvin		
1. Kansallinen Kokoomus (KOK)			1	2	3	4	5
2. Liberaalinen kansanpuolue (LKP)			1	2	3	4	5
3. Nuorsuomalaiset			1	2	3	4	5
4. Perussuomalaiset (ent. SMP)			1	2	3	4	5

5. Ruotsalainen Kansanpuolue (RKP/SFP)	1	2	3	4	5
6. Suomen Keskusta	1	2	3	4	5
7. Suomen Kristillinen liitto (SKL)	1	2	3	4	5
8. Suomen sosialidemokraattinen puolue (SDP)	1	2	3	4	5
9. Vasemmistoliitto	1	2	3	4	5
10. Vihreät	1	2	3	4	5
11. Sitoutumattomat	1	2	3	4	5
12. Jokin muu puolue tai ryhmä, mikä? _____	1	2	3	4	5

8. Yhteiskunnallisia näkemyksiä kuvataan julkisessa keskustelussa usein vasemmisto-oikeisto -ulottuvuudella, kova-pehmeä -ulottuvuudella sekä maaseutu-kaupunki -ulottuvuudella. Miten sijoittaisit itsesi näille ulottuvuuksille?

Vasemmisto	1	2	3	4	5	Oikeisto
Kova	1	2	3	4	5	Pehmeä
Maaseutu	1	2	3	4	5	Kaupunki

9. Päätöksentekoon voidaan vaikuttaa monella tavalla. Oletko itse käyttänyt seuraavia vaikuttamistapoja?

	En koskaan	Satunnaisesti
Useita kertoja		
1. Osallistunut osto- tai maksuboikottiin	1	2 3
2. Osallistunut mielenosoitukseen	1	2 3
3. Kirjoittanut yleisönosastokirjoituksen	1	2 3
4. Tehnyt tai jakanut mielipidelehtisiä	1	2 3
5. Allekirjoittanut vetoomuksen	1	2 3
6. Kerännyt nimiä vetoomukseen	1	2 3
7. Ottanut yhteyttä kunnan/kaupungin luottamushenkilöön	1	2 3
8. Ottanut yhteyttä kaupungin/kunnan viranomaiseen	1	2 3
9. Tehnyt aloitteen tai esityksen kunnan/kaupungin päätöksentekokoelimille	1	2 3
10. Osallistunut kansalaisliikkeiden ohjelmaan	1	2 3
11. Ottanut yhteyttä jonkin puolueen paikallisjärjestöön	1	2 3
12. Tehnyt vaalityötä	1	2 3
13. Osallistunut suoraan toimintaan (esim. talonvaltauksen)	1	2 3
14. Osallistunut asukas- tai kaupunginosa-yhdistysten tai kylätoimikuntien toimintaan	1	2 3
15. Joku muu, mikä? _____	1	2 3

10. Alla on lueteltu erilaisia yhteiskunnallisia instituutioita ja yhteiskuntatahoja. Miten arvioit omaa luottamustasi niiden toimintaan?

	Luotan	Erittäin paljon	Melko paljon	EOS vähän	Melko vähän	Erittäin	
1. Oikeuslaitos ja tuomioistuimet				1	2	3	4 5
2. Kansainväliset suuryritykset				1	2	3	4 5
3. Ympäristön- ja luonnonsuojelijat				1	2	3	4 5
4. Sosiaaliturvajärjestelmä				1	2	3	4 5
5. Kansanedustajat				1	2	3	4 5
6. Puolustusvoimat				1	2	3	4 5
7. Yritysjohtajat				1	2	3	4 5
8. Paikallislehdet				1	2	3	4 5
9. Valtakunnalliset lehdet				1	2	3	4 5
10. Puolueet				1	2	3	4 5
11. Kunnan- tai kaupunginvaltuutetut				1	2	3	4 5
12. Työvoimatoimisto				1	2	3	4 5
13. Euroopan Unioni				1	2	3	4 5
14. Kirkko				1	2	3	4 5
15. Pienet ja keskisuuret yritykset				1	2	3	4 5
16. Pankit				1	2	3	4 5
17. Ammattiyhdistysliike				1	2	3	4 5
18. Kuntien johtavat viranhaltijat				1	2	3	4 5
19. Poliisi				1	2	3	4 5
20. Televisio ja radio				1	2	3	4 5
21. Terveystieteiden tutkimuskeskukset				1	2	3	4 5
22. Koulutusjärjestelmä				1	2	3	4 5

• **TULEVAISUUS**

1. Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana

	Varmasti	Mahdollisesti	EOS	Luultavasti ei	Varmasti ei	
a. Hakeutua töihin ulkomaille			1	2	3	4 5
b. Hakeutua opiskelemaan ulkomaille			1	2	3	4 5
c. Perustaa oman yrityksen			1	2	3	4 5
d. Mennä ammatilliseen koulutukseen parantaaksesi valmiuksiasi työmarkkinoilla			1	2	3	4 5

2. Mikä on tilanteesi viiden vuoden kuluttua (ympyröi lähinnä arviotasi oleva numero)?

Asun vanhempieni luona	1	2	3	Asun itsenäisesti
Opiskelen	1	2	3	En opiskele
Olen töissä	1	2	3	Olen työtön
Toimin yrittäjänä palveluksessa	1	2	3	Olen muiden
Elän yksin naimisissa/avoliitossa	1	2	3	Olen
Minulla on lapsia	1	2	3	Minulla ei ole
Asun tämänhetkisellä kotipaikkakunnallani	1	2	3	Asun muualla
Asun Suomessa	1	2	3	Asun ulkomailla
Taloudellinen tilanteeni				Taloudellinen
tilanteeni on on parempi kuin nyt	1	2	3	heikompi kuin nyt

3. Missä ammatissa luulet toimivasi viiden vuoden kuluttua, mikäli olet töissä?

Liite 2

Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden haastattelututkimuksen lomake

1. Nimi:

2. Asema / kunta:

3. Näkemyksenne:

- 1) Oman kuntanne tämänhetkisistä palveluista nuorille
- 2) Nuorista yleensä

4. Kehittämisaalueet:

- 1) Missä palveluissa kunnassanne on kehitettävää nimenomaan nuorten kannalta?
- 2) Miten kuntanne voi lähteä ko. palveluita kehittämään?
- 3) Miten nuorten palveluita voisi kehittää omalla toimialallanne?
- 4) Mitkä ovat tärkeimmät kehittämiskohteet? Kiireellisyysjärjestys?

5. Seutukunnallinen yhteistyö:

- 1) Miten Etelä-Pirkanmaan kunnat voivat yhdessä toimia nuorten hyväksi?
- 2) Millaisia hankkeita seutukunnan kannattaa lähteä yhdessä viemään eteenpäin?
Kiireellisyysjärjestys?

6. Kuntien huolen aihe, nuorten poismuutto:

- 1) Mitkä ovat mielestänne suurimmat syyt nuorten poismuuttoon Etelä- Pirkanmaalta?
- 2) Millä nuoret saataisiin kunnissa pysymään?

7. Nuorten elinoloselvityksestä:

- 1) Mitä ajatuksia alla olevat tulokset herättävät ja
- 2) Mihin toimenpiteisiin pitäisi ryhtyä ja miten se tulisi tehdä?
Kuntakohtaisesti ja/vai seutukunnallisesti?

* Päihteiden, etenkin huumeiden, lisääntynyt käyttö

- * Psykkinen terveys, nuoret kokevat olonsa yksinäiseksi
- * Työllisyystilanne nähdään huonona. Nuoret eivät tee koulutustaan vastaavaa työtä
- * Nuoret eivät luota (ovat vieraantuneet) yhteiskunnallisiin tahoihin
- * Viiala: useat nuoret suunnittelivat muuttoa pysyvästi
- * Valkeakoski: huumeidenkäyttäjien/kokeilijoiden määrä muihin kuntiin verrattuna